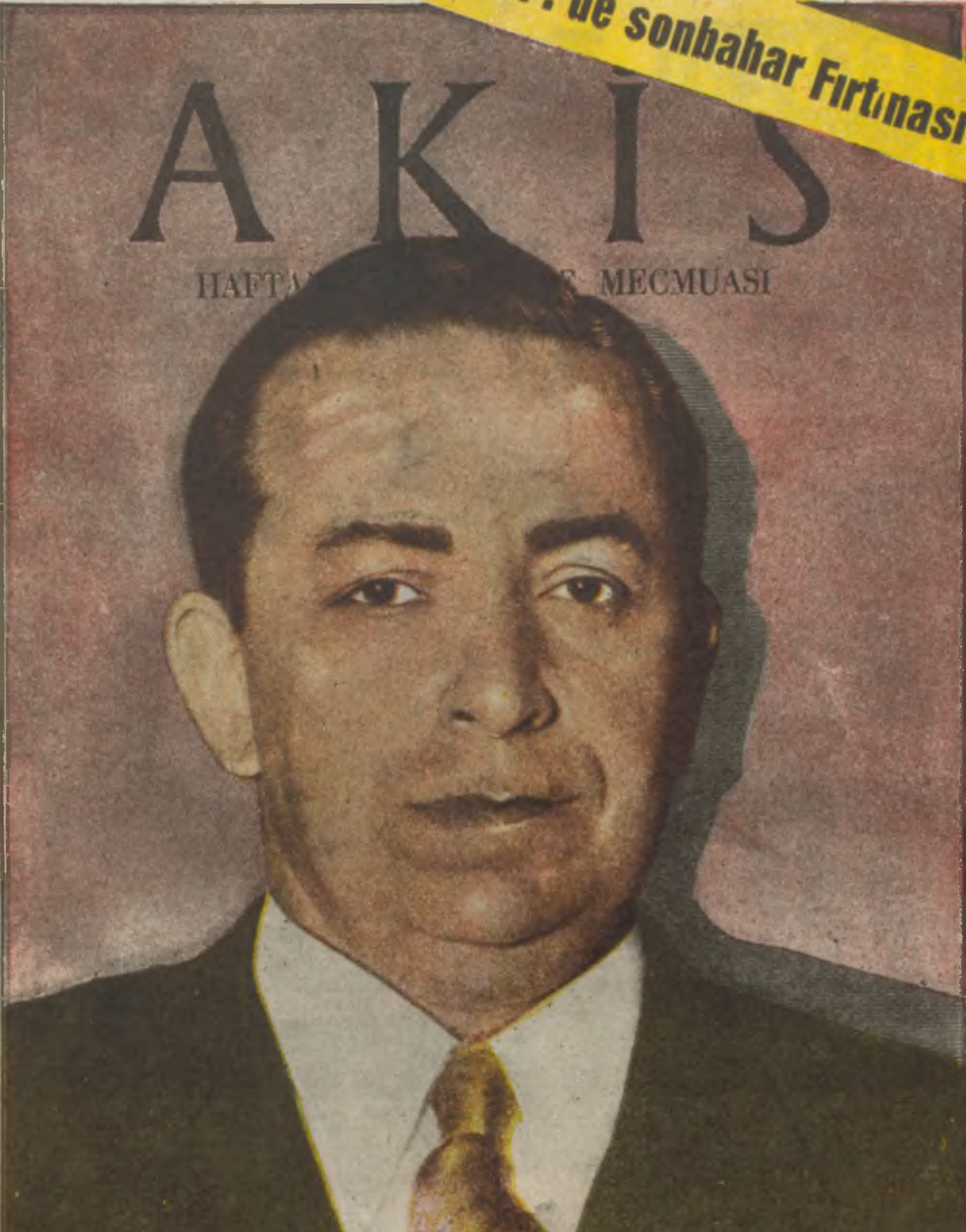
3 KASIM 1959 SAYI : 275

D.P. de sonbahar Fırtınası

AKİS

HAFTA[...] MECMUASI

FETHİ ÇELİKBAŞ
C.H.P. nin yeni gurup başkan vekili

FİYATI : 125 KURUŞ

YEPYENİ BİR... **AKŞAM**

7den 70e kadar herkesin gazetesi

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl 6, Cilt : XVI, Sayı : 275

Yazı işleri :
Rüzgârlı Sokak Ovehan Kat 3 Daire 7
Tel : 15992 P. K. 582 - Ankara

İdare :
Denizciler Caddesi 23/B
Rüzgârlı Matbaa Tel : 15221

Fiyatı 125 Kuruş

★

Müessisi

Metin Toker

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına neşriyat sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden mes'ul müdür

Kurtul ALTUĞ

★

Karikatür :

TURHAN

★

Fotoğraf :

Hüseyin EZER
Ege AJANSI
Associated Press
Türk Haberler Ajansı

★

Klişe :

Doğan Klişe

★

Müessese Müdürü :

Mübin TOKER

★

Abone şartları :

3 aylık	(12 nüsha)	: 12,50 lira
6 aylık	(26 nüsha)	:25.00 lira
1 senelik	(52 nüsha)	: 52.00 lira

★

İlân şartları :

Santimi : 8 lira

3 renkli arka kapak : 750 lira
(İlân mündericatından mes'uliyet kabul edilmez)

★

İlân işleri :

Tel : 15221

★

Dizildiği ve Basıldığı yer :
Rüzgârlı Matbaa — ANKARA
Tel : 15221

Basıldığı tarih : 1. 11. 1959

Kapak resmimiz

Fethi Çelikbaş

Mücadele Adamı

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS okuyucuları

Çıktığı günden beri tekamül yolunda ilerlemeyi başlıca prensip olarak bilen AKİS bu ayın sonunda başyazarına yeniden kavuşacaktır. Metin Toker bir yıllık hapis cezasını 30 Kasımda tamamlayacak ve mecmuanın başındaki yerini tekrar alacaktır. Bu hafta iç sayfalarımızda "Hafıza-i beşer nisyan ile malûl değildir" başlığı altında Ankara Hiltonda günlerin nasıl geçtiğine dair bir yazı okuyacaksınız. Türkiyenin daha bir çok hapishanesinde bir çok gazetecinin aynı ıstırapları çektiğini düşünmek, herkes ümit ediyor ki, D. P. Grubuna "Basın meselesi" üzerine eğilmek lüzumunu hatırlatacak ve dert, memleket için en faydalı şekilde halledilecektir. Gazeteci hapsettirmenin, basit bir intikam hissini tatmin etse de, bazı hınçların çıkarılmasına yarasa da aslında kullananı daha fazla yaraladığı artık anlaşılmış bulunduğundan, hele ideal sahipleri üzerinde hiç bir "terbiyevi fazilet"i olmadığı ortaya çıktığından ıstıraplara derhal bir son verilmesi herkesi sevindirecektir.

AKİS siyasi faaliyetlerini hararet kazandığı bu günlerde Meclisin de açılmış olmasını göz önünde tutarak okuyucularına Meclis müzakerelerine ait en taze havadisleri verebilmek gayesiyle çıkış gününde bir değişiklik yapacaktır. Önümüzdeki haftadan itibaren Türkiyenin her tarafında Çarşamba günü satışa çıkacaktır.

★

Geçen hafta AKİS'in yazı kadrosunda bir değişiklik olduğunu haber vermek isteriz. Umumi neşriyat müdürümüz Hamdi Avcıoğlu şükranlarımıza hak kazanarak mecmuadaki vazifesini tamamlamıştır. Hamdi Avcıoğlu, AKİS'in en müşkül günlerinde bilgili ve dürüst çalışmasıyla mecmuanın ananesini devam ettirmiş, kendi arzusuyla geçen haftanın ortasında ayrılmıştır.

Mecmuanın sahibi olan AKİS Ltd. Şirketinin idare meclisi bu ayın sonlarına doğru toplanacak bazı yeni kararlar alacak ve AKİS'in tam manâsıyla batılı örneklerine denk bir mükemmeliyet kazanması için gerekli adımları da atacaktır. Böylece AKİS yeni mevsime, başyazarına da kavuşmuş olarak, dört başı mamur bir halde girecektir.

★

Geçen haftanın en mühim hâdisesi şüphesiz Koraltan - Yırcalı mücadelesi ve bu mücadelenin geride bıraktıklarıydı. Hafta sonunda Koraltanın D. P. büyüklerinin desteğiyle kazandığı zaferin hikâyesini elbetteki en ince teferruatına kadar AKİS verecekti.

Bir hafta müddetle Yırcalı ve Koraltan takip edildi. Bir AKİS muhabiri Yırcalının hususi hayatını gün be gün takip ederken diğer bir AKİS'çi de Koraltanın neler yaptığını inceledi. Ve neticede ciddi bir emek mahsulü olan D. P. başlıklı yazı ortaya çıktı. Bu yazıyı zevkle ve çok zaman gülerek okuyacağınızı tahmin ediyoruz.

★

C. H. P. de grup başkan vekilliği seçimleri hayli alâka çekici oldu. Neticede Avni Doğan ve Fethi Çelikbaş Nüvit Yetkin gibi kuvvetli bir rakibe rağmen zaferi gösteren ibreyi kendi istikametlerine çevirmesini bildiler. Bunlardan Çelikbaşın her bakımdan alâka çekici hayat hikâyesini C. H. P. başlıklı yazıda takdirle okuyacağınıza eminiz.

★

B. M. M. in açılmasıyla Ankaradaki siyasi kulis gene eski hareketli ve bereketli halini aldı. Ankara Palas salonlarıyla, Anadolu Klübünde yine siyasi dedikodular, yine kırmızı plâkalı makam otomobilleri hikâyeleri ön plâna geçti. Bu arada kabine de bazı değişiklikler olacağı havadisleri de ortaya çıktı. Havadislerin merkezi sıkletini Menderes V. Kabinesindeki boş koltuklar teşkil ediyordu. Çeşitli isimler ortaya atıldı. Bir AKİS muhabiri hükümet çevrelerinde temaslar yaptı. Ve bu temaslar neticesinde Hükümet başlıklı yazı meydana geldi. Bu yazıyı dikkatle okuyacağınıza ve tahminlerinizin isabetine parmağınızı basacağınıza eminiz.

★

Son günlerde Dünya basınını ziyadesiyle meşgul eden bir komplo hâdisesi ortaya çıktı. Mievre Senatörü François Mitteranda atılan yedi kurşunun hikâyesinin ilgi çekici tarafları Dünyada olup bitenlere ayrılan sahifelerde Fransa başlıklı yazıda bir polis romanı üslûbuyla verildi. Bu yazıyı merakla ve ibretle okuyacağınızı sanırız.

Saygılarımızla
AKİS

Millet

Hasret

Geçen haftanın sonlarında Cumhuriyetin ilânının 36. yıl dönümü her senekinden de sönük ve cansız şekilde kutlanırken yürekler iki devrin hasretiyle yanıyordu. Bu devirlerden biri 1923 - 1935 arasıydı. Cumhuriyetin dinamik, yapıcı ideal dolu devresi... İkinci devir 1947 - 1952 arasıydı. Demokrasinin altın çağı... Her iki devreden de uzak yaşayanların, içlerinde bir ateş hissetmeleri elbette ki imkânsızdı. Nitekim pek çok kimse için bayram bir kaç günlük bir dinlenme fırsatı olmaktan başka mâna taşımadı.

Buna mukabil; gözlerini ileriye dikmiş bulunanlar cemiyetimizin yeni bir hamle yapmasına kati bir lüzum olduğuna bir kere daha inandılar. Bir yeni hamle ki 1923 de girdiğimiz batılı hayat tarzının insanlara bağışladığı "adam gibi hür yaşama" nimetini artık gerçekleştirsin ve Türk milleti normal ilerleme yolundaki son dönemecini de dönsün. Bu hamleyi önümüzdeki ilk seçimlerin teşkil edeceğini Cumhuriyetin 36. yıl dönümünde bilmeyen pek az Türk vardı ve bu, cemiyetimizin istikbali bakımından karamsar olmamak için sebeblerin en mükemmeliydi.

B. M. M.

Mesele neymiş?

B. M. M. içtima salonunda bakanlara ayrılan koltuklarda Başbakan Adnan Menderes ve tek eksiksiz kabine arkadaşlarını gören dinleyiciler ve C. H. P. milletvekilleri pek şaşırdılar. 1957, hatta 1954 seçimlerinden bu yana Başbakan Menderes Türkiye Büyük Millet Meclisi çalışmalarına katılmak, bakanlara ayrılan sıralarda oturmak adetini terk etmiş gibi birşeydi. Ancak bütçe gibi, basın kanunu tadili gibi, toplantı ve gösteri yürüyüşleri kanunu gibi mühim kanunların müzakereleri sırasında Başbakan Adnan Menderes Meclis umumi heyet salonunda görülürdü. Ama bu sefer işte Menderes, hem de yanında bütün kabine üyeleri olduğu halde Meclise gelmiş, kendisine ait yere oturmuştu. Yüzü gülüyordu. Sağına Ethem Menderesi, soluna da Devlet Bakanı Abdullah Akeri almıştı. Kâh biri ile kâh öbürü ile konuşuyordu. Gri bir elbise giymiş, zehir yeşili koyu bir kravat takmıştı. Gömlek kolları mutadı veçhile ceketinin kollarından dışarı fırlamıştı. Oturdukları yerden hafifçe doğrularak kendisine selâm veren milletvekillerine elini göğsüne bastırarak mukabele ediyordu. Doğrusu bu sadece dinleyici localarında oturanlar, muhalefet sıralarında oturanlar için değil, D. P. milletvekilleri için de kolay inanılacak bir hâdise değildi. D. P. İktidarının Genel Başkanı, Meclise karşı her an hesap vermek durumunda olan Menderes Meclise gelmişti. Bütün gözler üzerindeydi.

Hâdise geride bıraktığımız haftanın son günü, B. M. M. nin II. Döneminin üçüncü toplantı yılının ilk gününde cereyan ediyordu. Günlerden 1 Kasımdı. O gün Cumhurbaşkanı Meclise gelecek, kürsüye çıkacak ve Meclisi açış nutkunu söyliyecekti. Daha günlerce evvelinden sızan haberler Cumhurbaşkanının nutkunun yeni bir şey getirmiyeceğini ortaya koymuştu. Nutukta mutat ve alışılmış lâflardan başka bir şey söylenmiyecekti. Ama bu nutuktan sonra Meclis Başkanının seçimi yapılacaktı. Bu seçim ise bir gün öncesine kadar

Adnan Menderes
Vefâ!..

D. P. içindeki hakiki bir endişe mevzuu olmuştu. D. P. dokuz yıllık iktidarı devrinde ilk defa bu yıl D. P. kurucularından birinin karşısına ciddî bir rakip çıkmıştı. Sıtkı Yırcalının Meclis başkanlığı için adaylığını koyması ve onbeş gün müddetle de kampanya yapması D. P. nin başlarını haklı olarak endişelendirmişti. D. P. nin dört temelinden biri gitmişti. Şimdi sıra ikincisine, Koraltana gelmişti. Şayet o da giderse, sıra öbürkülere gelebilir, baştakilerin demokratik seçim usulleri ile de olsa devrilmesi usulü ihdas edilebilirdi. Hiç değilse yol olurdu. Elbette ki bu endişe edilecek bir şeydi. Daha baştan sabık başbakan olmamayı kafasına yerleştirmiş bir insan elbette ki böyle bir alışkanlığın peydah olmasına müsaade edemezdi. Nitekim etmemiş, gecen haftanın sonunda yapılan grup toplantısında Koraltanın bir kere daha secilmesini sağlıyarak vaziyeti kurtarmıştı.

Vaziyeti kurtarmıştı ama ne olur ne olmazdı. Mecliste muhalif partileri temsil eden 180'e yakın milletvekili vardı. Şayet Sıtkı Yırcalı bir gün önce türlü baskılara rağmen Grupta sağladığı 121 reyi de beraberinde sürükliyerek yeni baştan bir kere daha tehlikeli bir oyuna girişirse her şey alt üst olurdu. 27 Ekim 1957 gecesini bile "Allah bir kere daha bize o geceyi göstermesin" diye ürpererek hatırlayan iktidar başları ihtiyatlı olmak zorundaydılar. Ne olur ne olmazdı.

İşte D. P. Genel Başkanı pek belli etmemesine rağmen Meclise bu hava içinde gelmişti. Hiç değilse grubunu göz önünde bulundurmalıydı. Gerçi olmazdı ama, ihtiyat iyi şeydi. Ne demişti arap büyüklerinden biri? Önce deveni sağlam kazığa bağla da Tanrıya ondan sonra devem kaybolmasın yarabbi diye yalvar.

Boşa giden enerji

D. P. Genel Başkanı Meclisin 1959-60 yılı çalışmaları için açıldığı saatte salondan içeri girmişti. Doğruca koltuğuna gitmiş oturmuştu. Refik Koraltan tam kürsünün önünde, Menderesin karşısında bir yerde oturmüştü. Sonra Bayar nutkuna başladı. mis beklivordu. Başkan vekillerinden Agâh Erozan celseyi açtıktan sonra yoklama yapmaya başlamıştı. Bütün milletvekillerinin isimleri teker teker okunmuştu. Sonra Cumhurbaşkanı Bayar gelmişti. Bayar salona silindir şapkası başında girmiş, kürsüye öylece çıkmıştı. Etrafında yaverleri vardı.

D. P. milletvekilleri mutadları veçhile Cumhurbaşkanını ayakta karşılamışlardı. Alkışlar bir dakika sürmüştü. Sonra Bayar nutkuna başladı. Sesi oldukca kısık ve boğuktu. Önündeki kürsüye dayanarak konuşuyordu. Yorgun bir hali vardı. Menderes bütün bunları oturduğu yerden seyretmişti. Bayar kelimeleri tane tane söylüyor, zaman zaman okuduğu metinden başını kaldırarak karşısında sıralanan milletvekili arkadaşlarına bakıyordu. Evvelden hazırlanmış metni okumak oldukça uzun sürmüştü. Üstelik söylenen şeylerin hepsini Menderes biliyordu. Aynı lâfları kendisi de şimdiye kadar yüzlerce defa tekrarlamıştı. Bayar kalkınma hamlelerimizden bahsediyordu. Menderes için ise bu mevzu hiç yabancı değildi. Bundan dolayı olacak Celâl Bayarın bir saat yirmi dakika süren nutku esnasında Adnan Menderes oturduğu aralıklı koltuğun içinde belki yüz defa vaziyet değiştirdi. Kâh öne eğildi, kâh arkaya dayandı, kâh dik oturdu, kâh hafifce kaykıldı, çok kere de Bayarın mikrofonlar ve hoparlörler sayesinde kuvvetlendirilen sesinden başka ses çıkmayan salonda sağında oturan Ethem Menderes ve solunda

oturan Abdullah Akerle uzun uzun konuştu.

Durduğu yerde durmak istemeyen Menderesin bir saat yirmi dakikalık müddet içinde epey sıkıldığı anlaşılıyordu. Nihayet nutuk bitti ve sıra seçimlere geldi. İşte o zaman Menderes birden canlandı. Gözleri ile şöyle bir D. P. milletvekillerinin oturduğu sıraları gözden geçirdi. Bir ara da oturduğu yerden doğru boynunu uzatıp en arka sıralardan birinde oturan Sıtkı Yırcalıdan tarafa baktı. Sonra rey pusulalarını gözden geçirmeğe başladı. Kendi pusulasını çoktan yazıp hazırlamıştı. Kabine arkadaşları ile birlikte yerinden doğrulu ve oyunu atmak üzere kürsüye doğru yürüdü. Rey sepetine elindeki dört büklü kâğıdı attıktan sonra da tekrar yerine döndü. Bariz bir sabırsızlık için de neticeyi beklemeğe başladı.

Muvakkaten Meclis Başkanlık divanını işgal eden geçen devrenin başkan vekillerinden Agâh Erozan bir iki dakika sonra neticeyi ilân etti. Refik Koraltan seçime katılan 355 D. P. milletvekilinin oylarının tamamını alarak onuncu kere Meclis başkanlığına seçilmişti.

Koraltan da işte bu anda birden vekiller masasının önündeki kapıda göründü. Lâcivert elbisesinin yerine frak giymişti. Ağır ağır başkanlık kürsüsünün merdivenlerini tırmanmaya başladı. Erozan derhal yerini başkana bıraktı. Bu anda salonda alkış sesleri de yükselmişti. Bakanlara ayrılan sıraların en dibinde bir yerde oturan Fatin Rüştü Zorlu yerinden kalktı ve Menderesin yanına gelerek neşe ile birşeyler söyledi. Menderes kahkahalarla gülüyordu.

Kürsüye çıkan Koraltan, mutadının aksine gayet kısa bir konuşma ile kendisine rey veren ve böylece itimatlarını gösteren arkadaşlarına teşekkür etti. Alkışlar içinde yerine oturdu. Sıra Meclis Başkan vekillerinin seçimine gelmişti. Milletvekilleri başkan vekilleri için reylerini kullanmak için kuyruğa girdiklerinde Menderesin de yerinden kalktığını ve salonu terk ettiğini gördüler. Başbakan belki de ta bir daha ki seneye veya en yakın ihtimalle bütçe müzakerelerine kadar bir daha gelmiyeceği Meclis umumî heyet salonunu terk ediyordu. Bir kere daha partiyi kazanmıştı. Agâh Erozan, İlhan Sipahioğlu ve İbrahim Kirazoğlunun başkan vekili seçildikleri Meclis artık onbeş günlük bir tatile girebilirdi. Nitekim Meclis Başkan vekilleri seçiminden sonra divan kâtipleri ve Meclis idare âmirleri seçimi de yapıldı ve Koraltan Meclisi 16 kasıma kadar tatil ettiğini bildirdi. 16 kasımdan itibaren Meclis yılın çalışmalarına başlıyacak ve mutad veçhile C. H. P. gensoruları gene gündeme alınmamak için binbir mazeret ileri sürülecekti.

D. P. Grubu C. H. P. ne Rey Verdi.

Statüko değişmeyecek! D. P. Meclis Grubunda yapılan son seçimlerin mânası elbette ki budur. Zaten kazanan hizip, büyük bir açık kalplilikle, kendisine slogan olarak bunu seçmişti. Doğrusu istenilirse herkesin böylesine gayrı memnun olduğu ve kapalı kapılar arkasında memnuniyetsizliklerin galeyan haline geldiği bir devrede "Statüko değişmesin" sloganıyla seçimlere girmek cesaret işiydi. Fakat D. P. nin sayın Genel Başkanı, Grubtaki arkadaşlarının ekseriyetini gayet iyi tanımasına güvenerek giriştiği kuvvet denemesini kazanmış ve statükonun değişmesini isteyenleri mağlubiyete uğratmıştır.

Statükonun ne olduğu hususunda yanılmamak lâzıdır. Meclis Başkanlık Divanının yıllardan beri, tarafsızlıktan uzak durumuyla tenkitlere yol açtığı, bu durum dolayısıyle Meclis çalışmalarının çekişme haline geldiği doğrudur. Sayın Refik Koraltan Divanın başında bulunduğuna göre bir muayyen zihniyetin şampiyonu olarak görülebilir. Fakat statükoyu bu mânada anlamak büyük bir hatadır. Büyük Meclisin sayın Başkanını yakından tanıyanlar kendisinin bir müfrit olmadığını mükemmel bilmektedirler. Başkan, Büyük Meclisin idare tarzı hususunda muayyen prensiplere, hatta bir görüşe sahip olduğunu asla ortaya koymamıştır. Statüko, Meclis Başkanlık Divanının Meclis dışı tesirleri başlıca faktör olarak kaale alması ve hareket tarzını oradan gelen telkine uygun şekilde ayarlamasıdır. Devam edecek olan, budur.

D. P. Meclis Grubu böylece, çıplak hakikatı hâlâ görmemekte inat edenlerin yolunu aydınlatacak mükemmel bir karara varmıştır. Bazen bir romantizmin neticesi, bazen eski hatıraların tesiri, ekseriya başa dert gelmesi endişesiyle D. P. nin kendi kendisini ıslah edebileceği, yumuşama yoluna girebileceği ümidi yüreklerde muhafaza olunmuştur. Son seçimlerin anatomisi bu neviden hayallere yer bulunmadığını parlak bir şekilde ispat etmiştir. D. P. ye hakim olan ekip mutlak ve keyfi hakimiyetine halel gelmesine imkân vermek niyetinde değildir. Buna mâni olmak maksadıyla her şey yapılacak, bütün silâhlar kullanılacaktır. Ekip, gayesini öylesine âsil bulmaktadır ki onu sağlamak için mubah sayılmayacak vasıta yoktur.

Fakat seçim, başka bir hakikati daha ortaya koymuştur. Memlekette, işlerin başka türlü idare edilmesini şiddetle isteyen ve bunu temin etmeye azimli nasıl büyük bir ekseriyet varsa D. P. Meclis Grubunda da aynı temayülde büyük bir ekaliyet vardır. Büyük ekaliyetin hatası mücadelesini sakat bir temele oturtmuş olmasıdır. İşlerin iyi gitmediği hususuna başarılı bir teşhis koyan D. P. milletvekilleri hastalığın tedavisini aspirinle yapmak gibi çocukça bir hevese kapılmışlardır. Bu yüzdendir ki çekingenlikten kurtulamamışlar, karşı taraf cephesini açıkça alırken onlar aşırı bir ihtiyatın kurbanı olmuşlardır. Gerçi "İspatçılar"ın hatasına düşmek ve Haysiyet Divanlarının giyotininin tekrar işlemesine yol açmak endişesi Sayın Yırcalıyla arkadaşlarının yüreklerine hakim olmuştur. Ama Meclisin teşekkül tarzı ve İktidar ile Muhalefetin birbirlerine olan nisbetinde 1957 de vuku bulan değişiklik, şartları bambaşka hale getirmiştir. Eğer statükonun değişmesi lüzumunu müdrik olanlar bugünkü tutumlarını bir stateji değil, bir taktik sayıyorlarsa, hakikatlerin daha iyi belirmesi için böyle bir başlangıcı elzem buluyorlarsa şanslarını kaybetmiş değillerdir. Ama bu ekip değiştirilmeden D. P. nin kurtulabileceği hususunda en ufak bir hayalleri varsa derhal ayılmalıdırlar. Sayın Koraltana karşı bir harekette ekibin tarafsız kalabileceğini düşünmek pek saf olmayı icap ettirir.

Memleketteki büyük ekseriyete gelince, gittikçe yayılan "Ümit C. H. P. de dir" kanaatı D. P. Grubundaki son seçimlerle büsbütün kuvvetlenmiştir. Kütlelerdeki değişiklik ihtiyacını D. P. liderleri, Sayın Koraltanın başka bir vazifeye nakli suretiyle dahi olsa tatmin yoluna gitmemişlerdir. Bu, değişikliğin radikal şekilde yapılmasını teşvikten başka ciddi netice vermeyecektir.

Zaten, aklı selimin icabı da bundan başka bir şey değildir ya...

Hükümet

Bu telâş niye?

Geride bıraktığımız haftanın sonunda Cumartesi günü B. M. M. nin kapısı önüne sıralanmış dokuz gazete fotoğrafçısı gözlerini döner kapıya dikmiş ilk çıkacak D. P. milletvekilini bekliyorlardı. Ankara Palasın merdivenleri, camlı kapısının iç tarafı da gene gözleri B. M. M. nin kapısına dikilmiş gazetecilerle doluydu. Ankara Palas ile Meclis arasındaki caddede polisler dolaşıyordu. Ortalıkta meraklı bir sessizlik dudakların ucunda "acaba kim kazandı" suali vardı. O gün toplanan D. P. Grubu B. M. M. Başkan adayını seçecekti.

Saat 11'i tam 25 geçiyordu. Birden B. M. M. kapısında biri iyice esmer, öbürü deinadına imiş gibi beyaz iki kişi göründü. Gazete fotoğrafçılarının flaşları arasında biri kısa, öbürü orta boylu iki milletvekili seri adımlarla caddeyi geçtiler ve Ankara

Palasa girdiler. D. P. Grubundan ilk haberler bu iki milletvekilinin ağzından duyulacaktı. Nitekim aradan iki dakika geçmeden duyuldu da. Kısa boylu, bol saçlı ve kemerli burunlu Samet Ağaoğlu ile beyaz tenli, arkadaşının yanında bir film artisti kadar yakışıklı duran Mükerrem Sarol etraflarını alan bazı dost gazetecilere gruba ait ilk haberleri verdiler; Sıtkı Yırcalı seçimi kaybetmişti. Refik Koraltan 100 küsur rey farkla grubun B. M. M. başkanı adayı seçilmişti

Müjdeyi Ankara Palas salonlarına ulaştıran iki ideal arkadaşı Mükerrem Sarol ile Samet Ağaoğlu büyük salondaki koltuklarda bir kaç dakika oturduktan sonra birden yerlerinden kalktılar ve yeniden biraz evvel kat ettikleri caddeyi geçerek Meclise girdiler. Vazifelerinin birinci kısmı gibi ikinci kısmını da yerine getirmişlerdi. Seçimleri Sıtkı Yırcalı ağır bir hezimete uğrıyarak kaybetmiş, bu haber gazetecilere ulaştırılmıştı. Artık bundan böyle D. P. Grubu içinde bir Yırcalı meselesi bahis konusu olamazdı. D. P. Genel Başkanı Menderes için tehlikeli yaz ayları ve bu ayların hesabının verileceği ilk grup toplantısı atlatılmıştı. Artık bundan böyle kabinedeki boş koltukları doldurmakta bir mahzur yoktu.

Güçlü D. P. lilerden İlhan Sipahioğlu Meclis Başkanvekilliğini kabul ederek kendi payını almıştı. Yırcalı ise Grupta uğradığı hezimetten sonra bir daha kolay kolay sesini çıkaramazdı. Eh, Grup başkanlığı, başkan vekilleri tevziatı da yapılmış, gerekenlere gereken vazifeler verilmişti. Şimdi geride kalanları tatmin etmek lâzımdı. Bunlar kim olabilirdi? Elbette ki aylardan yıllardan beri bakanlık koltuğundan uzak kaldığı için hüzünlenen Ağaoğlu, Yardımcı, Sarol ve bir de Kayserili seçmenlerine bakan da olacağım diye söz veren Fikri Apaydın. Elbette bunlara da Menderes V. Kabinesinin halen boş olan dört koltuğunu taksim etmek o kadar zor olmıyacaktı. Hatta kabine içinde yeniden bir iş bölümü yapmakta ve meselâ son zamanlarda hayli kırgın görünen Polatkana bir başka sandalye takdim etmekte zorluk çekilmiyecekti. Hatta gerekirse Polatkanın istifasını bile kabul etmek mümkündü. Zaten o koltuğun adamı hazırdı. Koordinasyon Bakanı Sebati Ataman pek âlâ Maliye Bakanlığı koltuğuna oturtulabilirdi. Oturtulabilir böylece de Kabine içindeki polatkan - Zorlu anlaşmazlığı halledilebilirdi.

Zaten Menderes daha Amerika dönüşü yakında kabineyi tamamlıyacağını söylemişti. Beklediği tek şey Meclisin açılmasından evvel Grubun yapacağı toplantı idi. Eh işte bu toplantı da olmuş bitmişti. Açık kart oynayanlar boylarının ölçüsünü almışlardı. Artık onlardan bir tehlike gelmezdi. Ama D. P. Genel Başkanı vefalı arkadaşı da, boylarının ölçülerini alanları da büsbütün bırakmazdı. Dilerse Sıtkı Yırcalı da Menderes V. Kabinesinde bir yer bulurdu. Bu tamamı ile kendi arzusuna ve tutumuna kalmış bir şeydi. İsterse kırmızı plâkalı makam arabasına kurulur, dilerse bir köşede uzletine çekilirdi. İki şık da Genel Başkan için mühim değildi. O, aklına koymuştu. En geç kasım sonuna kadar kabinesini vekilliklerle idare edilir bir kabine olmaktan kurtaracaktı. Zaten listeyi kafasında hazırlamıştı. Bütün iş bunu kâğıda döküp ilân etmekteydi. İşte artık o gün de geliyordu. Son haftalarda iyi çalışanlar mükâfatlarını görmeliydiler. Görmeliydiler ki bir defa daha icap ettiğinde ayni şekilde çalışsınlar ve genel başkanın her dediğinde keramet olduğuna etrafındakileri inandırsınlar...

D. P.

Sonbaharın fırtınası

Geçen hafta içinde bağımsız devlet radyosu Vatan cephesine iltihaklardan başka DP. ile ilgili bir haber daha yayınlıyor, oysa bunu bilmeden yapıyordu. Radyo sabahları meteorolojik hava durumunu bildirirken tıpı tıpına DP. içindeki politik havayı belirtiyordu. Meselâ hafta başında "Değişik, çok bulutlu, yer yer yağışlı, rüzgârlar güney doğudan şiddetle esecek" diyordu. O günler DP içindeki hava hakikaten öyleydi. Milletvekilleri zaman zaman Cumhurbaşkanlığı köşküne çağrılıyor, kendilerine sıkı tenbihat yapılıyor ama yine de istenen sonuç elde edilemiyordu. Hafta ortasına doğru, meteorolojik hava yumuşamış rüzgârlar hafiflemiş, sadece sağnak halinde yağışlar kalmıştı. Hele hafta sonunda hava tamamen sakinlemiş ve Başkentte bir bahar hüküm sürmeğe başlamıştı. D.P. büyüklerinin istekleri de yerine gelmiş ve grup toplantısına giderken milletvekillerinin pek çoğu Koraltan lehine oylarını kullanmak için hazırlanmıştı.

Nitekim haftanın sonunda, cumartesi sabahı, hava raporunu dinleyen iri yarı bir politikacı gruba gitmeğe hazırlanıyordu. Kendi cebinden hava, günlük güneşlikti ve geçen hafta içinde hiç bu kadar rahat bir güne başlamamıştı. Otomobilinin kapısını açan şoförle, iri yarı politikacının özel kalem müdürü olan zat politikacının yüzündeki bu neş'eden memnun olanların başında geliyorlardı. Demek ki istenilen elde edilmişti. Demek ki sonuç iyi olacaktı. Demek ki bir değişiklik olmıyacaktı. Koraltanın şoförüyle Özel kalem müdürünün kafasından bunlar anide geçmiş ve bir haftadır dışarı kolayca veremedikleri nefeslerini olanca hızlarıyla boşaltmışlardı.

Resim resim üzerine...

Koraltan meclisin kapısından içeri girerken gazete fotoğrafçılarına iltifat etti. İstedikleri pozda resim çektirerek bol bol gülümsedi. Daha sonra meclisin istasyona bakan cephesinde bir balkona çıkarak birkaç poz daha verdi. Geçen yılki meclis seçimlerini hatırlıyanlar Meclis Başkanının o zaman bu kadar neşeli görünememiş olduğunu kolaylıkla gözlerinin önüne getirebiliyorlardı. Koraltanın hareketlerinden seçimin başlamadan bittiği anlaşılmakta ve D. P. büyüklerinin grubu istedikleri yöne sevke muavaffak oldukları görülmekteydi.

Kırgın aday...

Aynı günün sabahı saat tam dokuzda Ankara Palasın kapısından çıkan iyi giyinmiş, kır saçlı bir adam meclise doğru yürürken bir gece evvelki yemeği düşünüyor ve alacağı oy adedini hesaplıyordu. Bu yılın, vatan kurtaran dört arslandan biri

Yırcalı Ankara Palastaki Basın toplantısında

Zor oyunu bozar!.

olan Koraltana karşı meclis başkanı adayı Yırcalının dudağının yanında beliren bir çizgi adayın ümitvar olmadığını açıkça belirtiyordu. Yırcalı yalnızdı. Ayakkabılarının cilasıyla lacivert gravatının parıltısı ışıl ışıldı ama beynindeki ümit ışıkları sönüktü. Bu yılın adayı kaybettiğini anlamıştı. DP. büyükleri meseleyi seçimden ziyade parti içindeki tesanüdü bozucu bir hareket olarak yaymışlar ve "ya biz, ya o" demişlerdi. İki gün evveline kadar lehine olan hava "Onlar" için aksi istikamete yönelmiş ve oylar yavaş yavaş renk değiştirmeğe başlamıştı.

Yırcalı meclisin kapısında biriken foto muhabirlerini gülerek selâmladı ve içeri girdi.

Saat 10 sıralarında milletvekilleri yavaş yavaş gelmeğe başladılar. Gruba 0002 numaralı otomobil geldiği zaman kapıda Balıkesir milletvekili Mekki Sait Esenle Istanbul Milletvekili Nazlı Tılabar vardı. Başbakanın üzerinde gri bir kostüm, beyaz puanlı bir kravat vardı kolalı yakalı gömleğinin manşetlerini düzelterek arabadan indi ve kapıya yürüdü. Seçimin neticesini bilir gibi gülümsemekteydi. Tılabar ve Sıtkı Yırcalıyla aynı şehirden milletvekili seçilen Mekki Sait Esen Başbakanın elini yarış edercesine sıkmağa koştular ve yarısı Balıkesir milletvekili kazandı. Menderes iki milletvekiline de iltifat ettikten sonra meclis kapısından içeri girdi.

Galip Ekip..

Saat 11.30 u gösterirken grubu ilk olarak iki milletvekili terk ediyordu. Bunlardan birincisi gri elbisesi ve uzun siyah saçlarıyla hemen göze çarpan Hürriyet mücahidi Ağaoğlu Ahmedin oğlu sabık bakan Samet Ağaoğlu diğeri ise AKİS okuyucularının yakınen tanıdıkları Mükerrem Saroldu.

Sarol ve Ağaoğlunu son günlerde yanyana görenler çok olmuştu. Bu bakımdan pek fazla yadırgamamışlardı. Her ikisi de muzaffer olduklarını belirten hareketler yapmaktaydılar. Ankara palas salonunda içilen yorgunluk kahveleri bir haftadır çekilen eziyetin fidyesi gibiydi. Ağaoğlu ve Sarol yarım saate yakın baş basa konuştular. Galip ekibin iki faal üyesi meclise dönerken D.P. grubunda bakanlar seviyesinde bir çıkış başlamıştı. Evvelâ Dış işleri bakanı oyunu kullandıktan sonra salonu terketmiş, arkasından Sağlık Bakanı Lütfü Kırdar çıkmış onu Kurbanoğlu, Aker takib etmişlerdi.

Yırcalı lehine oyunu kulanmaması için bir sebep mevcut olmıyan tek hükümet azası Esat Budakoğlu vekiller seviyesindeki çıkışın son adamıydı. Yırcalının tebessümünün kenarındaki çizgi tıpı tıpına adalet bakanında da mevcuttu.

Bakanlar seviyesindeki çıkış sona ermişti ki, bu yılın B. M. M. Başkanı Koraltanla Sayın Adnan Menderes kapıda göründü. Başbakanın elinde henüz yakılmış bir sigara vardı. Koraltan dolu dolu gülümsüyor. Basbakan protokol icabı B. M. M. Başkanına yol veriyor otomobile doğru ilerliyorlardı. DP. kurucularından ikisi otomobile bindikten sonra da parlayan flaşlara gülümsediler. 0002 numaralı araba DP genel idare kurulunun adayı ve grubun tasvibiyle bu yılda meclis başkanı olarak kalacak olan Koraltanla, Sayın Başbakan Menderesi ve yine grup başkanı seçilen Benderlioğlunu uğurlıyan eller arasından götürdü.

Ve mağlûp...

Ankara Palasa yemeğe gelen iki milletvekili şöyle konuşuyordu:

"Sıtkı beyi Koraltandan fazla alkışladılar.."

Kendi Düşen Ağlamaz

Muteber Zafer gazetesi Cumhuriyetin 36. yıl dönümü münasebetiyle bir ilâve çıkarmıştır. İlâvenin başlığında "Cumhuriyet hükümetlerinin 36 yıllık faaliyetleri" hakkında bir fikir verilmesine çalışıldığı ilân olunmaktadır. Cumhuriyet hükümetlerinin 36 yıllık faaliyetleri! Ve bu, D. P. nin resmi organından!..

Fakat ilâvenin sayfaları çevrilince bunun bir lâtifeden ibaret olduğu derhal meydana çıkmaktadır. Zira anlatılan, mutad veçhile, D. P. iktidarının 9 buçuk yılda nasıl bir cennet yarattığıdır. Yalnız, alâka uyandıran, ilâveye yazılar yazan D. P. büyüklerinin bir lâtife tertiplediğinden haberdarmışlar gibi oyuna zevkle katılmış olmalarıdır.

★

İşte, Refik Koraltanın resmini taşıyan kısımda B. M. M. nin 11. devre çalışmalarının hikâyesi:

Bu devre (İki içtima yılı içinde) ceman 400 şifahî ve 563 tahrirî sual sorulmuştur. Bunlardan 281 i şifahi ve 504 ü tahriri sualin cevabı verilmiştir. 119 şifahi ile 50 tahririnin cevabı verilecektir.

Cevapsız kalan 169 sual! Gensoru ve Tahkikat önergeleri cabası...

★

İç İşleri Bakanı Dr. Namık Gedik, kurduğu sistemin açıklamasını yapıyor. Lütfen dişlerinizi sıkınız ve mâna dolu şu tek cümleyi okuyunuz:

Demokratik rejimle idare edilmekte olan Türk cemiyetini, anarşi bulutlarına kadar götürülmek istenen her nevi hürriyetlerin suiistimali yolundan çeşitli maddi ve manevi zararlara maruz ve mahkûm kılmak hususunda zaman zaman beliren bütün zararlı teşebbüs ve temayülleri dokuz yıllık hizmet süresi içinde şuurla ve cesaretle karşılamış ve bertaraf etmeye çalışmış olan Hükûmetin mühim bir hizmet kolu olan Dahiliye Vekâleti bu vazifesini, temsil ettiği iktidara hâkim olan müsbet demokratik zihniyetle vasıf ve miktar itibarile günden güne gelişen fedakâr emniyet ve asayiş kuvvetleri vasıtasile ifa etmektedir.

★

Hapishanelerdeki gazeteciler mi? Adalet Bakanı Esat Budakoğlu D. P. İktidarının gayesini anlatıyor:

Bilhassa, Cezaevinin ıslahı ile şu veya bu suçtan mahkûm olmuş vatandaşların Cemiyete, bu mahkûmiyetlerini doldurduktan sonra ıslâhı nefs etmiş bir insan olarak çıkabilmeleri için, Cezaevlerini mahkûmiyet dolduran bir hücre, birer tabutluk olmaktan kurtararak, buralarını birer ıslahane haline getirmiş bulunmaktadır.

★

İşte, şaheserlerin şaheseri! Müellifi: Sebati Ataman.

Bugün dikiş makinasından buzdolabına, radyodan elektrik motoruna kadar; eskiden hepsi dışardan gelen binlerce ihtiyaç maddesi, millî sanayimiz tarafından memlekette seri halinde imâl edilmektedir.

★

Sekiz senelik enflâsyonist politika takip edilirken -ve bu arada dezenflasyonist politika tavsiye edenler vatana ihanetle suçlandırılırken- meğer iktidarımızın aklında ne varmış biliyormusunuz? Hayrettin Erkmeni dinleyiniz:

Unutmamak gerekir ki, İktisadi İstikrar Programımız hamleci iktisadi politikamızın bidayeten derpiş olunan bir unsurudur.

★

Bu gün, evine giden yoldaki çukurları aşıp akşamları sağ salim çocuklarına kavuşmayı bir "problem" sayan vatandaşa Tevfik İleri şu vecizeyi takdim etmektedir:

O zamanlar Devlet Yolları, İl yolları, Köy yolları ve problemler bu gün vatandaşın her an karşı karşıya bulunduğu müşkülleri yenilmiş basit konular halindedir.

★

Türk Basını? İşte, hiç bir tefsir istemeyen öğünme:

Vekâlet, Türk basının maddi ve mânevi cihazlanması yolunda gerekli tedbirleri almakta, memleketin ve bilhassa maarifin inkişafiyle ahenkli bir şekilde taazzuvuna gayret sarfetmektedir. Demokrat Parti İktidarı en gayri müsait zamanlarda bile Türk basınının ihtiyaçlarını tatmin hususunu daima ön plânda mütalâa etmiştir. İktidarın bu anlayış ve iş tutumu neticesi olarak Türk basını gelişmesine devam edecektir.

İmza: Abdullah Aker

"Doğru dışarıdan biri görse onun seçildiğini zannederdi."

Lokantaya doğru giden üç milletvekilinin sözlerinden seçimin cereyan tarzını anlamak mümkündü. Yırcalı kazanmışken kaybetmişti. Bu sırada mağlup da Meclisin kapısından çıkıyordu. Yanında kardeşi Sırrı Yırcalı, Balıkesir milletvekillerinden Kocabıyıkoğlu, Müşteba Iştın ve Balıkesir belediye meclisi azalarından birkaç kişi vardı. Yırcalının tebessümündeki çizgi halen kaybolmamıştı. Grup halinde Ankara palasın lokantasına girildi ve bir yuvarlak masanın etrafına toplanıldı. Yırcalı içine az mikdarda buz atılmış klüp rakısını yudumlarken bir gece evvel köşkte verilen yemekten bahsetti. Balıkesir milletvekillerine söylenenlerden dem vurdu. İştahla büyük bir biftek yedi ve 4 kadeh rakı içti.

Yemekten sonra gazetecilerle hasbıhalde bulunan Yırcalı kısa bir demeç de verdi. Yırcalı bu demecinde şöyle diyordu:

"Neticeyi grubum tebliğinden öğreneceksiniz. Zevkle başladığım bu yarışmayı kendi bakımımdan zevkle bitirmiş bulunmaktayım. Sonucun en güzeli grubun vardığı sonuçtur."

Mağlûp aday netice ne olursa olsun, atılmış adımın öneminden bahsediyordu. Yegâne şikâyeti liderlerin hareket tarzıydı. Buna rağmen sayın Başvekil Menderese hak veriyor ve: "Bende olsam böyle hareket ederim. Ne de olsa eski arkadaşıdır Koraltan.. Vefalı olmak gerekir." diyordu. Grupta çok alkışlandığını, DP millet vekillerinin de durumdan memnun olduğunu belirten Yırcalı eski bir hatırasını kısaca hikâye ettikten sonra veda ederek Ankara Palastan ayrıldı. Anlattığı hikâye şöyleydi:

"Celâl beyle -Sayın Cumhurbaşkanı Celâl Bayar - Karsa gitmiştik. Bizi öylesine karşıladılar, öylesine alkışladılar ki hayret ettik. Hayretimiz seçim sonucunda daha fazla oldu. Karsta bildiğimiz gibi açık farkla seçimi kaybetmiştik. O zaman şöyle demişlerdi, Alkış bize, oy onlara anlaşılan"...

Koraltanın 221 oyuna karşı 118 oy alan Yırcalı son olarak şunu ilâve etmiş ve acı acı gülümsemişti:

"Bu kadar alacağımı" da ümit etmiyordum doğrusu..

Haysiyet divanı hazır...

Cumartesi sabahı DP. Genel İdare kurulu âzalarından birinin telefonu uzun uzun ötmüş ve genel idare kurulu azası eline ahizeyi alınca kendisine "Derhal meclise gelin.. Genel idare kurulu toplanacak" denmişti. Grubun saat 10 da başlayacak olan toplantısından evvel erken saatlerdeki bu çağrı genel idare kurulu azalarını şaşırtmıştı. Aynı saatlerde başka bir telefon haysiyet divanı azalarını da Mecliste toplantıya çağırıyordu. Saat 8.30 da genel idare kurlu azalarıyla haysiyet divanı azaları meclişte hazırdılar. Çağrı süratle milletvekillerine duyuruldu. Bu bir haftadır devam eden ezici kulis faaliyetinin

Hüsnü Yaman

Göze girdi!..

son halkasıydı. Rivayet olunan da başkan adayı Yırcalının haysiyet divanına sevkedileceğiydi. Milletvekilleri arasında konu öylesine dallanmış öylesine budaklanmıştı ki bazı ağızlarda "Sıtkı bey kazansa bile Meclis genel kurulunda aday gösterilmiyecek" şekline girmişti. Kulaktan kulağa yayılan havadis liderlerin ne pahasına olursa olsun Yırcalıyı kazandırmamağa kararlı olduğunu ortaya koyuyordu.

Filhakika bir gece evvel bütün Balıkesir milletvekilleri - Sıtkı Yırcalı Sırrı Yırcalı - Ahmet Kocabıyıkoğlu hariç - köşke yemeğe davet edilmiş ve kendilerine durum açıkça anlatılmıştı. Meselâ hafta başında Yırcalının kulis faaliyetini idare eden Müşteba Iştına "Balıkesiri 3 vilâyet haline getirebiliriz" denmiş, parti içinde tesanüdün bozulmaması rica edilmişti. Diğer Balıkesir milletvekillerine de bunlar tekrar edilmişti. Müştaba Iştın hemen o gece durumu Yırcalıya anlatmıştı. Başkan adayı o zaman arkadaşına "Davayı kaybettik" diye vecap vermişti.

Aynı gece Ahmet Kocabıyıkoğlu, meclis idareci üyeliği için adaylığını koymıyacağını Yırcalıya söylemişti. Böylece rakip aday kendi seçim bölgesindeki milletvekili arkadaşlarının bir çoğunun oyunu kaybediyor ve bir hafta evvelki şansının en azından yarısından fazlasının kaybıyla seçime giriyordu.

Nitekim, bir hafta evvel Aksalla beraber Zonguldağa giden gazetecilere Zonguldak milletvekilleri tarafından verilen bir yemekte Necati Tanyolaç "Zonguldak milletvekilleri Yırcalıya oy verecekler" demiş, aynı Tanyolaç cumartesi, günü seçim sonuçlandıktan sonra Ankara Palasta "Yırcalı, mırcalı işte bitti bu hikâye" diyerek ellerini oğuşturmuştu.

Ne varki hadise Zonguldak milletvekili Necati Tanyolaçın "Yırcalı mırcalı hepsi gitti" şeklinde ifâde edeceği kadar basit değildi. Daha gerilere uzanan ve muhtemelen D. P. içinde - Yırcalının her vesileyle aksini ifâdeye çalışmasına rağmen - bir takım hâdiselere sebebiyet verebilecek bir evveliyatı mevcuttu. Yırcalı - Koraltan mücadelesi kabul etmek lâzımdı ki D. P. içinde bir uyanma bir kıpırdanma hareketi olarak tavsif edilebilirdi. Ne çareki Menderesin vefadan gayri bir takım politik hesapları Yırcalının emeklerini boşa çıkarmıştı.

Koraltan Yırcalı mücadelesinin en ateşli safhaları geçen haftanın başına rastlıyordu.

Koraltan mı - Yırcalı - mı?..

Geçen haftanın başında Pazartesi günü siyasi kuliste K ve Y harflerinin en fazla tedavüle çıkarıldığı sıralarda siyah pardesülü bir politikacı Ajans-Türk matbaasından çıkıyordu. Kapıdaki siyah Chevrolet otomobile binen politikacı Kravatının düğümünü sıktıktan sonra aynı renk çoraplarını düzelti ve Anadolu klubüne gideceğini söyledi. Bu adam vatan kurtaran dört aslandan birisinin siyasi rakibi Sıtkı Yırcalıydı. Meclis başkanlığına adaylığını koyan Yırcalı, Anadolu Kulübünde 10 dakika kadar kaldı. Oradan yine aynı otomobile binerek meclise yollandı. Yanında Samsun milletvekili Ferit Tüzel vardı. Saat 16 da kapıdan içeri giren Yırcalıya, kendisini bekleyen Balıkesir milletvekilleri iltihak etmişlerdi. Grup neşeyle gazinoya doğru yürüyordu. Bu sırada merdiven altı tabir edilen yerde Samet ağaoğlu ile karşılaştılar. Yırcalı bir ara durdu. Dudaklarını ıslattı ve:

'Samet, hakkımda ileri geri konuşmanı asla affetmiyeceğim. Yaptığın doğru mu?.." dedi. Yırcalı duraklamadan yürümüş ve grup kendisini takibe başlamıştı ki Ağaoğlu bağırdı:

"Nereye gidiyorsun, nereye?.."

Tekrar duraklıyan Yırcalı, Ağaoğluna pek fazla mültefit olmayan bir nazar atfettikten sonra:

"Buradayım. Bir yere gitmiyorum.. Peki ama Samet, beni bu işe sen teşvik etmemişmi idin sen de grup başkanı olmıyacakmıydın?."

-Yırcalının yanıldığı bir nokta vardı. Eğer Samet Ağaoğlu böyle bir teklifte bulunduğu zaman hatıralarını tazeleyip 1955 yılı ortalarına dönseydi eski kabine arkadaşının sözlerine itimat etmemesi lâzımgelirdi. Zira o sıralarda yine Samet Ağaoğlu D. P. grubu ayaklanıp 3 bakan hakkında Meclis tahkikatı istedikten sonra düşen kabinenin yerine sayın Menderes tarafından teşkil edilecek hükümette yer almamak için Emin Kalafata, rahmetli Osman Şevki Çiçekdağa söz vermiş ve üç ideal arkadaşı aralarında yemin etmişlerdi.

Ama ilân edilen kabinede Samet Ağaoğlunun yine vazife aldığı görülmüştü. Ağaoğlu partinin âli menfaatleri uğruna dönüvermişti.-

Gitmeğe hazırlanıyordu ki Ağaoğlunun sözleri birkaç saniye daha Yırcalıyı alıkoydu. Ağaoğlu şöyle demişti:

"Politikada insanlar zaman zaman fikirlerinde musir olmamalıdırlar sıtkı bey." Ağaoğlu bunları son derece sükûnetle söylemiş ve hemen yanında bulunan Mükerrem Sarola bakmıştı. Yırcalı bu defa:

"Benim mücadelem Başbakanla değildir. Samet bey meseleyi büyütmiyelim. Münakaşalarımızda şahsiyete gitmemiz, hem sizin hem benim için zararlı olur. Ama her şeye rağmen senden bana oy vermeni bekliyorum." demişti.

Bir hayli sinirlenen başkan adayı Balıkesir milletvekilleriyle bir müddet konuştuktan sonra tekrar Anadolu kulübüne döndü. Burada kendisini Çorum milletvekilleri bekliyordu. Yırcalı daha sonra Ankara palasta iyi bir yemek yedi ve eve döndü.

Çarşambanın gelişi..

Salı günü şehirler arasındaki bayan memur kendisinden istenilen Tercihli Balıkesir konuşmasını temin için didinirken, iç işleri bakanlığının makam odasında ki geniş koltukta İçişleri bakanı Namık Gedik parmaklarıyla koltuğu sinirli sinirli dövmekteydi.

Aynı saatte meclis başkan adayı Yırcalı evinden çıkıyor ve meclise gitmeğe hazırlanıyordu. Yırcalıyı kapıda bir foto muhabiri karşıladı. Foto muhabiri resmi çekip uzaklaşıyordu ki siyah Chevrolete'ye binmek üzere olan Yırcalının kendisini çağırdığını işitti. Balıkesir milletvekili foto muhabirine hangi gazeteden olduğunu sordu ve "Hürriyet" cevabını aldı. Bir gün sonra bu resim bahis konusu gazetede yayınlanacak ve Yırcalı bu defa bir meraklı vatandaşın resmini almadığına kanaat getirecekti. Zira İstanbuldan dönüşte garda bir fotoğrafçı kendisine gazeteci süsü vermiş ve yanındakilerle beraber Yırcalının resmini çekmişti. Bu meraklı vatandaşın çektiği resim tabiatıyla hiç bir yerde yayınlanmamıştı.

Saat 9.30 da Yırcalı Konya sokakta, İşkur handa bir avukat arkadaşının yazıhanesindeydi. Vaziyetten ümitli olduğunu belirtiyor, çayını yudumluyordu. Nefti bir elbise giymiş çizgili gri bir kravat takmıştı. Heyecanlıydı. Üzerine damlattığı çayın bıraktığı lekeyi bile farketmemişti.

Saat 11.25 de Adalet bakanlığından iki Balıkesir milletvekili neşeyle çıkıyorlardı. Budakoğlu işlerin iyi gittiğinden bahsediyor, Yırcalı davayı kazanacaklarını ifâde ediyordu. Adalet bakanıyla Yırcalı Anadolu klübüne geldiklerinde saat 11.34 tü.

Yırcalının yemek yediği sıralarda, içişleri bakanlığındaki Balıkesir konuşması sona ermiş ve Balıkesr DP il başkanı alel acele Ankaraya çağırılmıştı. Gedik daha sonra durumdan Başbakanı haberdar etmiş ve il başkanı Dr. Ahmet İhsan Kırımlının öğleden sonra Ankarada olacağını bildirmişti.

Ahmet Kırımlı saat 17.20 de Ankaraya vasıl oldu ve ilk iş olarak Adalet Bakanını gördü. Bu arada Yırcalı da çağrıldı ve üç Balıkesirli uzun uzun konuştular. Çarşambanın gelişi salıdan belli oluyordu. DP büyükleri cepheden hücuma, açıktan açığa mücadeleye girişmişlerdi. Saat 18 de Kırımlı başbakanlığa çağırıldı. Aynı saatte Başbakan Menderesin riyasetinde Bakanlar kurulu toplantıya çağırılmıştı. Başbakan güleryüzle odadan çıktı. Kırımlının koluna girerek kendisini yan odaya aldı. 45 dakika süren konuşma tamamen Yırcalı meselesiyle ilgiliydi. Genç il başkanı Balıkesir Teşkilâtının Yırcalıyı desteklediğini söylüyordu. Başbakan ise Yırcalının faal bir arkadaş olduğunu, Meclis Reisliği gibi faal olmıyan bir mevkide çürüyeceğini, kendisinin kabinede çalışması lüzumunu belirtiyordu. Menderes il başkanına karşı son derece mültefitti. Bu arada güzel Bandırma kazasının vilâyet haline getirileceğini de müjdeledi.

Kalp kalbe karşı..

Bu arada genç il başkanı başbakana olan sevgisinden, muhabbetinden, bahsediyor ve bu sevgi halkasını kendilerinde Yırcalının yarattığını söylüyordu. Ahmet İhsan Kırımlı Yırcalının hizipçilik yapmak istemediğini partisini herşeyden çok sevdiğini ifâde etti. Bununla beraber adaylıktan vazgeçmeğe niyeti olmadığını da açıkça anlattı. Başbakan Menderesi İl başkanının bu sözleri sinirlendirmişti. Menderes Yırcalının behemahal faal bir mevkide çalışmasını istiyordu. Şöyle dedi:

Ağaoğlu - Sarol

Kabinede münhal çoook...

"Ben ona hep faal yerde iş verdim. Niçin beraber çalışmıyoruz."

Bu sözleri müteakip tekrar bakanlar kuruluna giren Menderes zihninden bir türlü atamadığı "Faal mevkide çalıştırmak" fikrini bakanlara da açtı. Yırcalının muhakkak faal bir vazifeye getirilmesi gerekiyordu. Meselâ devlet bakanlıklarından biri dahâ doğrusu Başbakan Yardımcılığı gibi faal bir vazife Yırcalı için biçilmiş kaftan olacaktı. Bakanlar kuruluna bu bakımdan Koraltanın desteklenmesi gerektiğini izah etti. Ayrıca Koraltan Vatan kurtaran 4 aslandan biriydi. Parti kurucularına karşı cephe alınması parti teşkilâtında huzursuzluklar doğurabilecekti. -Fikir Namık Gediğindir- Üçüncü bir fikri Ekonomi ve Ticaret Bakanı Hayrettin Erkmen ortaya attı. Erkmen iki adayın da serbest bırakılmasını istiyor, mücadeleye hükümetin hiç karışmamasını ileri sürüyordu. Esat Budakoğlu da aynı fikirde olduğunu Erkmen konuşurken başıyla tasvip ederek belli ediyordu. Üçüncü bir destek Ziraat Bakanı Nedim Ökmen oldu tarafsız kalma fikrinin en doğru şey olacağını açıkca söyledi.

Başbakan şayet Sıtkı Yırcalıya olan sempatisi ve onun muhakkak faal bir vazifede çalıştırılması gerektiği fikrinde olmasaydı belki bu üç bakanın fikrine iştirak edecekti. Ama partinin kurucularıyla mücadeleye girişilmesi fikri de -buluş Namık Gediğe aittir - yukarıdakilere eklenince dediğinden vazgeçmedi ve Koraltan bakanlar kurulunun kararıyla D. P. genel idare kurulu adayı olarak ilân edildi.

Üçüncü adam..

Çarşamba sabahı DP genel idare kurulunun meclis başkanı adayının rakibi Sıtkı Yırcalı ,saat 10 da Ajans - Türk matbaasına uğradı. Buradan 1956 model, kırmızı beyaz renkte bir otomobille Ankara palasa geldi. Otomobili Yırcalının seçim kampanyasının basın kısmını idare eden Necdet Evliyagil kullanmaktaydı. Yırcalıyı Ankara Palasta Dr. Kırımlı beklemekteydi. Başbakanla yapılan mülakat, genç ilk başkanı tarafından Yırcalıya harfiyen nakledildi. Bu sırada Balıkesir milletvekillerin den bir kısmı, Samsun milletvekili Ferit Tüzel ve İzmir milletvekili İlhan Sipahioğlu Yırcalının yanına geldiler. Sipahioğlu bir ara Yırcalıya adaylıktan vazgeçmeyi düşünüp düşünmediğini sordu. Yırcalı böyle birşey düşünmediğini, bütün herşeye rağmen hatta kendisine faal bir vazife verilse bile mücadeleye devam edeceğini söyledi. Balıkesir milletvekillerinden bir çoğu Yırcalının fikrini desteklemekteydiler.

Öğle yemeğini evinde yiyen Yırcalı, saat 15 te tekrar meclise geldi. Meclisten Ankara palasa gelirken kapıda üçüncü aday Hüsnü Yamanla karşılaştı ve aralarında şöyle bir muhavere cereyan etti.

Yaman:

"Üstadım nasılsınız?.. Sizin hak-

kınızda ne kadar müsbet şeyler düşün düğümü bilirsiniz."

Seçim anına kadar adaylığını muhafaza eden ve sonra Koraltan lehine feragat eden Yamanın bu sözleri Balıkesir millet vekilini bir hayli yüksek sesle güldürdü. Şöyle cevap verdi:

"Politik sahada ne zaman benden bir hareket sadır olsa daima sizi menfi olarak karşımda görürüm. Üstat ne çabuk unuttunuz, 946 da DP yi kurmak üzere Balıkesir'e geldiğinizde ilk konuşmayı benimle ve Esat beyle yapmıştınız. Sonra milletvekili olup Ankaraya gelince aleyhimdeki kampanyayı yine siz açmıştınız.. Ama mağlûp oldunuz."

Yırcalının yüksek sesle söylediği bu sözler bir çok milletvekilini etraflarına toplamıştı. Yaman sararmış, sinirli olduğu her halinden belli olmaktaydı. Bu iyi niyetli rakip cevap vermemeyi tercih ederek, içeri girdi ve Ağaoğluyla Sarolun başbaşa oturdukları masaya ilişiverdi.

Sonuna kadar iltifat...

Perşembe sabahı, Yırcalı küçük oğlu Şükrü Yırcalı ile saat 10 da evinden çıktı. Cumhuriyet bayramına raslayan bu gün küçük Yırcalıyı koleje bıraktıktan sonra meclise gitti. Mecliste Cumhurbaşkanının bayramını kutladı ve Bayar tarafından iltifata boğuldu. Başbakan tarafından da iltifata garkolan Yırcalıya Koraltanın pek fazla mültefit olmadığı milletvekillerinin gözünden kaçmamıştı. Yırcalı salona girdiği zaman, meclis başkanı başını çevirmiş ve bir milletvekiliyle konuşmağa dalmıştı. Yırcalı salonu terkedinceye kadar süren bu önemli sohbetin daha sonra Japonya gezisine ait olduğu, anlaşılacak ve Koraltanın millet vekiline Japonyanın coğrafi durumu hakkında çok enteresan şeyler anlattığı bu milletvekili tarafından açıklanacaktı.

Politikacılar

Acı haber tez duyulur..

İnce uzun boylu, topuzlu sarışın genç kadın postacının elinden bir deste telgraf aldı ve makbuzların imzalamağa başladı. Adını tam 170 defa yazması icap etti. Mahzun bakışlı genç kadın - İsmet İnönü'nün büyük gelini Engin İnönü- bunda hiç bir fevkalâdelik görmedi, zira iki gündür Taşlıktaki evine gelen telgrafların sayısı hiç bir zaman elliden aşağı düşmemişti. Bütün Türk milleti, çok sevdiği annesini kaybeden İsmet İnönü'nün acısına iştirak ediyordu. Muhterem Cevriye Temelli 27 Ekim Salı günü saat 17 de hayata gözlerini kapamış ve bu acı haber çabucak İstanbulda ve Ankarada yayılmıştı. Anadolu Ajansı da radyo vasıtasıyla "Malatya millet vekili İsmet İnönü"nün annesinin ölüm haberini bütün yurda bildirmişti. Başbakan Adnan Menderes bir toplantıda olduğu için haberi geç öğrenmiş fakat duyar duymaz bir telgraf çekerek, baş sağlığı dilemişti. Bu telgraf, gece yarısı Taşlığa vasıl oldu. Üç saat sonra cumhur başkanı Celâl Bayardan taziyetlerini bildiren bir tel geldi. İnönü her ikisine de derhal cevap vererek, teşekkürlerini ifade etti. Muhterem Bayar ve muhterem Menderes ailelerine uzun ömürler temennisinde bulundu. Bunları diğer devlet, hükümet ve siyasi parti büyüklerinin, Rum ve Ermeni Patriklerinin ve Elçilerin taziyetleri takip etti.

Temiz bir ömür

Muhterem Cevriye Temelli -soyadı kanunu kabul edilince Atatürk el yazısı ile İsmet Paşanın soyadının İnönü olacağını ve bu ismin onun a başlıyacağını kendisine bildirmişti. Bu arzuya uyarak İsmet Paşa İnönü soyadını aldı. Annesi ve kardeşleri ise eski aile lâkapları olan Temelli ismini devam ettirdiler.- 93 yaşındaydı ve bütün ömrünü oğlu İsmet'in yanında geçirmişti. Bu sene İnönüler Çankayadaki evlerinin kendilerine artık fazla büyük geldiğine karar verip, münasip bir yer aramağa başladıkları zaman, Paşanın her gezdiği dairede ilk sorduğu sual "Anneme oda var mı?" olmuştu. Ayten sokaktaki evi bu yüzden pek beğenmişti. "Çabuk yerleşelim, hemen annemi gidip alırız" diyordu. Son seneler büyük hanımefendi yazlarını kızı Seniha Okatanın Erenköydeki evinde geçiriyordu. Kışları ise Ankaraya avdet ediyordu. Yalnız geçen sene İnönü kızının evinde kaldığı için annesini ortanca kardeşi Hasan Rıza Temelli, İstanbuldan bırakmamıştı. Bu yüzden İsmet İnönü bir an evvel annesini yanına alabilmek için sabırsızlanıyordu.

Son defa İstanbuldan ayrılırken annesine veda etmeğe gidince, büyük hanım efendi oğlunu yanına oturtmuş, "Oğlum ben artık yerime yerleşeyim diyorum" demişti. Paşa, çok zayıflamış olmasına rağmen hâlâ yumuşacık, pamuk gibi elini öpmüş, "Anneciğim, acelen ne, hiç öyle şey olur mu?" diye takılmıştı. Ama neşeli görünmesine rağmen yüreği sızlamıştı. Son bir sene içinde sevgili annesi hakikaten çok çökmüştü, mum gibi sönmekte olduğunu adeta gözle görmek mümkündü. Buna rağmen, 93 yaşındaki Cevriye hanımefendinin aklı başında, hafızası yerindeydi. Ayrıca bütün melekelerine sahipti. Halâ memleket meseleleriyle alâkalanır, kendisine gazete okunmasını ister, yakınları arasında meşhur olan aklı selimi ve tok sözlülüğü ile hadiselere en doğru teşhisi koymaktan geri kalmazdı. Bambaşka bir devirde yetişmiş olmasına rağmen düşüncelerini zamanının icaplarına uydurmasını bilen çok geniş fikirli bir insandı.

1866 da doğmuş, 14 yaşında evlenmiş, 16 yaşında anne olmuş Cevriye hanımefendi bütün ömrünü çocuklarına vakfetmişti. Herbirinin üzerinde ayrı ayrı titrerdi. Büyük oğlu Ahmed Mithat Temellinin başına çok büyük felâketler gelmişti. -Hanımını ve bir oğlunu İzmirde bir sinema yangınında kaybetmiş, senelerce sonra sağ kalan diğer oğlu da tifodan ölmüştü.- Torun sahibi olan kızı Seniha Okatanın hâlâ kendisine muhtaç olduğuna inanırdı. Üçüncü oğlu Rıza Temelli ise zayıf bünyeli olduğu için onu pek çok merak ederdi. En küçük oğlu Hayri 1937 senesinde vefat etmiş ve bu Cevriye hanım için çok büyük bir darbe olmuştu. Fakat hepsinden fazla, başında büyük gaileleri olan ikinci oğluna, -Paşasına- düşkündü. Onu, 75 yaşında olmasına rağmen hâlâ 10 yaşındaki bir çocuk gibi görür ve öyle muamele ederdi. Masasına otururken arkasından iskemlesini itmeğe çalışır, az yemek yiyor diye üzülür, üşüyecek, yorulacak diye aklı giderdi. Onun için haksız bir söz söylenmesine tahammül edemez, herkese yerinde bir cevap vermesini pek iyi bilirdi. Riyakârlıktan son derece sinirlenir ve böylelerinin yaptıklarını yüzlerine vurmaktan hiç çekinmezdi.

Geçen yaz İsmet İnönü Amerika Büyük Elçiliğine giderken bir arazöz tarafından yanlışlıkla ıslanmıştı. Bu hâdise nakledilirken büyük hanımefendi "Paşa ıslandı" yı "Paşa uslandı" şeklinde anlamış ve pek sevdiği bir tabiri kullanarak "maskaralar, benim oğlum doğduğu günden usludur. Onun şimdi uslandığını söylemeğe kim cüret ediyor" diye pek öfkelenmişti. Bu tarzdaki çıkışları İsmet İnönünün pek hoşuna giderdi. Hakikaten büyük hanımın "İsmetine", İnönünün ise sevgili anneciğine olan düşkünlüğü görülecek bir şeydi.

26 Ekim pazartesi öğleye doğru Seniha Okatan Ankaraya telefon etti ve Bayan İnönüye, büyük hanımefendinin Perşembeden beri biraz rahatsız olduğunu ve Paşayı görmek istediğini haber verdi. O akşam ve ertesi günü için işleri olan İnönü derhal bütün randevularını iptâl ederek zevcesi ile beraber İstanbula hareket etti. O gece hastanın hali birden ağırlaştı ve tedavisini yapan Prof. Müfide Küley zatürrie teşhisini koydu. Sabah Bostancıda trenden inen İnönü oğlu ve gelini ile derhal annesinin başucuna koştu. Hasta baygın yatıyordu. Zaten geceden beri kimseyi tanımıyordu. İsmet Paşa annesinin yüzünü, elini öptü. "Anneciğim, bak ben geldim" dedi. Artık dünya ile bütün alâkasını kesmiş gibi hareketsiz yatan hasta birden yatağında doğruldu, mecalsiz kollarını son bir gayretle oğluna doğru uzattı, iki eliyle omuzlarından tuttu kendine doğru çekti, kurumuş dudaklarını sevgili Paşasının alnına dokundurdu. Sonra bir daha kalkmamak üzere yatağına düştü. Oğulları, gelinleri, kızı, torunları hepsi yatağının etrafında, ona kuvvet verecek sözler söylüyor, dua ediyorlardı. Hastanın arada sırada yüzünde beliren hafif tebessümden duyduğu hissediliyordu fakat artık konuşacak, kımıldayacak hali kal-

mamıştı. İnönü annesinin ayak ucuna oturdu elini eline aldı ve akşama kadar yerinden kıpırdamadı. Bir ara daha rahat uyuyor diye ümitlendiler. Holdeki saat 17 i yeni vurmuştu ki İnönü heyecanlı bir sesle "nabzını bulamıyorum" dedi. Bütün yakınları hastanın başına koştular. Seniha hanımın torunu olan genç doktor Kut Sarpyener son muayenesini yaptı. Büyük hanımefendi, her zaman temenni ettiği gibi, İsmetinin kollarında, bütün evlâtlarının arasında son nefesini vermişti.

Cenaze merasimi

İsmet İnönü cenaze merasiminin çok sade olmasını istedi. Zaten merhumenin arzusu böyleydi. Çelenk gönderilmemesini ve öldüğü yerde gömülmesini vasiyet etmişti. İsmet Paşa civardaki Galip Paşa camisini gidip bizzat gördükten sonra namazının orada kılınmasına ve Edirnekapı şehitliğine gömülmesine karar verildi. Beyazıt Camiinde veya başka büyük bir camide gösterişli bir merasim istenmiyordu.

O akşam, geç vakit Okatanların Bağdat caddesindeki evine iri yarı bir ziyaretçi geldi. Kapıyı açan Hüsameddin Okatana koyu renk elbiseli bu zat "Ben Kadıköy kaymakamıyım. Vali bey ve Hükümet adına Paşa hazretlerine ve muhterem ailesine arzı taziyette bulunmak istiyorum" dedi. Başvekil teessürlerini ifade ediyor ve Beyazıt camiinde büyük askerî tören yapılmasını emrediyordu. Hüsameddin Okatan dayısının Taşlığa döndüğünü söyleyince Kadıköy kaymakamı telefonla Ömer İnönüyü aradı ve aynı sözleri ona tekrarladı. İsmet İnönü gösterilen alâkaya teşekkür etti, fakat namazın Galip Paşa camiinde kılınmasında israr ediyordu.

Salı sabahı İstanbulda hava çok berrak ve güneşliydi. Ankara ise aksine sisler içine bürünmüştü. Merasime yetişebilmek için 7.30 tayyaresine binmek ümidiyle Özden Toker, C. H. P. Genel Sekreteri İsmail Rüştü Aksal, Kemal Satır, O. Öztrak, Turhan Feyzioğlu ve Kasım Gülek, sabahın yedisinde Esenboğada buluştular. Fakat maalesef hava muhalefeti yüzünden tayyareler kalkmıyordu. Sıkıcı bir bekleyiş başladı. Ancak 10.30 da ilk tayyare havalandı. Yarım saat sonra Esenboğadan hususî bir askerî uçak daha kalkıyordu. İçinde Ahmet Salih Korur vardı ve İnönünün annesinin cenaze merasiminde Başbakanı temsil etmek üzere gidiyordu. Münis Faik Ozansoy da Cumhurbaşkanı tarafından aynı vazifeyle İstanbula gönderiliyordu.

İnönü sabahın erken saatlerinde Edirnekapı şehitliğindeki yeri, bir defa da kendi gözleriyle gördükten sonra Erenköye döndü. Son hazırlıklara başlandı. Merhumın naaşını kızının torunu Kut, kucaklıyarak tabuda yerleştirdikten sonra duası okundu. Tabut eller üzerine alındı. Çok müteessir fakat metin görünen İsmet İnönü

İnönü dua ediyor

Son vazife

ilk olarak tabutun sağ başına geçti ve sevgili annesini bir kaç adım taşıdı. Arkasından gençler onun yerini aldılar ve naaş parmaklar üzerinde yavaş yavaş ilerledi. Bozuk yollar o gece acele acele düzeltilmiş. Galip Paşa camii yeniden boyanmıştı. Vaktin gelmesini beklerken musalla taşının etrafında gençler ihtiram nöbetinde durdular. Öğle namazını müteakip İsmet İnönü cemaatle beraber annesinin cenaze namazını kıldı. Caminin önünde trafik polisi her türlü tertibatı almıştı. Yalnız Vali Yetkiner ile bando gecikmişti. Kadıköy kaymakamı biraz beklenilmesini rica etti ve Temelli ailesine Adnan beyin çok müteessir olduğunu ve "İnönünün annesi hepimizin annesidir" diye büyük askerî merasim yapılmasını arzu ettiğini anlattı. O sırada İstanbul Valisi Ethem Yetkiner yetişti ve kortej ağır ağır harekete geçti. Önde atlı polis müfrezesi, askerî bando ve ihtiram kıtası olduğu halde muhterem Cevriye Temellinin naaşı eller üzerinde Erenköy Nahiye Müdürlüğüne kadar getirildi. Bu hakikaten asker anası büyük bir Türk kadınına lâyık bir merasimdi. Geçtiği yollarda halk saygı ile bu büyük ölüyü selâmlıyordu. Buradan itibaren sanduka cenaze arabasına geçirildi ve kortej otomobillerle devam etti. Trafik polisi çok iyi çalışıyor, yollardan büyük bir intizam içinde geçiliyordu.

Üsküdar araba vapuru iskelesinde İsmail Rüştü Aksal ve arkadaşları İnönüye baş sağlığı dilediler. İnönü Aksalı kendi arabasına aldı. Vapura yeni binilmişti ki yuvarlak yüzlü, çok kibar bir zat İnönüye yaklaştı ve Reisicumhur Celâl Bayar adına taziyette bulundu. Yuvarlak yüzlü kibar zat o sabah merasimde bulunabilmek için hususî bir uçakla İstanbula gelen Riyaseticumhur Umumî kâtibi Münis Faik Ozansoy idi. İnönü gösterilen alâkaya şahsı ve ailesi adına teşekkür etti. Araba vapurundan tam çıkarlarken uzun boylu bir zat İnönünün otomobilinin yolunu kesti. Bu, hava muhalefeti yüzünden

Naaş ebedi istirahatgâhına götürülürken

Büyük bir asker annesine son ihtiram

Camiye kadar gelemediği için özür dileyen Başvekâlet müsteşarı Ahmet Salih Korurdu. Adnan Menderes namına İnönünün acısına iştirak ediyor, baş sağlığı diliyordu. Kortej bekliyordu. İnönü Ahmet Salih Korur'u arabasına aldı ve yola devam edildi. Edirnekapı şehitliği erken saatlerden beri halkla dolmuştu. Merhumenin naaşı gene parmaklar üzerinde mezara kadar getirildi. Hemen arkasından İnönü, Aksal, Korur ve Temelli ailesi geliyordu. Yürümek çok müşküldü. Birkaç defa Ahmet Salih Korur kalabalık arasında kaldı. Her defasında İnönü onu bekledi. Mezar başında bir kıta asker son ihtiram duruşunu ifa etti. Tabut yavaş yavaş çukura indirilirken İnönü sevgili annesi için dua ediyordu. Mezara ilk toprağı atan da o oldu. Mezarlıktan ayrılırken Ozansoy ve Hariciye vekilinin kalemi mahsus müdürü Bayan İnönüye taziyette bulundular.

Tokere izin

Taşlığa dönüldüğü vakit saat üçü geçiyordu. İnönü yakınlarıyla istirahat ederken telefon çaldı. Ömer İnönü cevap verdi. Arayan İstanbul Valisi Ethem Yetkiner idi. İnönü ailesinin matemi dolayısı ile halen Ankara cezaevinde bir senelik hapis cezasını doldurmak üzere olan Metin Tokere, Adnan Menderesin arzusuna uyularak Adliye vekili tarafından bir hafta izin verilecekti. İsmet İnönü teşekkür etti ve durumu damadına bildireceğini söyledi.

İstanbuldakilerin haberi yoktu, fakat o saate kadar Metin Toker cevabını vermişti. O sabah 10.30 civarında Tokerlerin mebusevlerindeki evinin önünde siyah bir araba durmuş, uzun boylu yakışıklı bir genç adam kapıya gelerek, Özden Tokeri sormuştu. İstanbula gittiğini duyunca kendisini takdim etti. Başvekâlet Hususi kalem müdür muavini idi. Başvekil adına taziyette bulunuyor ve arzu edilirse Metin beyin bir hafta için serbest bırakılabileceğini bildiriyordu. Durum derhal cezaevindeki Metin Tokere duyuruldu. Zaten Çarşamba ziyaret günüydü. Muayyen saatte Mübin Toker ağbeysini görmeğe gitti, ve 14. 30 da cevabını Başvekâlet kalem mahsus müdürüne bildirdi. Metin Toker gösterilen alâkaya teşekkür ediyor, fakat izni kullanmamayı tercih ediyordu.

Taşlıktaki İnönü ailesi kısa zamanda vaziyetten haberdar oldu. Saat 17'ye doğru telefon tekrar çaldı. Şehirler arasıydı. Özden Toker aranıyordu. Konuşan Başvekâlet kalem mahsus müdür muavini idi. Taziyette bulundu ve Adanan beyin arzusunu tekrarladı. Bayan Toker teşekkür etti ve izni istemediklerini söyledi.

İnönü, Temelli ve Okatan aileleri yüzlerce telgraf almayı ve taziyette bulunmaya gelen ziyaretçileri kabul etmeğe devam ediyorlar. İsmet İnönü ve refikası Cuma sabahı Ankaraya döndüler. Ne yazık ki oğlunun yeni evinde kendisi için hazırlanan odayı görmek büyük hanımefendiye kısmet olmadı.

C. H. P.

Nöbet değiştirenler

(Kapaktaki politikacı)

Geçen haftanın sonunda B. M. M. salonlarında yapılan iki seçim C. H. P. lileri bir sevinçten aldı bir başka sevince götürdü. Gerçekten işler iyi gidiyordu. Cumartesi sabahı saat 10'da D. P. Meclis Grubu toplanmış ve B. M. M. başkanlığı için adayını seçmişti. Aday, dokuz yılın değişmez B. M. M. Başkanı Koraltandı. D. P. grubu içinde itidali temsil eden tek ümit ışığı Yırcalı partiyi kaybetmişti. Bu netice, C. H. P. lilerin arayıp da bulamadıkları şeydi. Koraltanın bir kere daha Meclis Başkanı seçilmesi C. H. P. nin iktidara gelmesini, hem de bir an önce gelmesini sağlayacak belli başlı amillerden biri olacaktı. Buna C. H. P. liler sevinmesinlerdi de ne yapsınlardı?

Ayni Cumartesi günü öğleden sonra saat 15'de C. H. P. Meclis Grubu toplandı. Bu toplantı da C. H. P. lilerin o gün bir ikinci defa daha sevinmelerine ve iktidar hazırlıklarını bir parça daha hızlandırmalarına sebeb oldu. C. H. P. Grubu başkan vekillerini seçecekti. Toplantıya İnönü başkanlık ediyordu. 178 milletvekilli C. H. P. Grubu Mecliste kendilerine tahsis edilen salondaki üzeri kahverengi muşambayla kaplı masanın etrafına sıralanmış sandalyelere oturmuşlardı. Dipteki yüksekçe kürsüde İnönü oturuyordu. Başkanlık kürsüsüne göre sol taraftaki masada eski Grup İdare heyeti sıralanmıştı. Önce yoklama yapıldı. Sonra gündeme göre Grup başkan vekilleri seçimine geçildi. Sıralar arasından aday isimleri teklif ediliyordu. İsimleri en çok tekrarlanan adaylar Ankara milletvekili Hıfzı Oğuz Bekata, Avni Doğan, Burdur milletvekili Fethi Çelikbaş ve Malatya milletvekili Nüvit Yetkindi.

Adayların tesbiti sırasında ortalarda bir yerde oturan orta boylu, tepesindeki saçları açılmış, esmer tenli, topluca ve şık giyinmiş bir milletvekili söz istedi. Parti tüzüğüne göre grubun da başkanı olan İnönü Hıfzı Oğuz Bekataya söz verdi.

Bekata sözlerine, "adım grup başkanvekilliği seçiminin içinde dolaşıyor. Fakat kendim bilhassa dışında kaldım" diye başladı. Radyofonik sesi ile kelimeleri tane tane söyleyerek, son derece selis bir Türkçe ile konuşuyordu. Kendisini aday olarak gösteren arkadaşlarına teşekkür ettikten sonra vazife anlayışını da şu sözlerle hülâsa etti. "Ben mevkiler için değil, hizmetler için mücadeleyi severim. Hizmete gelince, bu hizmet milletvekili olarak da pek âlâ yapılabilir". Bekatanın bu sözlerle adaylıktan feragat etmesi, Grup Başkan Vekili adaylarının sayısını üçe indirmişti. Yarış bunlar arasında başladı.

Tahminler oydu ki, 1954 den beri C. H. P. Grubu başkan vekilliğini arasız ve başarı ile yapan Nüvit Yetkin bir kere daha ve kolaylıkla aynı mevkii muhafaza edecekti. Dolayısı ile de çekişme, diğer iki aday, Çelikbaş ve Doğan arasında olacaktır.

Seçim sonuçları hiç de umulduğu gibi tecelli etmedi. Beş yıldan beri, Barutçu gibi Aksal gibi gerçekten büyük parlamento üstatlarının yanı başında başarılı bir imtihan vererek Meclis Grubu başkan vekilliği yapan Nüvit Yetkin, bu sefer üç adayın içinde en az oy alan insan olarak seçimleri kaybediyordu. Buna mukabil en az oy alacağına dair bahislere dahi girilen Fethi Çelikbaş, seçime

C. H. P. Milletvekillerinden bir gurup

Her yıl taze kuvvet

Avni Doğan
Tecrübe

katılan üç adayın içinde en çok oyu alarak grup başkan vekilliğine seçiliyordu. Çelikbaşın aldığı rey sayısı 98 idi. İkinci aday Avni Doğan 94 rey almıştı. Beş yıllık muvaffak Grup Başkan Vekili Nüvit Yetkin ise sadece 79 rey alabilmişti. Bu, demokrasinin cilvelerinden biri idi!

C. H. P. Genel Sekreterliğindeki nöbet değiştirme, C. H. P. Grubu başkan vekilliklerinde de tekrar edilmişti. B. M. M. nin bu devre içindeki içtimalarında C. H. P. Grubunu, aynı zamanda Grubun tabii başkaı da olan Genel Başkan İnönü'nün yanında Fethi Çelikbaş ve Avni Doğan temsil edeceklerdi.

Doğrusu şu D. P., gerçekten bahtsız bir parti idi. Bir yanda değişmez meclis başkanları, başkanlar çıkaran bir D. P. vardı, bir yanda ise, sık sık nöbet değiştiren ve her an ortaya taze kuvvetler çıkararak hayatiyetini ispat eden bir C. H. P... Elbetteki millet bu iki parti arasında tercihini ikincisi lehinde yapacaktı.

C. H. P. içindeki nöbet değişiklikleri, sayısı milyonları aşan seçmenleri olduğu kadar, en üst kademelerdeki C. H. P. lileri de memnun ediyordu. Halbuki öte yandan, parti içindeki en ufak statüko değişikliğinden bile bir vebadan korkar gibi korkan D. P. idarecileri vardı. Böylesine ayrı iki sistemin yan yana gelmesi ve millet nazarında mukayeseye tâbi tutulması elbette ki D. P .için pek iç açıcı bir manzara değildi. Elbette ki şanssızlıktı.

Ekip çalışması

C. H. P. Grubundaki başkan vekillikleri seçimlerini, Grup idare heyeti, grup haysiyet divanı, grup denetçilikleri seçimleri takip etti. İkinci plândaki bu seçimlerde oylar bir parça dağıldı ama, neticede ortaya çıkan heyetler C. H. P. nin yeni havasına öyle uygundu ki şaşmamak mümkün değildi. Atalay Akan, Fazıl Yalçın, Arif Hikmet Onat, İbrahim Saffet Omay, Avni Yurdabayrak, Adil Sağıroğlu, Süleyman Özsever, Nusret Durakbaşa ve Şefik Refik Soyer'den mürekkep bir Grup idare heyetinin tam manasıyla bir ekip çalışması yapmaması için hiç bir sebep yoktu. Doğrusu 1959 kurultayından beri C. H. P. kurduğu takımlarını son derece isabetli kuruyordu. Bu takımlarla demokrasi maçını kazanmamak için hiç bir sebeb yoktu. İşler günden güne iyiye gidiyordu.

Artık önümüzdeki günlerde Genel Merkezde alınan bir karar ile Grupta alınan bir karar arasında mübayenetler bulmak mümkün olmayacaktı. Aksallı, Satırlı, Öztraklı Genel Merkez çalışmaları Meclis içinde Çelikbaşlı, Avni Doğanlı bir ekibin desteğini bulacaktı.

Artık bundan böyle B. M. M. çalışmalarında azıcık Burdur aksanı ile konuşan, hemen daima lacivert çizgili elbiseler giyen, gür sesi ile karşısındakileri kendisini dinlemeye mecbur eden ve usul meselelerinde Meclis başkanlarına göz açtırmayan bir grup başkan vekili kürsüde sık sık görülecekti. Onun yanı başında, konuşurken halkçı veya demokrat hemen bütün muhatablarına hürmet telkin eden, orta boylu, ağarmış saçlı, dik ve tok sözlü Avni Doğan yer alacaktı. Gerçi gerek sıhhati, gerekse yaşı bakımından B. M. M. çalışmalarında Avni Doğandan kesif bir çalışma beklenemezdi ama, kritik zamanlarda kendisinden daima istifade etmek mümkün olacaktı.

Yükün büyüğü

Bu yıl C. H. P. milletvekillerinin Meclis çalışmalarında yükün büyüğü Fethi Çelikbaş'ın omuzlarına binecektir. Ancak Çelikbaş yorulmak bilmez mizacı, yaşının da verdiği azimle bu yükü rahatça taşıyacaktır. Olsa olsa Çelikbaş için tek handikap bundan bir müddet önce D. P. kabinelerinde bakanlık yapması, orada bazı mesuliyetlere ortak olmasıdır. Şimdi Çelikbaş Mecliste C. H. P. nin pek haklı bir davasının savunulması sırasında dahi kürsüye çıksa, derhal D. P. lilerin sataşmalarına uğrayacaktır. Belki bu yüzden mevzu dağılacak münakaşalar uzayacaktır. Ancak Çelikbaşın iç tüzüğe olan büyük vukufu, müdahaleleri tam zamanında yapmayı bilmesi ve siyasi tecrübesinin verdiği olgunluk bu handikapı kapamakta gecikmiyecektir. Zira Çelikbaş, öyle olur olmaz yerde pes diyecek, mücadeleyi bırakacak adam değildir.

Çelikbaşın siyasi hayatına şöyle üstün körü bir göz gezdirmek dahi onun mücadelelerden yılmayan, hâdiseleri yuvarlak lâflarla geçirmesini bilmiyen, söylediğini dobra dobra söyleyen bir insan olduğunu göstermeğe kâfi gelir.

Çelikbaşın bir eyyam adamı değil ,mücadele adamı olduğunu görmek için zamanlar ,hem de dirayetle doldurduğu bakanlık koltuğunu bırakma sebebini hatırlamak kâfidir. O Çelikbaş ki, bu bakanlık koltuğundan sonra da sırf inandığı dava uğruna nice şeyleri geride bırakıp gitmesini bilmiştir. Eğer 9 yıllık bir siyasi hayattan sonra Fethi Çelikbaş hâlâ dim dik ayaktaysa bunun sebebini Çelikbaşın yılmaz mücadele azminde ve dürüstlüğünde aramalıdır.

Kırkyedi yıl önce 28 Mart 1912 de Burdurda dünyaya gelen Çelikbaş hali vakti yerinde bir babanın çocuğudur. İlk ve orta okuldan sonra babası İbrahim bey tarafından Galatasaray Lisesine gönderildi. O yıllarda aynı mektepte, galiba istikbalin hep parlak politikacıları okuyordu. Burdurlu Fethi, Osman Kapanilerin, Nihat Erimlerin, Cihad Babanların, Vedat Dicelilerin, Ziyad Ebuziyaların, Nadir Nadilerin, Bahadır Dülgerlerin, Fatin Rüştü Zorluların ya bir aşağı, ya bir yukarı sınıf arkadaşı oldu. Parlak bir talebe idi. Tek üzüntüsü, büyük çoğunluğu İstanbul lehçesi ile konuşan arkadaşları arasında kendi dilinin daima Burdur lehçesine kayması idi.

İnişi olmayan çıkış

1934 yılında Galatasaray lisesini bitirdiğinde Burdurlu Fethi Ankaraya gitti, hukuk fakültesine kaydol-

Fethi Çelikbaş
Sürpriz!

dı. O zamanlar üç yıl olan bu fakülteyi de büyük bir başarı ile bitirdi. Arkadaşları arasında daima temayüz ediyordu. Hukuk Fakültesinde okurken bir yandan da İktisat ve Ticaret vekâletinde, memur olarak çalışmıştı. Fakülte bittiğinde Türk Ofise memur olarak girdi. Fethi Çelikbaşın memuriyet hayatı da 1940 yılına kadar devam eder.

1940'da Çelikbaş Siyasal Bilgiler Okuluna asistan olarak girdi. Mesleki kariyerinde süratle yükselmeye başladı. Asistanlığı doçentlik, doçentliği de profesörlük takip etti. 1949 yılında Siyasal Bilgiler Okulu Müdürü idi. 1950 yılında ise Fakülte olan Siyasal Bilgilerde dekan seçildi. Devri demokrasi onu Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı olarak buldu. Galatasaraydaki sınıf arkadaşları ise ya bakan, ya milletvekili olmuşlardı. Siyaset Fethi Çelikbaşı Dekanlık makamından çekip aldı.

Genç Burdur milletvekili 1953'de Emin Kalafatla beraber Kabineye girdi. İlk oturduğu bakanlık koltuğu Devlet Bakanlığı koltuğu idi. Bunu İktisat ve Ticaret bakanlığı takip etti. Bu bakanlık bakan yemesiyle meşhurdu. Ama Çelikbaşı yiyemedi. Burdurun genç milletvekili oradan elinden geldiği kadar gayret gösterdi. Fakat iktisadi politika tamamiyle hükümet işiydi. Buna rağmen Prof. Çelikbaş kendi fikirlerinden bir çoğunu tatbik edebildi. Bilhassa sanayiciler Çelikbaşın bakanlığından memnundular.

1954 seçimlerinden sonra Celikbaş İşletmeler Bakanlığı koltuğuna oturdu. O günlerde memleket başlıca iki sıkıntı ile karşı karşıya idi: Kömür ve şeker! Celikbaş kömür meselesinde durumu olduğu gibi millete duyurmakta hiç bir mahzur görmedi. Bir beyanat vererek kömür sıkıntısı mevzuunu apaçık milletin gözleri önüne serdi. Gerçi bu doğru sözlülük pek çok eyyam politikacısını gocundurmuş, bir sürü insanın da rahatını kaçırmıştı ama genç bakana karşı öyle açıkça kafa tutmaya cesaret eden çıkmadı. Bir tek Mükerrem Sarolun gazetesi biraz sesini yükseltti.

Çelikbaş D.P. ve dahil olduğu günden sonra, parti kademelerinde de yerini sağlamlaştırmıştı. Daha 1950'de D. P. grup idare heyeti azalığına seçilmişti. 1951'de ise Genel İdare Kuruluna...

Çelikbaş kömür meselesinden sonra şeker meselesi üzerinde de durdu. Şeker darlığını gidermek için ithalât yapılması kanaatine varmıştı. Fikri hükümetçe kabul edilmedi. Bunun üzerine Çelikbaş istifa etti.

Evet, dokuz yıllık Menderes kabineleri içinde fikri kabul edilmediği için kırmızı plâkalı makam arabasını, bakanlık koltuğunu bırakan tek bakan Fethi Celikbaş oldu. Bu gün C. H. P. deki pek çok arkadaşı gibi Çelikbaş da mevkileri bir hizmet yeri olarak anlıyordu. Hakikatleri yüz yüze konuşmaktan hoşlanıyordu. Arkadan vurmaya, dedikodu yapmaya

İsmail Rüştü Aksal
Yeni bir devre başında

alışkın değildi. Altı yıllık bir politik hayattan sonra dahi, ilim adamı vekar ve haysiyetinden birşey kaybetmemişti.

Mücadele biter mi?

1940 yılında Azize hanımla evlenmiş olan Prof. Fethi Çelikbaşın iki kızı vardır. Ancak Çelikbaş, evde evlad-ü ayal var deyip de köşesine sinip oturacak insanlardan değildi. D. P. nin şirazesi kaçmış gidişi karşısında susup oturmadı. 1956 başlarında Hürriyetçiler hareketine katıldı. Hemen ayni sene içinde teşekkül

Nüvit Yetkin
Kıymet reyle ölçülmez

eden Hürriyet partisinin kurucuları arasında yer aldı. Bu partinin grup başkanlığına seçildi. Grup başkanı olarak da Mecliste gerçekten sert mücadeleler verdi.

1957 seçimlerinden sonra 30 küsür milletvekili Hürriyet Partisinin sadece üç milletvekili kalmıştı. Bunlardan biri de Fethi Çelikbaştı. Çelikbaşın seçim çevresi Burdur, bu boynunu hiç bir zaman eğmeyen, mücadeleden yılmayan evlâdından reylerini esirgememişti. Derken Hürriyet partisi ile C. H. P. arasındaki yakınlaşma hareketleri ortaya çıktı. Çelikbaş Güçbirliği hareketlerinde de öncülük yaptı. Nihayet iki parti birleştiler. Artık Celikbaş C. H. P. içindeydi. Mücadelesine oradan devam edecekti. 1959 Kurultayında parti meclisi azalığına seçildi. Mecliste C. H. P. sıralarında oturuyordu. C. H. P. gerçekten bir kıymet kazanmıştı. Meclis Riyaset kürsüsünde oturan başkan veya vekillerinden hiç biri onun usul hakkında yaptığı konuşmaların, hakikatleri neşterlemesinin altından kalkamıyorlardı.

B. M. M. nin 11. dönem zabıtlarında Çelikbaşın birbirinden güzel pek çok konuşmasını okumak mümkündür. C. H. P. ye iltihak ettikten sonra bu partinin dâvalarını kırk yıllık bir Halk Partili imişçesine benimseyen ve candan savunan Çelikbaş için bu günkü parti arkadaşları, "vallahi bizden daha çok ve daha iyi halk partili" demekten kendilerini alamamaktadırlar.

1950 yılında Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanlığından siyaset ufuklarına yelken açan Çelikbaşın aradan sekiz yıl geçtikten sonra gerçek yerini bulması, geçen sekiz yıl bakımından bir şansızlık olmuştur. Ancak Çelikbaşın henüz kırkyedi yaşında pek genç fakat pek tecrübeli bir politikacı olduğunu düşünmek bir parça teselli vericidir. Bu gün artık rahatça iddia edilebilir ki, B. M. M. nin sağ taraftaki sıralarını işgal eden muhalefet milletvekilleri, hiç yadırgamadan bu genç başkan vekilinin dirayetli idaresi ile geçen yıllardan hiç de geri kalmayan bir azimle millet çoğunluğunun haklarını müdafaa ve iktidar partisini murakabe etmek vazifelerini yerine getireceklerdir.

Kıbrıs

Akıllı telefon

Geride bıraktığımız hafta içinde Çarşamba; Perşembe ve Cuma günleri telefonla 21435 numarayı arayan gazeteciler hemen daima meşgul sinyali ile karşılaştılar. Sabahlardan akşamlara, akşamlardan sabahlara kadar durmadan meşgul sinyali ile karşılaşan gazetecilerden bir kısmı 02'yi çevirip karşılarına çıkan hanım memurdan 21435 numaranın arızalı olup olmadığını sorduklarında, "evet efendim arızalı, ancak bayram dolayısı ile tamir ekiplerimizden sadece biri faaliyet gösteriyor, o da her tara-

Hafıza-i beşer nisyan ile malûl değildir

Sonun Başlangıcı

Bundan tam beş ay evvel, ılık bir ilkbahar günü, Ankaranın Mebusevleri semtindeki bir evde C. H. P. Genel Başkanı İsmet İnönü ile Vatan gazetesi başyazarı Ahmet Emin Yalman karşı karşıya geliyorlardı. Karşılaşmadan kısa bir müddet önce Falih Rıfkı Atayın şampiyonluğunu yaptığı meşhur "Pazarlık manevrası" vuku bulmuş ve Yalman, Başbakanla görüşmesine rağmen "İki Pazarlıkçı" ile beraber pazarlığın büyük tatbikçisi olmayı kabul etmişti. Karşılaşmada Yalman, İnönüye hayallerini anlatıyordu. Başbakan her şeyin halledileceğini bildirmişti. Bunların arasında "Basın suçlarının affı" da vardı. Basın suçlarının affı! Bayramdan evvel -hazirandaki kurban bayramı- gazeteciler hapishaneden çıkacaklardı.

Metin Toker

Fişeğe girdi!..

İşte o ilkbahar günü İsmet İnönü gülüyor ve hayaller içindeki Yalmana şöyle diyordu:

"— Siz daha altı ay af beklemeyin!"

Yalman hayretler içinde soruyordu:

"— Neden Paşam?"

"— Metinin daha altı ayı var da, ondan..."

İnsanları, karşısındakilerin mücadele metodlarını iyi tanımanın ve hadiselere doğru teşhis koymanın neticesi olan bu sözleri Yalman, affın hemen yarın çıkacağından tamamiyle emin, bir latife sayıyor ve gülümsemeye iştirak ediyordu.

Hadisenin üzerinden beş ay geçtikten sonra, geçen haftanın son günü, Metin Toker Ankara Hiltonun 10 numaralı koğuşunda "Turist" sıfatına liyakat kesbetti. "Turist", Ankara Hiltonda cezası bir ayın altına düşen mahkûmlara verilen sıfattır. 30 Kasım 1958 de arkadaşları tarafından götürülüp hapishanenin demir kapısı önüne bırakılan AKİS Başyazarı 30 Kasım 1959 Pazartesi günü aynı kapıdan çıkacaktır.

Uzun yaz ayları boyunca gazeteler Basın Affının gerçekleşmek üzere olduğunu büyük başlıklarla bildirirken, hatta gün tayin ederken, İnönüler ve Tokerler - Metin Toker İsmet İnönünün kızıyla evlidir, - dudaklarında bir tebessüm, insanların hayale kapılmaktan ne kadar da hoşlandıklarını seyrettiler. AKİS ise, ilân ediyordu: Af yok! Nitekim günler günleri takip etti. Meclis kapandı, tekrar açıldı, tekrar kapandı ve İsmet İnönünün İsmail Rüştü Aksalın Mebusevleri semtindeki evinde Yalmana katiyetle bildirdiği gibi Basın Affı, D. P. Meclis Grubuna bile getirilmedi. Getirtilmedi, ama ne İnönüler, ne de Tokerler ümide kapılıp sonra hayal sukutuna uğramanın o dayanılmaz azabına maruz kalmadılar. Zira insanları iyi tanıyorlar ve hadiselere doğru teşhis koyuyorlardı. Nitekim İsmet İnönü, bazı hayal sahiplerinin ümidinin aksine, Nihat Erim, ideal arkadaşları Başbakan Adnan Menderes ve Yeni Sabah sahibi Safa Kılıçoğluyla birlikte Metin Tokeri -avukatları Bülent Nuri Esenin kıymetli yardımlariyle- Ankaranın Toplu Basın Mahkemesi önünde mahkûm ettirdiğinde hiç de kalp sektesine uğramamıştı. Metin Tokere gelince, Olimpus dağının kudretli sakinlerine karşı gelip "kötü emsal" olmanın bedelini peşinen göze aldığından üzerine yağan şimşekleri hayretle dahi karşılamamıştı.

Yaz ayları Ankara Hiltonda kolay geçmedi. Temmuzun ortasında Fatin Fuat -Zaferin cefakâr yazı işleri müdürü- hasta olduğunu anlayıp cezasının geri kalan kısmını kendisi için hususi surette hazırlatılan bir hastahane odasında tamamlamaya gidince gazetecilerin yemek masasında Metin Toker ile Ülkü Arman başbaşa kaldılar. Uzun günler bazen öylesine sıcak oluyordu ki iki gazeteci bayılacak hale geliyorlardı. Ağustosun ortasında Ulusun öteki yazı işleri müdürü Beyhan Cenkçi arkadaşlarına katıldı.

Doğrusu istenilirse içerdekiler Zaferin öteki yazı işleri müdürü Cenap Yakarı bekliyordu. Fakat anlaşılan o da hastaydı ki savcılık kendisini tevkif etmiyordu. Böylece Zafer gazetesi, Ulusun aksine, nahif yazı işleri müdürleri kullanmanın faydasını gördü.

Genç Cenkçinin gelişiyle Ankara Hiltonun havası canlandı. Ama cezaevinin "mektup kontrolu" ile vazifeli mensuplarının işi inanılmaz derecede ağırlaştı. Zira Beyhan Cenkçi ile iki aylık eşi sevimli Ayşe Cenkçi arasında bir "gündelik muhabere" başladı. Ayşe Beyhana her gün asgari yirmi sayfalık bir mektup gönderiyor. Beyhan Ayşeye asgari yirmi sayfalık bir cevap veriyordu. Muhaberenin hâlâ aynı hızda devam etmesi Ankara Hilton sakinlerinin hayran kaldıkları bir husustur. Metin Toker ise, kitaplarıyla haşır neşirdi. İsmet İnönü, Özden Toker, Gülsün Toker ve Mübin Tokerden mürekkep ziyaret ekibi her çarşamba ve pazar günü "hasret dindirmeye" geliyor, hatta ekibe bazan, bir yaşını bu ayın altısında tamamlayacak Nurperi Toker, anneannesi Mevhibe İnönüyle birlikte katılıyordu. Metin Tokere iki kızını ancak hapisanede sevmek nasip oldu.

Şimdi Akis başyazarının çilesi dolmak üzeredir. Gerçi "Turist" ler için günler daha güç geçer ama, Metin Tokerin ıstırabının sonuna yaklaşması tatlı ümitler uyandırdığından herkes memnundur. Belki bütün bir milleti yüreğinden üzen "gazetecileri hapsetme" usulü son bulacak, Fatin Fuadlar, ve Beyhan Cenkçiler, Ademhanlar ve Tarık Halulular, Ülkü Armanlar ve Ahmet Yazırlılar, onlarla beraber çeşitli cezaevlerinde yatan basın mensupları, mahkeme kapılarında azap çeken gazeteciler, sevdiklerine yeniden kavuşacaklar, rahat bir nefes alma imkânını tekrar bulacaklardır.

fa yetişemiyor, bunun için de arıza giderilemedi" cevabını aldılar.

21435 numaralı telefon D. P. iktidarının dış işleri müşaviri, Kıbrıs Anayasasını Hazırlama Komisyonundaki baş delegemiz Nihat Erimin Ankaradaki evlerinden birinin telefonu idi. Başdelegemiz de geçen haftanın ortasında mütenekkiren ve hiç beklenmedik bir zamanda kalkmış, "kapı komşu" sayılan Kıbrıstan Ankaraya gelmişti. Erimin geldiğini haber alan gazeteciler kendisini bunun için arıyorlardı. Kıbrısda müzakereler Makariosun talebi ile durdurulmuş, zaten ilerlemekte güçlük çekilen anayasa taslağı büsbütün bir çıkmaza girmişti. Acaba bu durum karşısında D. P. nin en mutemet adamı Nihat Erim ne diyecekti?

Bu merak Cuma günü akşamına kadar bir türlü giderilemedi, zira Erimi bulmak mümkün olmuyordu. Vakta ki Cuma gününün gazetelerinde, Kıbrıstaki anayasa müzakerelerini durdurmuş olan Makarios'un bu müzakerelere yeniden başlama kararını verdiği ve bu kararını Kıbrıs'ın İngiliz Valisi Foot'a açıkladığı yolunda haberler neşredildi, işte o zaman birden Erimin 21435 numaralı telefonunun arızasının da giderildiği görüldü. Artık başdelegemizi bulmak mümkündü. Nitekim Cuma akşamı kendisi ile görüşen gazeteciler oldu.

Kıbrıs anayasasını hazırlamakla mükellef komisyonda Türk Hükümetini temsil eden başdelege Kıbrıstan Ankaraya gelişinin mühim bir sebebi olmadığını bilhassa belirtiyordu. Ankaraya sırf ailevi bir takım işleri için gelmişti. Tabii bu arada Dışişleri Bakanlığını da ziyaret etmiş, Fatin Rüştü Zorlu ile görüşmüş ve Adadaki son durum hakkında ilgililere izahat vermişti.

Nihat Erim

Ankara nere... Lefkoşe nere

Ümit Mehmedin ekmeği !

Baş delegemiz Kıbrıs Anayasasını hazırlama komisyonundaki çalışmaların katiyen ümit kırıcı olmadığını da sözlerine eklemekten geri durmuyordu. Aylardan beri devam eden müzakereler sırasında anayasa mevzuunda büyük ilerlemeler olmuştu. Anayasanın 100 maddesi hazırlanmıştı. Geriye kalan 30 madde de önümüzdeki günlerde bir hal yoluna bağlanacaktı. Biz katiyen taviz vermiyorduk! Ancak müzakerelerin bir an önce son bulması için de elimizden geleni yapıyorduk!

Makarios'un, müzakerelerin yeniden başlıyacağını ilân etmesinden sonra, çalışmaların kısa bir müddet içinde bitirilmesi mümkündü. Profesör Erim ihtilâflı maddelerin de yeniden başlayacak müzakereler sırasında halledilip bir karara bağlanacağından emin olduğunu söylüyordu.

Anayasa profesörü, müzakerelerin kesilmesine sebeb olan son "motor" hadisesinin "saçma" olduğunu da belirtiyor, ancak saçma kelimesinin politik dile uygun bulmadığından olacak hemen ardından bunu "manasız" olarak tashih ediyordu. Kıbrıslı rumlar ve onlarla iş birliği yapan İngilizler bir bardak suda fırtına koparmağa muvaffak olmuşlardı. Ancak Türk hükümeti bu gayretkeşlik karşısında takındığı ciddî tavırla "bir dereceye" kadar bu gayretkeşleri yola getirebilmişti. Nitekim Makariosun müzakerelere yeniden başlanabileceğini söylemesi de Hükümetimizin bu tutumunun bir neticesi idi.

Erim bir noktaya daha dikkati çekiyordu. Kıbrısta müzakereler kesildikten sonra Rum cemaat liderleri Türk liderlerine ve Türk hükümeti temsilcilerine karşı mutat olmayan bir yakınlık göstermeye başlamışdır. O kadar ki, Adada verilen hemen her kokteylde Fazıl Küçük veya Rauf Denktaş şeref misafiri olarak hazır bulunuyorlardı. Hatta Nihat Erim bile Ankaraya gelmeden önce bir manastırda yemeğe davet edilmişti. Bütün bunlar Rumların yumuşadığını gösteriyordu. Müzakereler pek kısa bir zaman sonra başlayacak ve gene pek kısa bir zaman sonra neticelenecekti!

Erim bu arada, gazetecilerden birine, müzakereler başladığı zaman mahut "Deniz motoru" hâdisesi hakkında takınılacak tavırdan da bahsetti. Kıbrıstaki hükümet temsilcisi bu hâdisenin üzerinde hiç durmayacak ve böyle bir hâdiseyi "olmamış" gibi kabul ederek masanın başına oturacaktı.

Kıbrısta olanlar

Geçen haftanın ortasında Ankaraya gelen ve Cumhuriyet Bayramı boyunca pek ortalıkta görünmeyen Nihat Erim, Ankarada tek icraat olarak annesi Cevriye Temellinin

Makarios

Nalıncı keseri

ölümü dolayısı ile İsmet İnönü'ye bir başsağlığı telgrafı çeker ve bir de Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu ile görüşürken Adada yeni bir takım gelişmeler oluyordu. Kıbrıs'ın kuvvetli adamı Makarios tek kelime ile müzakereleri kestikten sonra muhataplarından taviz koparabilmek için yeni bir takım manevralara girişmişti. Bu manevraların meyvalarını da almış olacak ki geçen haftanın ortasında Rum İstişare Meclisini olağanüstü bir toplantıya davet etti. 80 kişilik meclis Makarios'un başkanlığında Lefkoşede toplandı. Toplantı hayli heyecanlı ve çekişmeli geçti. Başta Derviş olmak üzere Rum belediye reisleri anayasayı hazırlama komitesinde Türklere de ayrı belediyeler kurmak hakkının tanınmasını bir türlü kabul edemiyorlardı. Gerekirse aylardan beri devam eden müzakerelerin neticelerini dahi iptal edip, Londra ve Zurich anlaşmalarından da vaz geçip Birleşmiş Milletlere gitmek istiyorlardı. Ancak kurt politikacı Makariosun yerinde bir takım müdahaleleridir ki bu aşırı ateşli rumları dediklerini yapmaktan alıkoyabilirdi. Nitekim öyle de oldu. Makariosun ustaca manevraları meyvalarını verdi ve Kıbrıslı Rumların bir kere daha müzakere masasına oturmak için hazır oldukları ilân edildi. Makarios bu hususu, perşembe günü Londradan adaya dönen Vali Foot'u bizzat ziyaret ederek açıkladı. Şimdi iş Ankara'ya gitmiş olan Nihat Erimin geri dönmesindeydi.

İşte 21435 numaralı telefonun arızasının giderilmesi tam bu haberin Ankaraya ulaştığı saatlerde mümkün oldu ve Erim ortalıkta görünmeğe başladı. Hükümet temsilcisi Adaya

döneceğini, müzakerelerin de kısa bir zamanda neticeleneceğini, zaten geride pek fazla bir şey de kalmadığını söylüyor, bu arada "asla ve kat'a yeni bir taviz verilmeyeceğini" de sözlerine eklemeği unutmuyordu. Bu haftanın başında, muhtemelen dört kasımda müzakereler yeniden başlayacak ve karşı tarafın binbir kulis oyunu arasında Kıbrıs Anayasasının maddeleri görüşülmeye devam edilecekti. Bir haftalık aksama Türklere hiç bir şey kazandırmamış, ama dünya umumî efkârında rumlar lehinde hayli geniş bir cereyanın doğmasına sebep olmuştu.

Gazeteler

"Başka bir şey"

Geçen haftanın ortasında, Perşembe günü, İstanbul gazeteleriyle Ankara gazetelerini yan yana koyanlar büyük bir farkla karşılaştılar. Ankara Gazetelerinde Zafer ile Ulusun birinci sayfalarında Atatürkün büyük bir portresi vardı ve başka bir şey yoktu. "Başka bir şey" den maksad havadistir. Zafer de Ulus ta birinci sayfalarının boş kalan yerlerini Cumhuriyet bayramına ait makalelerle doldurmuşlardı. Buna mukabil Ankaranın Yeni günü ile İstanbulun büyük gazeteleri Cumhuriyetin 36. yıl dönümünü idrak ettiğimizi renkli kompozisyonlarla belirtmekle beraber birinci sayfalarının mutat mizanpajını kısmen muhafaza etmişlerdi. Böylece eski ve iptidai bir "Bayram kutlama" usulünün Babıâlinin genç gazetecileri tarafından rafa kaldırılmakta olduğunun sevindirici işaretleri ortaya çıktı. Önümüzdeki sene, teknik elemanları "Aman, karşı taraf polemik açmasın" endişesine kapılmış Zafer ile Ulusun da bir cesaret göstererek beylik "Bayram mizampajı"nı tarihe gömmeleri kuvvetle muhtemeldir.

Arefe heyecanı

Senelerce Babıâlide, belli günlerin arifesinde telaşlı hazırlıklar yapılagelmiştir. Usul, belli günlerde gazetelere huussi bir şekil vermektir. 19 Mayıs mı kutlanacak, 23 Nisan mı geliyor, yaklaşan 10 Kasım mıdır? Gazetelerin yazı işleri müdürleri ressamlarıyla başbaşa verirler ve bir "Kompozisyon" hazırlarlardı. Tabii bir 19 Mayıs, bir 23 Nisan, bir 10 Kasım her yıl geri geldiğinden kompozisyonlar birbirinin aşağı yukarı eşi olur, kırmızı bir bayrak, yeşil defne yaprakları, altın renkli zafer çelenkleri gazete sayfalarında muntazaman boy gösterirdi. Adet, bilhassa Cumhuriyet bayramlarıyla Atatürkün ölüm yıl dönümlerinde birinci sayfanın tamamını hâdiseye tahsis etmek ve havadisleri iç sayfalara atmaktı.

Doğrusu istenilirse, ekserisi birer zevksizlik şaheseri olan renkli kompozisyonlar uzun seneler, -tıpkı yerli filmler gibi- Anadoluda tutulmuştur. Bilhassa kahveciler bunlardan çok faydalanmışlar ve dükkânlarının duvarlarını gazetelerden kesilmiş resimlerle süslemişlerdir. Nitekim gazeteler, belli günlerde öteki günlere nazaran daha çok satılmışlardır. Fakat artışın renkli kompozisyonlardan mı, yoksa belli günlerin resmi tatil günleri olmasından mı ileri geldiği hususu kesin şekilde halledilememiştir. Zira gazeteler pazar günleri de fazla tiraj yapmaktadırlar.

Yeni terakkiler

Bir kaç seneden beri, usulün iptidailiği üzerinde bilhassa genç gazeteciler durmaya başladılar. Evvela estetik telakkiler değişmişti. Sonra, gazetenin fonksiyonu mevzuunda yeni fikirler edinilmişti. Bundan başka Hayat gibi tiftüruk baskı sayesinde mükemmel renkli tablolar veren mecmualar duvar süslemeye meraklı kimseleri gazete kompozisyonlarından uzaklaştırmıştı. Nihayet, gazetelerin birinci sayfalarını battal etmekle bir bayramın daha heyecanla kutlanmadığının da farkına varılmıştı.

Cumhuriyet

Cumhuriyet Gazetesi

Yeni nizâm

Bütün bu sebebler birbirine eklenince, gazeteler "hususi mahal"leri küçültme yoluna saptılar. Tam sayfalar yarım sayfalara, arkadan yarım sayfalar mutena sütunlara indi. Her sene tekrarlanan bir yıl dönümünde alâkalı hâdise hakkında yeni bir şeyler bulabilme imkânsızlığı iç sayfalarda da ehemmiyetli retuşlara sebebiyet verdi. Böylece pek alaturka bir usul yavaş yavaş gözden düştü.

Geçen haftanın ortasında gazetelere bakanlar gene renkli kompozisyonlar, kırmızı bayraklar ve yeşil dallar görmediler değil. Ama hacim bu sene biraz daha azalmıştı. "Bayram edebiyatı" ise yerini, "hâdisenin mânası hakkında fikirler"e daha geniş nisbette terketmişti. İhtimal ki gelecek sene normale gidiş daha hızlanacak ve gazeteler bir cesaret gösterip demagojik hücum ihtimallerine omuz silkerek belli günleri tıpkı batılı gazeteler gibi kutlayacaklardır.

Yâni renkli, süslü püslü resimler bir kenara atılacak, hâdise -yıl dönümü- bir havadis diye ele alınacak, havadisin hakiki değeri ne ise mizampaj ona göre yapılacaktır. Zaten bu gibi gösterişlere meraklı bir tek parti devri kapanmış bulunduğuna göre, demokratik sistem icaplarının gazete mizampajlarında da kendisini hissettirmemesi imkânsızdır.

Bu suretle gazetelerin yazı işleri müdürleri de, ressamları da bir dertten kurtulacaklar ve rahat nefes alacaklardır.

ZAFER

EN BÜYÜK BAYRAM KUTLU OLSUN

ULUS

EN BÜYÜK BAYRAMIMIZ KUTLU OLSUN

Zafer - Ulus

Sırça köşkte oturmanın azabı

Kalkınma

Otomobil... Otomobil...

Yenimahallede yaptırdığı iki katlı evinde oturan ve bakanlıklarda yarı yarıya yabancılar malı olan bir müessesede çalışan orta yaşlı bayanın derdi geçen hafta içinde büyüktü. İşine yetişmesi için ne kadar erken saatte yatağından kalksa gene Yenimahalleden Ulusa, oradan da Bakanlıklara gitmek için otobüs bulamıyordu. Çalıştığı yer bir devlet dairesi olmadığından saat 8.30 da işinin başında bulunmalıydı. Diğer birtakım mesolelerde anlayış gösteren idareciler işine geç kalanları bir türlü affetmeyip onlara iyi gözle bakmıyorlardı. Yenimahallede oturan orta yaşlı bayan biriktirdiği birkaç kuruş ile ne yapıp yapıp kendisini vaktinde işine yetiştirecek küçük bir otomobil almağı düşünüyordu. Tahsilini Almanyada yapmıştı. Daha o zamanlar bile bir Avrupalı için otomobilin lüks olmaktan çıkıp zaruri bir ihtiyaç maddesi halini aldığını görmüştü. Fakat hiçbir zaman Avrupanın ileri memleketleriyle mukayese edilemiyecek bir halde bulunan Türkiyede bunu hatırına getirmemiş ancak gazetelerde bedelsiz ithal yoluyla muvakkat rejime göre araba getirebileceğini okuyunca bir ümide kapılmıştı. Yurt dışında bulunan akrabalarının yardımı ile belki çektiği işkenceden kurtulabilirdi... Fakat Yenimahallede oturan bayan çok geçmeden bütün ümitlerinin boşuna olduğunu anladı. Muvakkat rejime göre bedelsiz ithal yoluyla bir araba sahibi olmak kendisi gibi bir orta halli için gene imkânsızdı. D. P. nin bütün olağanüstü kalkınma teraneleriyle çalışmakta olduğu yabancı müesseseden aldığı devlet memurlarıyla kıyaslanmıyacak yükseklikteki ücreti dahi bir araba sahibi olmasına imkân verecek gibi değildi.

Son model bir otomobil
Ya sabır!..

Son yıllarda halkımızın otomobile karşı duyduğu alâka bilhassa son zamanlarda otomobil ithaline müsade verilmesi ve bedelsiz ithalin mümkün kılınmasıyla son derece şiddetlenmiştir. Bilindiği gibi bedelsiz ithal yoluyla getirilecek otomobillerde mal sahiplerinden araba bedelinin nereden ve nasıl temin edildiği sorulmamaktadır. Böylece yurt dışında çeşitli sebeplerle biriktirilmiş paraların yurda şu veya bu maddi kıymet şeklinde dönmesi mümkün olmaktadır. Sadece bedelsiz ithal yoluyla yurda getirilecek otomobiller için şu şartlar aranmaktadır:

1 — Yeni olacak. Fabrika veya acentalarından alınacak belgelerle yeni oldukları tevsik edilecek Türkiyeye geliş şekillerinin icabı olarak normal ölçüde kilometre katetmiş olacaklar.

2 — 4 veya 6 silindirli olacaklar.

3 — Yeni olmak kaydiyle model aranmayacak.

4 — Ağırlıklarına ve modellerine göre 10309 numaralı gazetede ilân edilen primleri ödenecek.

5 — Fiyatlarının yüzde kırkı nisbetinde gümrük vergisi ödenecek.

Bu hesaplara göre şahsi ihtiyaç için tamamiyle halk tipi olan Volkswagen marka küçük bir Alman otomobilinin maliyeti şöyle bir şekil almaktadır:

Fabrikadan satın alınış fiyatı 15.000 lira (mark serbest borsadan hesaplanmak suretiyle) Ödenecek prim: 15.000 lira. Gümrük: 6 000 lira. Yekûn: 36.000 T.L. (bu miktara 5.000 liraya kadar yükselebilen nakliye ücreti dahil değildir.)

Gümrük ve İnhisarlar Vekâletinin yaptığı bir açıklamaya göre muvakkat rejim yoluyla bedelsiz olarak yurda sokulacak olan eşyanın yeni olması ve orijinal ambalajlı bulunması lâzımdır. Bu açıklamadan sonra kullanılmış otomobilin bedelsiz ithal yoluyla da yurda getirilmesi mümkün olmamaktadır. Gümrük ve İnhisarlar Vekâletinin bedelsiz ithal yoluyla yurda sokulacak eşya meyanında otomobiller için bir istisna yapması ve kullanılmış otomobil getirilmesine de müsaade etmesi gerekirdi. Bilindiği gibi hayat seviyesi çok yüksek olan Avrupa memleketleri ile bilhassa Birleşik Amerikada halk her sene otomobilini değiştirmekte yeni model satın alarak eskisini çok ucuz fiyatla elden çıkarma yoluna gitmektedir. Bu husus bilhassa halk tipi arabalar imal eden Almanya için önemlidir.

Müşterek Pazar

Pinay'ın makalesi

Geçen hafta içinde yayınlanan Fransız Maliye Bakanı Antoine Pinay'ın bir makalesi bizi de yakından ilgilendiren "Müşterek Pazar" meselesine bir yandan vuzuh bir yandan da yenilik getirdi. Antoine Pinay "Müşterek pazarın iki hedefi; Avrupanın entegrasyonu ve ticari liberalizm" başlığı altındaki makalesinde Roma anlaşmasına göre Altılar arasındaki yakınlaşmanın ikinci safhasına geçilmesi gerektiğine işaret ederek, gelecek 1 Ocak'ta "kontenjan planlanmasının", 1 Temmuz 1960 da da "ta-

rife plânlanması"nın tamamlanması lüzumuna işaret etmektedir. Gerçekten bu hazırlıklar şimdilik ilgili devletlerce yürütülmekte ve hiç birini güç duruma sokacak gibi görünmemektedir. Şimdi, Antoine Pinay'e göre ortaya yeni bir mesele çıkmaktadır. Bu da "Altılar arasındaki müşterek pazarı bir an önce gerçekleştirme hareketini önündeki bir takım engellerden kurtarmanın hazırlandırılmasıdır".

Antoine Pinay "Müşterek Pazar" devletleriyle bu pazarın dışında kalan devletlerin münasebetlerine temas ederek şunları söylemektedir: "Bu meseleyi hem kendi politikama, hem de diğer üye memleketlerin politikasına ışık tutan liberal zihniyetle mütalâa etmekteyim. Karşılıklı müzakereler neticesinde gümrük engellerinin hissedilir derecede ortadan kaldırılacağına inanıyorum. Müşterek pazarın üyeleri ile birlikte Birleşik Amerika'nın da bu konudaki müzakerelere bizim zihniyetimizle iştirak etmesi işleri bir daha kolaylaştıracaktır." Antoine Pinay'ın makalesinin son kısmı Müşterek Pazar ile onun dışında kalan iktisaden geri kalmış memleketlerin durumları ve dolar bölgesi ile münasebetleri üzerinde fikirleri ihtiva etmektedir. Pinay'a göre Müşterek Pazar'ı kendi gayeleri dışına çıkararak bir yandan dolar sahasına, diğer yandan da iktisaden geri kalmış memleketler zararına, sevketmek ihtimali yoktur. Yani iktisaden geri kalmış memleketlerin Müşterek Pazara katılmaları halinde bunların zarar görmelerinin bahis konusu olabileceği kolaylıkla iddia edilemez. Antoine Pinay'a göre "İktisadi bölgeciliği doğrulayan entegrasyondur".

Antoine Pinay bu tezi makalesinde ileri sürdükten sonra Müşterek Pazar'a katılmak niyetini izhar eden bütün iktisaden geri kalmış memleketlerin tekliflerinin Fransa tarafından destekleneceğini de ilâve etmekte ve "Müşterek Pazarın disiplinini kabullenen diğer memleketlerin kabulüne taraftarım. Fransa, Brüksel'deki görüşmelerde gösterdiği hareket tarzıyla bu konudaki anlayışını ifade etmiş bulunmaktadır" demektedir. Bu son cümleden de anlaşılacağı üzere Fransa, şartlara uymağı kabul eden, herhangi bir memleketin pazara katılma arzusunu destekliyecektir. Bunun için her hangi siyasi baskıya lüzum yoktur. Fransa Maliye Vekilinin "Opera Mundi Europe" da yayınladığı makaledeki iktisaden geri kalmış memleketlerle ilgili fikirleri tamamen tasvip etmeğe imkân yoktur. Çünkü Fransa maliye vekili "Müşterek Pazar" ve bunun gelişmesiyle ilgili hususlar üzerinde açıklamalar yaparken bir ön fikir ile hareket etmektedir. Bu ön fikir de Fransa ile Almanyanın öncülüğünü yaptığı "Müşterek Pazar"ın, İngiltere'nin öncülüğünü yaptığı "Serbest Bölge" karşısında başarı ve prestij kazanma gerekliliği kaygusundan meydana gelmektedir. Pinay'a göre asıl önemli olan iktisaden geri kalmış memleketlerin müşterek pazar ile ilgi kurarken kendilerine dış ticaret tahditleri ve gümrük vergileri koymak suretiyle istisnai bir serbest tanınması sayesinde hızla kalkınmayı teminat altına almaları değildir. Pinay'a göre asıl önemli olan müşterek pazara katılan memleketlerin sayısının artması suretiyle, Müşterek Pazar'ın İngiltere'nin kurmak istediği Avrupa serbest bölgesi karşısında siyasi prestijinin artmasıdır.

Herhalde Türkiye ve Yunanistan gibi iktisaden geri kalmış olan memleketler dış ticaret konusunda bir takım kayıtlamalar ile hareket etmedikleri ve yerli sanayii koruyacak tedbirler almadıkları takdirde hiçbir zaman "İktisaden geri kalmış" olmak vasıfından kurtulamıyacaklardır. Gerçek durum bu iken gerek Fransa maliye vekili Pinay'ın, gerek Batı Almanya iktisat vekili Erhard'ın iktisaden geri kalmış memleketleri müşterek pazara kabul etmeleri yukarıda da belirttiğimiz gibi sadece kendi organizasyonlarının prestijlerini düşünmelerinden ileri gelmektedir.

Pinay ile Erhard'a göre müşterek pazara katılacak gelişmemiş memleketler müşterek pazar devlet ve organlarının Birleşik Amerika vesair milletlerarası finans teşekküllerinin sağlayacakları dış yardımların mümkün kılacağı nisbette kalkınmaya rıza göstermeli ve daha fazlasını istememelidirler...

B.A.C.

Mareşal Amr Suriye'de

Birleşik Arap Cumhuriyeti reisicumhuru Nasır'ın sağ kolu mareşal Amr geniş yetkilerle Suriye'ye genel vali tayin edildi. Bu tayin haberini veren Kahire gazeteleri "Birleşik Arap Cumhuriyetinin kuzey eyaleti de Kahire deki gibi ateşli ve enerjik bir şahsiyet tarafından idare edilmeli." diyordu. Gerçekten "Birleşik Arap Cumhuriyeti" adı altında birleşmiş olan Mısırla Suriye arasındaki münasebetlerin son zamanlarda çok iyi olmadığı biliniyordu. Birleşik Arap Cumhuriyeti ordusu subaylarının maaşlarının aynı seviye üzerinden ayarlanması Suriyeli subayların maaşlarında bir miktar düşme yapmış ve memnuniyetsizlik uyandırmıştı. Sonra Suriye ekonomisinin ihracat konusunda en çok güvendiği buğday mahsulü bu sene hiç iyi olmamıştı. Hatırlarda olduğu üzere geçen sene sadece ihtiyaca yetecek kadar mahsül alındığı halde bu sene ihtiyaç da karşılanamamış ve 100.000 ton un ithali gerekmişti. Bunlara ilâveten Suriyelilerin kendilerini yeni cumhuriyet içinde Mısırlılar karşısında küçük gördükleri, kendilerine eşit muamele yapılmadığını ileri sürdükleri söyleniyordu. Şimdi mareşal Amrın tayini yukarıda sözü edilenlerin gerçeğe uygunlukları kanaatini uyandırmış bulunuyor.

Birleşik Arap Cumhuriyetinin Mısırlı idarecilerinin ve diplomatlarının fikrine göre, Suriye kendini gerektiği gibi idare edecek ve Kahirenin gidişine ayak uyduracak yetkili idarecilere sahip değildir. Bu eksiklik mareşal Amrın tâyini ile giderilmiş olacaktır.

Mareşal Amrın Suriyeye tâyininden "Arap sosyalist Baaf" partisinin müteessir olacağı da tahmin edilmektedir. Hatırlarda olduğu üzere Suriyenin Mısır ile birleşmesini destekleyen bu parti birleşme gerçekleştikten sonra "Millî Birlik" içinde eritilmişti. Geçen haziranda yapılan seçimlerde "Millî Birlik" içinde bu partinin durumu sarsılmış ve halkın itimadından kaybettiği görülmüştü. Kahire'nin "Millî Birlik" tezini tasvip etmeyip, kendi teşkilâtlarını dağıtmak istemediklerinden gözden düşen partinin ve mensuplarının memnuniyetsizliklerinin şimdi daha sıkı kontrol altında bulunacağı muhakkaktır. Mareşal Amr'ın gerçekten Kahiredeki Nasır ruhunu Şamda yaşatacağı söylenebilir.

Pakistan

Pakistanda yıldönümü

«İstediğimizi yazamıyoruz. Sansür yok fakat hükümeti ve icraatını tenkit etmek de yok. Gazetelerimiz sıkı sıkı kontrol ediliyor. Eyüp Hanın gayretlerini, girişilen reformları baltalayacak mahiyette telâkki edilen hiçbir şey yazamayız.." İşte tam bir sene önce General Eyüp Han kan dökülmeden başarılan bir askerî hükümet darbesiyle iktidara geçtiği zaman yukarıdaki sözleri söyleyen Pakistanlı gazeteci, şimdi vazifesini bugünkünden daha rahat yaptığı kanaatindeydi. Fakat eski demokrasi havası içinde Pakistanın bünyesini yiyip bitiren bir takım aksaklıklardan şikayeti olmadığı da söylenemezdi. General Eyüp Hanın geçen hafta içinde yaptığı bir basın toplantısında söylediği gibi "Yüz yıllar boyunca süregelen hastalıklar" Pakistanın bir adım bile ileri gitmesine, Pakistan halkının hayat seviyesinin yükselmesine imkân bırakmıyordu. İdari makenizma içinde korkunç bir düzensizlik hakimdi. Memurlar işlerine geç gidiyorlar, iki saatten fazla devam eden öğle tatili yapıyorlar, iş sahiplerini kabul etmek nezaketini bile göstermiyorlardı. Rüşvet alıp yürümüştü. Rüşvetsiz iş yaptırmak mümkün değildi. Karaborsa korkunç bir hal almıştı. Fiyatlar her geçen gün biraz daha yükseliyor ihracatın ithalatı karşılayamaması yüzünden dış ticaret muvazenesi gittikçe bozuluyordu. Kaçakçılık önlenemez bir hal almıştı. Bütün işlenebilen toprakların 6.000 i geçmeyen zengin ailenin elinde bulunması halkın hayat seviyesinin yükseltilmesine imkân vermiyordu. Hindistandan gelen 12 milyon muhacir halen bambu evlerde sefil bir şekilde yaşıyordu.

General Eyüp Han kan dökmeden yaptığı ihtilâl ile iktidarı eline aldıktan sonra vaad ettiklerinin bir kısmını bu gün -ihtilâlden bir sene sonra- gerçekleştirmiş bulunuyor. Tatbikinde büyük adımlar atılan toprak kanunu büyük arazi sahiplerinin hegemonyasına son verdi. Şimdi sulanmış olarak 500 akr, sulanmamış olarak 1.000 akrdan fazla arazi sahibi olmak mümkün değil. Böylece daha şimdiden 26 binden fazla Pakistanlı aile toprak sahibi olmuş bulunuyor. Deniz kıyısında bir ticaret merkezi olan başkent-karasi- tüccarların hükümet üzerine çeşitli yönlerden baskıları yüzünden daha kuzeye, iklimi daha iyi olan bir çevreye nakledildi. Rüşvetin, suistimalin, karaborsanın ve kaçakçılığın önü alınmak üzere. Bu suçlara verilen cezalar çok yükseltildi. Askeri hakimlerin teşkil ettiği örfi idare mahkemeleri davaların sürüncemede kalmasına imkân vermeden işleri hallediyor. Batı Almanyalı maliye müşavirlerinin tavsiyeleri Eyüp Han Hükümeti tarafından harfi harfine tatbik ediliyor. Enflasyonu körükleyecek bütün yatırım masrafları durduruldu, yabancı sermayenin yatırım yapması teşvik ediliyor, ithalat kısıldı, ihracat teşvik ediliyor. Dış ticaret muvazene bulma yoluna girdi. Döviz karaborsası önlendi. Sonra bütün bunların yanında dış politikada batılılar ile olan münasebetler daha sıklaştı. CENTO ve SEATO'dan sonra Birleşik Amerika ile ikili bir anlaşma imzalandı. Velhasıl Eyüp Han bir sene içinde Pakistana "insanlık hak ve hürriyetleri"nden fedakârlık etmek şartı ile çok şey kazandırdı. Şimdi sağlam temeller üzerine kurulacak demokrasiyi de vadediyor.

Eyüp Han

Enflâsyona paydos

Hindistan

Nehru Sulh istiyor

Geride bıraktığımız hafta içinde Komünist Çin bir kere daha güney komşusu Hindistana tecavüz etti. Keşmirde hudut muhafızlarının üzerine ateş açıldı. Ladakta 17 Hintli öldürüldü. Bu hâdiseler olduğu sırada Nehru halen "sulh içinde birlikte yaşama" prensiplerinden, "Hindistanın her türlü tecavüzü karşılayacağı"ndan bahseden konuşmalar yapıyordu.

Kızıl Çin Hind hududundaki tecavüzler serisini her geçen gün biraz daha genişletirken Nehru'yu hâlâ kötümser olmaktan alıkoyan, sulhü muhafaza etmeğe zorlayan amiller nelerdir? Hind halkının ve ordusunun her geçen gün biraz daha bozulan asabını ve moralini düzeltmek, Hindistanın bütünlüğünü sağlamak ve nihayet bütün bunları yaparken sulhü muhafaza etmek Nehru için mümkün olabilecek midir? İşte yukarıda sözünü ettiğimiz hudut hâdiseleri vukubulurken bütün dünyayı meşgul eden sorular bunlardı. Hintli askerler hudutta Kızıl Çinlilerin kurşunlariyle ölürken Nehru gibi büyük bir liderin bile halkı teselli etmesi, homurtuların dindirilmesi kolay olmayacaktı. Sonra Hindistanın dahili meseleleri ile yakinen temas halinde olmayanlar için Nehru'nun tutumunu anla-

mak da mümkün değildi. Nehru bütün anlaşmazlıkları sulh yoluyla halletmeğe çalışıyordu. Komünist Çin idarecileri de Moskova'nın "kuvvete başvurmama" prensibine riayet ediyor gibi gözüküyorlardı. Fakat bu gözüküş yanında anlaşma şartı olarak yaptıkları teklifler kabul edilecek gibi değildi (meselâ Hindistanın bütün hâdise mıntakalarından çekilmesi gibi.) Bu hal Nehru'yu hudut boylarında, habersiz bir istilayı önlemek için, tedbir almağa zorladı. Bir yandan da halka "heyecanla hareket etmeme" telkin ediliyordu.

Başta kendi partisi olduğu halde -komünistler bile bu konuda yarı yarıya Çine karşı cephe almaktadır- bütün partilerin her geçen gün biraz daha artan baskısına rağmen Nehru'nun hâlâ yumuşak hareket etmesinin sebeplerini Hindistanın bugün içinde bulunduğu iktisadî güçlüklerde aramak gerekir. Hindistanın senelik millî gelirinden nufus başına birkaç sene öncesine kadar sadece 55 dolar düşmekte idi. Bu son birkaç senelik gayret bu rakamı 60 dolara çıkartmış bulunuyor. Fakat resmi kurla 600 liraya yakın bir meblağın sadece bir "HİÇ" olarak Hindistanın sefaletini ifade ettiği ortadadır. Bu durum karşısında Başbakan Nehru bütün çarelere başvurarak halkının hayat seviyesini yükseltmek için silâhlı herhangi bir çatışmaya yol açmadan çalışmak zorundadır. Milyonlarca Hintli bugün beslenmek ve eğitilmek ihtiyacındadır. Nehru bu meseleleri halletmeden diğer konular üzerine eğilmek imkânından mahrum bulunuyor. Bunun neticesi olarak da bir hudut hâdisesinin harp halini almasına müsaade edememektedir. Komünist Çin'e hakettiği sert cevabı verememektedir. Böyle bir hâdiseden çıkacak harp, neticede kazanılsa dahi memleketini altından kalkılmıyacak güçlükler içinde bırakacaktır. Şimdilik Nehru neticeyi harpsiz tatlıya bağlayacak bütün yolları denemekle meşgul. Bu gayretlerinin nasıl bir netice vereceğini, Komünist Çin'in saldırganlığını nereye kadar götüreceğini önümüzdeki günler gösterecek.

Cento

Tahranda toplantı...

Bir yanda Irak için için kaynarken diğer yanda Hint-Komünist Çin hudut hâdiseleri devam ederken Başvekil Menderesin Birleşik Amerika dönüşü birden Tahranda CENTO'nun bölge üyeleri hükümet reislerinin yapacağı toplantıya katılmağa karar vermesi, hatıra çeşitli soruları getirmektedir. CENTO bölge üyeleri yüksek kademe konferansında neler konuşacaktır? Dünyanın bu karışık durumu içinde CENTO bölge üyelerinin yüksek kademede toplanan şahsiyetleri Paktın gelişmesi için yeni imkânlar bulabilecekler midir?..

Geride bıraktığımız hafta içerisinde Başvekil Menderesin Tahrana gideceği haberi Hariciyemiz tarafından açıklanırken bu haberin bilhassa komünist çevrelerde büyük yankılar uyandıracağı ve CENTO'nun bölge üyelerinin bir takım ithamlara hedef olacakları hatıra gelmişti. Bağdat'ta bir türlü istedikleri düzeni kuramayan Iraklı idareciler kuşku içinde bulunduklarından, bilhassa Kasıma karşı girişilen suikast teşebbüsü sırasında bir yandan Batılılar ,diğer yandan da Nasırcıları itham etmişlerdi. Şimdi Tahran toplantısını da kendilerine karşı girişilecek bir hareketin işareti olarak görmek isteyecekleri şüphelidir. Fakat bu iddiaların gerçeğe tekabül etmesi ihtimali çok uzaktır. CENTO müslüman üyeleri söylentilerde ifade edildiği gibi daha ziyade Pakistan Başkanı General Eyüp Han'ın teşviki ile orta ve uzak doğuda değişmekte olan siyasi havadan istifade etmek yolunu tutacaklardır. Uzak Doğudaki Komünist Çin Hind hudut hâdiseleri ile Suriyeli komünist lider Bektaş'ın komünist Çin'deki bir resmi kabulde Birleşik Arap Cumhuriyeti temsilcisinin huzurunda Birleşik Arap Cumhuriyetine hücum etmesi neticesi Nasır ile Pekinin arasının bozulması CENTO'nun işine yarayabilir. Nitekim bu yolda ilk adımı General Eyüp Han Nehru'ya yaklaşmakla açmış bulunuyor. Pakistan ile Hindistan arasında uzun zamandanberi bir anlaşmazlık konusu olarak sürüp gitmekte olan meselelerden bir kısmı son günlerde halledilmiş olup Pakistan - Hindistan yakınlaşması imkân dahiline girmiş bulunmaktadır.

Şimdi Tahranda yapılacak toplantı sırasında CENTO büyüklerinin Eyüp Han'ın ikazı ile şimdiye kadar yürünmekte olan hatalı yoldan dönmeleri ve tarafsız devletlere karşı daha realist hareket ederek meselâ bu arada Hindistan'a yaklaşmayı hedef tutan bir yola girmeleri gerekir. Batılıların halen emperyalist gayeler taşıdıkları kanaatının ortadan kaldırılması için önce CENTO bölge üyelerinin Afrikanın ve Asyanın hürriyet mücadelesi yapan memleketlerinin bu mücadelelerinde kendilerine destek olduklarını göstermeleri gerekir. Bu yolda takınılacak tavır Bağdat Paktının bıraktığı kötü izlemlerin ortadan kalkmasına büyük ölçüde yardım edecek, CENTO'yu yayılmak istidadı gösteren komünist tehlikesi karşısında daha kuvvetli kılacaktır.

Nehru

Teselli kâr etmiyor

Fransa

Mutedillere ölüm

Gecenin saat birinde Saint Germain des Pres'deki ayak üstü meyhanelerinin birinden orta yaşlı bir adam çıktı. Cebinden çıkardığı mendili ile ağzını kuruladı. Yorucu bir gün geçirmiş birkaç lokma yemeğe ve bir bardak şarabını yuvarlamağa ancak fırsat bulabilmişti... Hemen oracıktaki "403 Peuegeot" arabasına doğru yürüdü. Bir kaç saniye sonra Guynemer sokağındaki evine doğru hareket etmişti.

403 Peugeot Seine sokağından döndü. Biraz önce karnını doyurduğu yerden çıkan adamın içi sıkılmıştı. Bir an gözü arabanın dikiz aynasına kaydı. Arkadan gelen bir otomobile takıldı. Sokağın karanlık olması arkadaki arabanın ne rengini ne de markasını görmesine imkân vermiyordu. Lüksemburg sarayının önünden yukarı doğru çıkmağa başladı. Arkadaki araba takip ediyordu. 403 Peugeot'daki adam sıkılmıştı. Arkadakileri atlatmak için bir manevra düşündü. Sağa döneceğine sola döndü, Saint - Michel bulvarından yukarı doğru çıkmağa başladı. Maden mektebine yaklaştığı zaman kendisini takibedenlerin elinden kolay kurtulamayacağını artık anlamıştı.

Birden direksiyonu sağa doğru kırdı. Auguste Compte sokağına girdi. Rasathane bahçesine ulaşmak istiyordu. Arkadaki arabanın şoförü böyle bir istikamet değiştirmeyi beklemediğinden hızını alamayıp biraz gitti, sonra manevra yapıp aynı sokağa girdi. Bu arada 403 Peugeot'daki adam arabasını kaldırımın kenarına yaklaştırıp çevik bir hareketle dışarı çıkmış Rasathane'nin bahçesinin parmaklığından atlamağa hazırlanıyordu. Parmaklığın yüksekliği bir metreyi geçmediğinden bu orta boylu dinç adam için atlamak zor olmadı. Sonra koşarak oradaki ağaçlardan birinin ardına saklandı.

Arkadan gelen otomobil bir an 403 Peugeot'nun yanında süratini kesti. Bu sırada arabanın penceresinden gecenin karanlığı içine siyah bir namlu uzandı. Namludan çıkan yedi parlak

noktanın gürültüsü gecenin sessizliğini bozdu. Bu sırada biraz önce bir ağacın ardına saklanmış olan adam koşuyor ve hemen oracıktaki bir evin kapısına sığınıyordu.

Olay mahallindeki evlerde oturanlar kurşunların gürültüsüne uyanmışlar ve hazır kuvvet polis ekiplerini hadiseden haberdar etmişlerdi. Birkaç dakika sonra bir polis arabası Auguste Compte sokağına gelmişti.

Bu sırada saklandığı yerden çıkan adam polislere doğru yürüdü. Kendini tanıttı: Mievre senatörü françois Mitterand..." Polis arabasından çıkan komser muhatabını hürmetle selâmladı, geçmiş olsun dedi ve polis arabasına binmeğe davet etti. Biraz sonra Paris polisi sokaklara dökülmüş Quartier Lâtin'i adım adım arıyordu. Araştırma sabah ortalık aydınlanana kadar devam etti. Hiç bir ize rastlamak mümkün olmamıştı.

Polisler olay yerindeki izleri tesbit ettiler. 403 Peugeot'nun üzerinde yedi kurşun yeri vardı. Şayet bunlar atıldığı zaman sabık vekil François Mitterrand otomobildeki yerinde bulunsa delik deşik olacaktı. Meçhul otomobilin penceresinden makineli tüfeği kullanan şahıs işinin ehli olmalıydı... Senator, polisin yaptığı ilk soruşturmada "Polisin araştırmaları ilk neticelerini vermeden hiçbir açıklamada bulunmayacağım. Fikirlerde hasıl olan karışıklığa birşeyler ekliyecek hicbirşey söylemiyeceğim. Fakat aşırı siyasi fikirlerin bu suikast teşebbüsünü hazırladığı muhakkaktır. Ben, diğer siyasetçi arkadaşlarım gibi, bir milliyetçiyim, vatanperverim. Sadece Fransaya daha iyi hizmet edebilmek için çalışıyorum. Tahrik kampanyayasının işi bu kadar ileri götürmesi, Fransızı Fransıza düşürmesi çok üzüntü vericidir.."

Olayın başlangıcı Fransız meclisinin general de Gaulle'un yeni Cezayir plânını tasvip etmesiyle vukubulmuştu. De Gaulle'cu olup Cezayir'in Fransaya bağlı kalması için çalışan ve meclisi ekseriyetini ellerinde bulunduran U. N. R. partisi generalin yeni plânını tasvip etti. Başvekil Debrè güven oyu aldı. Fakat bu sırada aşırı sağcılardan istifalar olmuştu. Ve oylama sona erince meclis koridorlarında U. N. R. partisinin siyasi komitesi azalarından Loire mebusu Lucien Neuwirth "Suikastları başaracak komandoslar İspanya hudutlarından geçtiler. Öldürülecek şahıslar tesbit edildi" diye bağırmıştı. Lucien Neuwirth 1958 Mayıs harekatının öncülerinden olup Cezayir'in Fransadan ayrılmasına her ne pahasına olursa olsun muhalefet etmektedir. De Gaulle'un Cezayir plânının tasvip edilmemesi ve Başvekil Debre'nin güven oyu almaması için meclis içinde mücadele ettikten sonra mağlubiyeti kabul etmediklerini bundan sonra fedaîlerle mücadelelerine devam edeceklerini Bourbon sarayı koridorlarında ulu orta haykırdığı zaman bu sözleri ne gazeteler ne de başta Fransa dahiliye vekili olduğu halde emniyet mensupları ciddiye almamışlardı. Fakat hemen o günün gecesinde vukubulan yukarıda naklettiğimiz hikâye bütün Fransayı uykusundan uyandırmış bulunuyor. Suikast teşebbüsünden sonra generalin plânını destekleyip Cezayir'de yıllardanberi devam etmekte olan kan dökücü mücadeleye son vermek isteyenler muhafaza altına alındı. Aşırı sağcılara hedef olabilecek hükümet üyeleri, general de Gaulle'de dahil olmak üzere polislerin nezareti altındalar. Dahiliye vekili böylesine olayların tekrarlanmaması için gereken bütün tedbirlerin alındığını bildirdi. Fakat herşeye rağmen olay Fransada çok büyük yankılar uyandırdı.

Senator Mitterand'a karşı girişilen suikast teşebbüsü failleri Paris polisi tarafından şiddetle aranırken birdenbire bir haftalık mecmuanın yaptığı ifşaat ortalığı alt üst etti. Haftalık mecmuanın piyasaya çıkarılmasiyle birlikte bu mecmuaya ifşaatı yapan eski milletvekillerinden Pesquet de ortaya çıktı. Ve gazetecilere yalnız polis romanlarında rastlanılan bir tonla "Bugün savcıya gidip Mitterand'ın bana, kendisine karşı tertiplenmiş suikast komedisini oynamağı teklif edişini ve bu husus ile ilgili bütün teferrüatı anlatacağım. Böyle bir suikast Mitterand'a göre hükümete cezayir politikasını yürütmek için daha ciddi tedbirler almak lüzumunu kabul ettirecekti. Böylece Mitterand «Cezayir Fransızdır» diyen asırı sağcılar karşısında kendi politikasının başarı kazanmasını sağlamış olacaktı. Suikast teşebbüsünün hangi şartlar altında yapıldığını bütün teferruatı ile anlatacağım. Hazırlıklar hakkında müsbet deliller göstereceğim. Bunlardan biri olaydan birkaç gün önce tarafımdan Mitterand'a yazılan bir mektuptur. Mektubun postaya verilis saati üzerinde tesbit edilmiştir. İçinde Mitterand'in olay gecesi takibedeceği yol ve yapacakları bütün teferruatı ile işaret ediliyordu. Şimdi bu mektup sadece benim bildiğim bir yerde bulunmaktadır. Bunu istediğim zaman çıkarıp savcıya vereceğim" demiştir.

Rivarol'daki makale..

Eski mebus Pesqet bu açıklamaları yaparken haftalık mecmua "Rivarol"da şunları yazmaktaydı: 7 Ekimde Nievre senatoru adliye sarayında Robert Pesquet'ye rastladı. Ona bazı tehlikeli şeyler teklif etti..

14 Ekim günü saat 16 da Marignan kahvesinde buluştukları zaman Mitterand Pesquetye' kendisine karşı yöneltilecek bir suikast oyunu teklif ediyordu.

Sonra 15 Perşembe günü saat 16 da ve 16 Cuma günü saat 17 de iki görüşme daha yapıldı. Olay gecesi ise şunlar oldu:

Önceden kararlaştırılanların hepsi, bir küçük farkla yerine getirildi. Pesquet cinayet yerine geldiği zaman burada seviyen bir çift vardı. Tabiatıyla bunların gözleri önünde boş arabaya kurşun atılmazdı. Onların yavaş yavaş yürüyerek bahçenin ardında kaybolmaları beklendi. Sonra gene davetsiz bir misafir işi aksattı. Bu seferki sarı renkli bir taksiydi...

Bu arada bir müddettenberi çimenlerin üzerine yatmış olarak beklemen Mitterand sabırsızlanmaya başlamıştı. Bütün bunlar yedi sekiz dakika devam etti. Nihayet arzulanan sessizlik meydana geldi. Bundan sonra da gereken emniyet hasıl olsun diye Pesquet'nin arabası bir iki tur daha yaptı. Sonra Mitterand'ın arabasının yanına yaklaşıldı. Bu arada senatörün hafifçe titreyen sesi işitildi "Haydi, çabuk olun".. Bundan sonra Pesquet arabanın penceresinden makineli tabancayı çıkarıp tetiğe bastı..."

Mitterand'ın müdafaası

Bu şiddetli itham karşısında senatör Mitterand olayı yeni veçhesiyle şöyle hikâye ediyordu:

"Pesquet'yi tanımam. Bana hâdiseden önce defalarca gelerek aşırı sağcıların hazırladıkları komplodan bahsetti. İlk önce hiç ciddiye almadım. Fakat büroma telefon ederek daima konuşmak istiyordu. Hâdiseden önce sekreterimin ısrarı ile bir kere daha konuştum. Bana suikastçilerin önce beni, sonra da sırasiyle Mendes France'ı Guy Mollet'yi ve Pflimlin'i ortadan kaldırmak istediklerini söyledi. Sadece kendi hayatımın değil, aynı zamanda çocuklarımın hayatının da tehlikede olduğunu ilâve etti. Pesquet'nin mitoman olacağı hatırıma geldiyse de büyük oğlumu mektepten almağa gitmekten kendimi alamadım. Bu arada son iki hafta zarfında aldığım tehdit mektupları da fikrimi bulandırmağa başlamıştı. Böylece bir suikast psikozu içinde beklemeğe başladım. Pesquet bana gece yarısı her zaman uğramağı adet edindiğim ayak üstü meyhanesine uğrayacağını ve şayet yeni haberler alınışsa bana bildireceğini söyledi. Suikast tarihi Cezayir projesine verilen itimat oyu ile yakinen ilgiliydi. O gece Pesquet gelmedi. Çıkıp otomobile bindim. Bir otomobil benimkini takibediyordu. Onları atlatamayınca bahçeye sığındım... Olaydan sonra 19 Ekimde Pesquet'ye rastladım. Kendisine bana yardım ettiği için teşekkür ettim Hayatımı kurtarmıştı. Yalan söylememişti... Şimdi olup bitenlere bir türlü mâna veremiyorum..."

Francois Mitterand nihayet haftalık "L'Express" mecmuasına yazdığı bir makalede olayları şöyle özetlemektedir: "Pesquet bana gelip katillerin kendisini beni öldürmeğe memur ettiklerini fakat kendisinin bunu yapmak istemediğini söyledi. İçinde bir damla şeref kaldığını işte bu duygunun kendisini bana getirdiğini naklediyordu.

Bu satırlar yazıldığı zaman Fransayı "Mitterand - Pesquet" meselesi hâlâ olayların ortaya atıldığı ilkgün gibi meşgul etmekte idi.

Nobel Mükâfatı

Bilinen netice

Geçen hafta İsveç akademisi toplanıp 1959 yılının Nobel edebiyat mükafaatını kazanacak olan sanatkârın adını ilân etmeden Stokholm gazeteleri bu şerefin İtalyan şairi Quasimodoya verileceğini biliyor ve sütunlarında bunu ilân ediyorlardı. Fakat adet olduğu üzere Akademinin genel sekreteri bu haberi son güne kadar açıklamadı.

O gece Salvatore Quasimodo ailesiyle birlikte Alisila gelmiş sakin bir gece geçirmeğe hazırlanıyordu. Kapısını çalıp kendisine "Nobel"i kazandığını haber verdikleri zaman şaşırdı. "Benden önce Moravia vardı" demek nezaketini bile gösterdi. Sonra gözlerinde sevinç damlaları hasıl olurken "Nobel'in şerefine kadehini kaldırdı.

İki harp arasında İtalyan şiiri kendisini iki diktatörün baskısından kurtarmağa çok çalışmıştı. Bunlardan biri Gabriel d'Annunzio, diğeri ise Garducci idi. Daha güç, daha samimi ve derin olan bir lirizme dönüş üç şair sayesinde mümkün olabildi. Bu üç şairin birbirine benzer tarafı yoktu. En yaşlıları Quisenpe Ungaretti'nin dili şatafatlı ve müzikal olup Mallarme stili şiirleri vardı. Üç şairin en genci Eugenio Montale kendisine daha çetrefil bir yol seçmişti. T. S. Elliot'un şiirlerini tercüme ediyordu. İtalyan şiirine alışılmamış bir çıplaklık sokmuştu. Ungaretti'nin dev örneği cabası Montrale'in sembol kaygusu yanında Salvatore Quasimodo'nun şiiri yer almaktadır. İşte bugün Nobel kazanan Salvatore Quasimodo'nun İtalyan şiirindeki yeri budur. İlk bakışta kesif bir lirizm içinde görünen bu sicilyalının şiirlerinde tamamiyle klâsik olan bir izlem de sezilir. Ölçü, iktisat, bir çeşit kelime pintiliği onun şahsında birleşip olağanüstü bir sanatkâr yaratmıştır. Şiirleri çok güzel eşyalar, çok hoşa giden madalyalardır. İnsan onun şiirlerini okurken eşyayı eliyle tutuyormuş gibi farkeder. İşte Quasimodo'nun bu şiddetle kontrol altındaki lirizmi daha ziyade ilk eserlerinde görülmektedir. 1930 da yayınlanan "Sular ve Topraklar" -Acqua et terra-, 1932 de yayınlanan "Batık Çoban şiiri "-Oboe Sommerso- bu tarzda iki güzel örnektir.

Aradan bir müddet geçince Quasimodo'da bir gelişme göze çarpar. Lâtin geleneklerini geride bırakarak daha eski ve aynı zamanda daha esrarengiz bir şekilde zengin olan greklirizmine gider. Daha doğrusu Yunan efsanelerine ulaşır. Quasimodo'nun hatırlattıkları aydınlık şhenklerden ziyade güneşten ileri gelen bir göz kamaşması, öyle bir his ve zihin tahriki ki insanda allegoriler, cilretli benzetmeler, çeşitli manalar husule getirmektedir. Quasimodo zamanının dev şairleri gibi yaşama tarzını veciz sözler şeklinde fikir ve musikiye birleştirerek vermeği biliyordu. Ona göre hayaller daima ifade edilebilen şeylerdir. İşte bu noktalarda kendi zamanının şöhretleri Pasternak, Rene Char ve Octavio Paz ile birleşmektedir. Onlar için olduğu gibi kendisi için de şiir yazıldığı lisanın hudutlarının dışına çıkan bir aydınlanma ve keşif unsurlarından müteşekkildir.

Akdenize mahsus aydınlığa ve karanlıkta oynanan kısa ve sade esrarlara düşkün şair Quasimodo, günlük hayatında olduğu gibi edebi hayatında da bir mücahit ve kavgacıdır. 1946 da yayınladığı "Günden güne", 1949 da çıkardığı "Hayat bir rüya değildir" isimli eserlerinde de harbin doğurduğu sefaletleri, ümitsizliği, anlaşmağa daveti aniden benimseyip kendine maletmektedir. Şiirindeki soğukkanlılığı ve iç huzurunu asla kaybetmeksizin kendisini kapıp koyvermektedir.

Nobel mükâfatını bu, hesaplı fakat virtuoz, kaygulu fakat ateşli şaire verirken heyet gerçekten insan zekâsının inceliğine hak ettiği değeri vermiş bulunmaktadır.

Salvatore Quasimodo Sirakuza'da bir sicilyalı aileden dünyaya gelmiştir. Halen 58 yaşındadır. Çok genç yaşta yol mühendisi olarak hayata atılmış, İtalyanın çeşitli köşelerine ssayısız seyahat yapmıştır. Bu hareketli yıllardan sonra Milano'ya yerleşen şair kendisini klâsik lisanları öğrenmeğe vermiş bu şehrin konservatuvarına İtalyan edebiyat profesörü olmuştur. Geçen hafta içinde Nobel'i kazandığını öğrendiği zaman da halen bu görevde bulunuyordu. Salvatore Quasimodo 1958 senesinde Sovyet Rusyaya uzun süren bir seyahat yapmıştır. Moskova'daki batılı, gazetecilerin açıklamalarına bakılırsa kendisi komünisttir.

Salvatore Quasimodo'nun Nobel edebiyat mükafaatını kazanması bütün dünyada olduğu gibi İtalyanın içinde de biraz hayrete sebep olmuştur. İtalyan bir sanatçı 1934 den bu yana hiç Nobel kazanmadığı için bu başarı İtalyan sınırları içinde büyük memnuniyet yaratmıştır.

Daha çok edebiyatla ilgili çevrelerde tanınmış olmakla beraber Quasimodo yukarıda da belirttiğimiz gibi muhakkak İtalyanın en iyi şairlerinden biridir. Yol mühendisliği ile konservatuvar edebiyat öğretmenliği arasında hayat devresinde bir ara gazetecilik yapan Quasimodo asıl ihtiyacı olan parayı klâsiklerden tercümeler yaparak kazanmıştır. Şimdi İtalya'da şiirleri kadar bu devrede yaptığı tercümeleri de meşhurdur. Bunlar arasında Odise'den, Sophocle'den tercümeleri ile şekspirden yaptığı "Romeo Juliette" tercümesi ve saint Jean'dan incil tercümesi vardır.

İsveç akademisinin kararını genel sekreter şair Anders Oesterling açıkladığı zaman bu haberi daha önce ajansına veren bir Amerikalı muhabir ile bir İtalyan gazeteciye teessürlerini de ilâve etti. Salvatore Quasimodo İskandinav ülkelerinde pek tanınmayan bir şair olduğu için kararın açıklanması İsveç'te sürpriz tesiri yaptı. Kararın ilân edildiği gün öğleden sonra Stokholm'un en büyük akşam gazetesi olan Aftonbladet'te şöhretli İsveç şairi Carl Vennberf'in yayınladığı bir başmakale büyük yankılar uyandırdı. İsveçli şair bu makalesinde Nobel'i tevzi edenleri çoğu zaman bu mükâfatı "orta" kaliteli sanatkârlara vermekle itham etmektedir. Bu tenkitler Nobel memleketinde büyük bir tasvip ile karşılanmış bulunuyor. Bu tasvipler İsveç akademisinin durumunu oldukça sarstı. Gelecek sene Nobelin daha kudretli ve sohbetli bir sanatkâra verilmesi şimdiden beklenebilir...

K A D I N

Giyim

Çorap derdi

Pahalılığın alabildiğine arttığı, geçim derdinin bir kâbus gibi çöktüğü şu sıralarda, ev bütçelerinde kadın çorabı için mühimce miktarda para ayırmak icab ettiğini, havaların soğumasıyla beraber hatırlamamak imkânsızdır. Evin tek kadını için itinalı bir giyimle ayda bir çift çorap ihtiyacı

Kadın çorabı
Masraf kapısı!

karşılayabilir. Fakat yetişkin iki üç genç kızın bulunduğu evlerde ise aylık çorap gideri en az kırk lirayı bulacaktır. Çünkü, mağaza fiyatına göre bir çift çorap dokuzyüz yetmiş kuruştur. Orta halli bir memur ailesi için bu miktar maaşın onda biri demektir. Çorap masrafı maaşın onda biri olursa ev kiralarının ağırı yüksekliği yiyecek ve diğer giyecek, yakacak ihtiyacı nasıl karşılanacaktır. Bu acı acı düşündüren bir meseledir.

Çorapta numara

Başka ihtiyaçlardan kısıntı yapmak suretiyle elde edilecek bir çift çorabı, uzun kullanabilmek için bazı hususlara dikkat etmek lâzımdır. Çorap alınırken ilk dikkat edilecek şey, çorap numarasının ayağa uygun olmasıdır. Zira ayak numarasından küçük veya büyük bir çorabın daima çabuk kaçma ihtimali vardır. Çorap numaraları ayakkabı numarasına göre şöyle sıralanır. 35 numara için çorap 8,5, 36 ayak için 9, 37-38-39 numara ayak için 10, 40 numara için çorap 11. numaradır. Çorabın cinsinin iyiliği yumuşak ve lâstik gibi uzayarak genişlemesinden belli olur. Çorabın daima bir parçadan çıkmış olmasına dikkat edilmelidir. Taban ve konçları ayrı ayrı dokunmuş çorapların sağlamlığından daima şüphe edilebilir. Alırken mümkün olursa iki çift aynı renkten almak, biri kazaya uğrarsa diğer çiftin tekini eş yapmak akıl kârıdır. Yeni çorap alınır alınmaz giyilmemelidir. Bir müddet soğuk suda bırakmak uygun olur. Jartiyer tersinden giyilen çorabın kuvvetli olan konç kısmına takılmalıdır.

Nasıl yıkamalı?

Çorap yıkanırken de bazı hususlara dikkat edilirse ömrü uzatılabilir. Meselâ, hiç bir vakit sıcak suda yıkamamak icap eder. Daima sabunda soğuk suda, hafif hafif köpürtülerek yıkanır. Katiyen çitilenmemelidir. Sabunlu sudan sonra bol suyla çalkanmalıdır. Bir litre suya konacak 3 kaşık beyaz

Vatan Sevgisi

Fatma ÖZCAN

Kolayca istismar edilen sevgilerden biri de vatan sevgisidir. Alâyişe müsait olan bu sevgiyi herkes istediği gibi gösterir. Din sevgisi de öyle değil midir? Kimi evinde sessizce ibadetini yapar, kimi camiye gider, mevlût okunurken "Allah" avazeleriyle kubbeyi çınlatır. Gösterişe bakılırsa, meydan nutuklarında vatan deyip başka bir şey demiyenlerle, Allah kelâmını dilinden düşürmeyenler, vatan ve din sevgisinin gönülden vurgunları hissini verirlerse de, bu sevginin gerçek olup olmadığı ve samimiyeti üzerinde durulup, düşünmeğe değer. Dillerde dolaşan, kolayca söylenen vatan sevgisini gerçekten duymak, pek kolay ve alelade olmasa gerek. Önce doğru, dürüst ve iyi olmayı emreden bu sevgi, sonra da şuur istemektedir. Vatan uğruna hayatını vermek, ya da memleketine hayırlı bir gelecek getirme gayesiyle büyük devrimlere, hamlelere önderlik etmek kaç kişiye nasib olmuştur? Tarihe mal olan vatanseverler gösterişleriyle değil, bu sevgiyi davranışlarıyla ortaya koyanlardır. Bunun dışında dürüst insan olmak, yaptığı işi bilmek ve daima o işte milletin hayrına bir gaye gütmek, gerekirse - heyecandan uzak - şuurla hayatını ortaya koymak vatan sevgisinin küçük bir ifadesidir.

Yabancı memleketlere vazife icabı gidip, başarı temin edenleri millî bir kahraman gibi göstermek meselâ güreş müsabakalarına iştirak eden güreşçilerimizi büyük tezahüratla karşılamak, bizi vatan sevgisi dediğimiz sevginin duyuruluşunda yanıltmıyor mu? Coşkunluk gösterilen kişilerin sadece vazifelerini yerine getirmiş saygı değer kimseler olduklarını kabul edip, sevgi göstermek kâfi değil mi? Vazifesinin ehli olmak, vatan sevgisinin bir delilidir. Bu sevgi de her vatandaştan beklenecek normal bir duygu olduğuna göre, olağan üstü bir vatan sevgisi sanıp, tezahürat göstermek, değer ölçülerimizi yanıltmaktan başka nedir?

Din kuralları ahlâkı, sevgiyi telkin etmek ister. Vatan sevgisinin büyük bir sevgi olduğunu duyurur. Yani bir dindar vatanını sevmeği de bilir. Ama vatan sever bir insanın aynı ölçüde din sever olması icab etmez. Son zamanlarda din sevgisiyle, vatan sevgisinin pek karıştırıldığı, aydınları üzen acı bir gerçektir. Devlet büyüklerine dinî payeler vermek, vatan sevgisini din sevgisinde bulmak, gidişatımızın hayırlı olduğunu rüyada görülen peygamberlerden dinlemek, ne iyi bir dindara yakışır ne de vatan severe. Din işleriyle devlet işlerini çoktan ayırdığımız, Cumhuriyetin otuzaltıncı yılını kutladığımız şu günlerde, vatan sevgisi dediğimiz büyük sevgiyi, böyle karanlık ağızlardan duymak, Atamızın manevi şahsiyeti huzurunda, kutsal bildiği bu vatan adına işlenmiş suçların en büyüğü gibi görünüyor. Müsbet düşünebilenler için, dincilik yoluyla vatan sevgisini kötüye kullananları ayırd etmek ve memleketin selâmeti namına sözlerinin hesabını verdirmek bir vazife olmalıdır. Kendilerini vatanından çok seven bu insanlara, vatan sevgisinden mahrum kimseler diyebilmek için davranışlarındaki şuur payını ölçmek gerek. Sözlerinin neticesindeki korkunç karanlığı hesaplıyamadan ufak bir çıkar uğruna yardakçılık da olabilir. Zira bir kimse için vatan sevgisinden yoksun demek pek ağır itthamdır. Bazı kimselerin kolayca ortaya attıkları gibi kesin bir hükme varmak hatalı olur. Bu sevginin varlığını ve yokluğunu isbat etmek güç bir meseledir.

sirkeli suda onbeş dakika bırakmak sağlamlığını kuvvetlendirir. Bükerek sıkıp suyunu akıtmak doğru değildir. Bir bez arasında suyu alınarak, güneşsiz bir yerde kurutulmalıdır. İpe asmak soba veya kalorifer yanında kurutmak ömrünü kısaltır.

Çocuk Bakımı

Yatağınıza almayınız

Annelerin çocuklarına ellerinden gelen en büyük ihtimamı göstereceklerinden şüphe edilmez. Ancak, bilgisizlik veya geleneklerden kurtulamama yüzünden yanlış ve hatalı hareket edebilirler. Meselâ bu günün anneleri çocuklarını beşikte ve salıncakta yatırmaya taraftar olmadıkları halde, kendi yataklarına alabilirler. Halbuki aynı şekilde çocuğu annenin yatağına almaktan da kaçınılmalıdır. Birinci mahsur çocuğun uyku arasında dalgınlıkla ezilmesi, çok yakın olarak anne ve babasıyla solunması, ikincisi de lüzumsuz ve kötü bir alışkanlık elde etmesidir.

Çocuğu sallamayınız

Fransızların ünlü bir çocuk doktoru olan Pinard "çocuklar için en iyi yatak, sallanmıyan yataktır" diyor. Küçük çocukları sallıyarak teskin etmek, ağlamalarını önlemek doğru değildir. Çünkü, çocuk hiçbir zaman sebepsiz yere ağlamaz. Onu ağlatan sebepler, açlık, rahatsızlık ve sairedir. Sallamak suretiyle çocuk susturulabilir ama acısı ve ıstırabı giderilemez. Mühim olan çocuğun susması değil ağlama sebebinin keşfedilmesidir. Çocuğun yatacağı yer rahat olursa, ama bu rahatlık büyüklerin aradığı cinsten kuş tüyü şilteli ve yastıklı bir rahatlık değil, zira çocuklar için fazla yumuşak yatak ve vastık vücudun şeklini bozması bakımından zararlıdır. Sağlığı normalse muntazam uyumaması için bir sebep yoktur. Dikkat edilecek olursa çocukların banyodan ve hava aldırıldıktan sonra rahat ve derin bir uyku uyudulklarını görmek mümkündür. Şu halde bol hava alabilmesi de temin edilmelidir. Çocuk doğumundan sonra ilk haftalarda dışarı çıkabilir. Yalnız böyle bir gezinti için muhakkak güzel, güneşli bir gün seçmek icap eder. Bu ilk geziler öğle vaktine rastlatılmalı ve azami yarım saat dışarda kalınmalıdır. Sonraları çocuk havaya alışacağı için gezilerin müddeti uzatılabilir. Bu gezilerde kullanılacak olan çocuk arabalarının yatağın aksine, son derece yumuşak yaylı olması, çocuğu sarsıntılardan ve çarpmalardan müteessir etmiyecek bir şekilde yapılmış olması icap eder. Çocuğun gezmelerinde en çok dikkat edilecek şey, soğuk almamasıdır. Bu bakımdan sonbahar ve ilkbaharda akşam üzerleri dışarda kalmamıya dikkat edilmelidir. Günün en iyi gezinti saati öğleden önce saat on, öğleden sonra da üç sıralarıdır. Havadar ve bahçeli evlerde oturan çocuklar, apartman hayatı yaşıyan çocuklara nazaran tabiatın içinde olmak ve bol hava almak bakımından şanslı sayılırlar.

CEMİYET

Bir haftadır Ankara Palas pavyonunda oryantal dansları, câzibesi ve "yallahları" ile seyircileri yerinden oynatan Nadya Gamal, pür sıhhat ve pür neşe Pavyona gelen Emin Kalafat tarafından çok beğenildi. Lâkin şuh arap kızı, Maliye Bakanı Hasan Polatkanın masasına daha mültefit davranıyordu. Vekil ve millet vekillerinin çok rağbet ettiği Ankara Palas pavyonu bu sene büyük şöhretler peşinde. Yakında gelecek olan DALİDA'nında, Başkentte büyük heyecan uyandıracağına şüphe yok...

★

Bir sâbık alaturka ses sanatkârımız İngilizce şarkıları Türkçeye çevirip söylerken, müzik kritiği Cumhur Alp da Türkçe tangoları İngilizceye çevirmekle meşgûl. New York radyolarına, İlhan-Ayten Gençer tarafından plâğa alınarak gönderilen ilk tango "özleyiş"...

★

Sadece perdelerini değiştirerek kapılarını açan Süreyya pavyonu her zamanki gibi, Hariciyelerin en rağbet ettiği pavyon olmakta berdevam...

★

Artistlikten gazeteciliğe geçen, halk sanatkârı Halide Pişkinin ani ölümü büyük üzüntü yarattı. Son on senedir muhtelif hastalıklar çeken fakat maddi imkânsızlardan dolayı esaslı bir tedavi göremeyen Halide Pişkinin, yeri kolay kolay dolmayacak...

★

Amerikalıların en ünlü piyes yazarlarından Teneesse Williamsın üç günlük bir tatilden sonra İstanbuldan Atinaya geçtiğini Yunan gazetelerinden öğrenen Haldun Taner çok üzüldü... Zira Amerikalı yazarın son piyesini türkçeye çevirmekte olan Haldun Taner, burnunun dibine kadar gelen bu fırsatı belkide bir daha elde edemiyecektir...

★

Piraye Yircalı, 2 meçhul şahsın, salonda ışıklar yanarken eve girmeye teşebbüslerini fark edip eşini ikaz ettiğinden beri sinir buhranlarından kurtulamıyor... Bu asab bozucu hâdisenin mahiyeti henüz anlaşılamadı...

★

Memleketimize yeni tâyin olunan İsveç sefiri ve Kanadalı eşi, ilk defa Türk vapurunda tattıkları rakıyı çok sevdiklerini ve kokteyl saatlerinde rakıyı, viski gibi, içtiklerini söylüyorlar...

★

Sivas milletvekili Yalçın Korabay, Amerikadan sonra Türkiyede de salgın halinde olan boşanma seline kendini kaptırdı ve "ruhi anlaşmazlık ve şiddetli geçimsizlikten" eşinden ayrıldı...

★

1936 model otomobilleriyle İsveçten Ankaraya gelen bir isveçli mühendis esi May Brit (mavi meleğin silkseli artistiyle hiç alâkası yok) ve iki kızı ile, bir benzeri yer yüzünde bulunmayan arabalarıyla Tahrana gittiler. İsveç sefareti erkânı vatandaşları hakkında hududu salimen geçtiler haberini alıncaya kadar derin nefes alamadılar...

★

Haftanın esprisini Nazlı Tlabar yaptı... Köşkteki yemekte Adnan Menderes tarafından hararetle karşılanan Nazlı Tlabara Menderes: çiçekçi dükkanınız uğurlu olsun, bir gün uğrayacağım dedi ve gülerek ilâve etti: reyinizi Koraltana verin ha. Nazlı Tlabar şu cevabı verdi: Biraz pahalı değil mi?

★

Şahın doğum günü münasebetiyle İran sefaretinde verilen muhteşem balo hakikaten krallara lâyıktı. Kadınlar, son zamanlarda pek görülmeyen uzun tuvaletler giymişler ve baloya ayrıca bir garip hava vermişlerdi. Balonun en güzel kadınlarından, İstanbullu Şüle, Şahın akrabası olan İranlı diplomat kocası ile, sefir ve sefire kadar ev sahibelik yaptı. Balonun tek mevzu yakında akdedilecek düğündü...

MUSİKİ

Konserler

Bir Virtüoz : Ayşegül Sarıca

Yirmi Yedi Ekim Salı günü saat 18.30 da İstanbulda Saray Sineması sahnesine genç bir piyanist çıkmıştı. Kendinden emin adımlarla piyanonun başına gelmiş, halkı selâmlamış ve çalmağa başlamıştı. Tam iki saat, en müşkülpesent, snop ve bilirim iddiasında bulunan kişileri veya konserlere sırf kendini göstermek için giden olur olmaz yerde öksüren, sessizliği ihlâl eden kimseleri bile büyüleyen bir tarzda çalmıştı. Ve resitalini, gençliğinin de verdiği zarif bir atmosfer içinde, adetâ "bir ilkbahar senfonisi" gibi bitirmişti. İlk parçadan sonra içini boşaltamıyan tutuk avuçlar, konser sonunda salonu alkış tufanına boğmuşlardı.

Dinlediğimiz kimdi? Dünyaca tanınmış bir virtüoz mu? Günümüzün büyük bir şöhret yapmış bir müzisyeni miydi? Henüz değildi!

Dinlediğimiz, genç Türk kızı Ayşegül Sarıca idi. Ayşegül Sarıca, Pariste temeli sağlam bir müzik tahsilinden bu yana, katıldığı milletlerarası müzik yarışmalarında (Marguerite Long - Jacques Thibaud Konkurları) en çetin rakipler arasında dünyaca önemi olan dereceler elde etmişti. Fakat henüz, beynelmilel müzik piyasasında adını duyurtacak, ona çok lüzumlu olan ve vakti gelmiş bulunan dünya turnelerini sağlıyacak bütün imkânlardan yoksun sayılırdı. (Tanınmış organizasyonlar, reklâmlar, yazılar v. s.) Sadece on parmağındaki hüner disiplinli ve yorulmak bilmez çalışmasının semeresi, diplomalar ve armağanlar... İşte güvendiği kozlar bunlardan ibaretti. Bunlar ise günümüzde her sanat kolunda olduğu gibi, dünyaca tanınmak sanat kariyerinin zirvelerine erişmek için pek az şeylerdi. Doğrusu, bu resitalin de ispat ettiği gibi, artık virtüozluk seviyesine erişen bu genç Türk piyanistinin de, yabancılar gibi bu imkânlara sahip olmasının zamanı çoktan gelmişti. Bu imkânları kim sağlıyacaktı, bunlar nasıl elde edilecekti. Burasını ise Allah bilirdi!

Bu resital bir defa daha, artık sanatta da Türk - Yabancı ayrımı yapmak kompleksinden kurtulmamız gerektiğini de göstermişti. Çağımızda milliyetin değil, sanat gücünün başrolü oynadığı inkâr edilmez bir gerçekti.

Ayşegül Sarıca resitaline J. S. Bach'ın "Prelüd ve Füg-la minör"ile başlamıştı. Piyanistin çok yerinde bir müzik anlayışıyla büyük Bach'ın eserini tam bir klâvsen ve org arası bir havayla, klâsik uslûbun bütünlüğüyle vermeğe çalıştığı seziliyordu. Bu yüzden piyanonun ses hacmini pedal ile de destekleyerek bilhassa füg'de mimarî ihtişama varmaya çabştığı görülüyordu. Böylece başarısını daha tuşlara ilk dokunuşlarla müjdeliyordu.

Dinleyiciyle temas

Gözümüzden kaçmıyan sadece bir noktaya genç piyanistten özür dileyerek takılacağız:

Piyanistin çalmağa başlamadan önce, henüz yerine oturmamış veya sessizliğe intibak edememiş (!) bazı dinleyicilere, piyanonun başından yüzünü belirli bir şekilde çevirerek bakışı vardı.

Birçok virtüozlar, mâbed sessizliği isteyen başlama ânında bu gibi dikkatsizliklerde bulunan dinleyicilere, dinlemeye hazır olma imkânını verebilmek için saniyelerce beklerler. Böylece, derinliğine girecekleri esere de kendilerini teksif ederler, önceden "concentre" olurlar. Ancak bu

Nihayet Plâk Geliyor

İlhan K. Mimaroğlu

Yıllarca süren beklemeden sonra nihayet plâk, resmi makamlarımızca tuhaf bir lüks maddesi sayılmaktan çıkmış oluyor. Maliye Bakanlığının geçenlerde neşredilen bir kararına bakılırsa, plâk ithaline yüklüce bir meblâğ döviz tahsis edilmiştir. Artık her isteyen Amerikadan plâk getirtebilecektir. Getirtebilecektir, fakat yalnız Amerikadan... Amerikan Hükümetinin IMG Program - Informational Media Guaranty Program - plâğa da teşmil edilmiştir. Bu programın gayesi, Amerikanın dünyada kültür propagandasının vasıtalarından biri olmaktır. Bu bakıma Türkiyeye yollanacak plâklara da bu program gereğince ödeme kolaylığı sağlanması, ancak, gönderilecek plâkların Amerikanın kültür propagandası gayesine uygun olması şartiyle mümkün olabilecektir. Plâk yoluyla Amerikanın, yabancı memleketlerde itibarının sarsılmıyacak bir şekilde nasıl temsil edileceği aşağı yukarı kararlaşmıştır: Yalnız Amerikan musikisi veya Amerikan icracıları tarafından çalınmış veya söylenmiş olması şartiyle yabancı eserlerin plâkları bu programdan istifade edebilecektir.

Amerikan eserlerinin dünyada -ve bu ara bilhassa Türkiyede -ancak sınırlı bir alâka göreceği şüphesizdir. Neyse ki program, Amerikalı icracılar tarafından sunulmuş olması kaydıyla, Avrupa musikisi eserlerini de korumaktadır. İlk ağızda bu kaydın da tercih hakkını dar bir çerçeve içine sokmuş olacağı akla gelebilirse de, Amerikanın musiki icracılığı sahasının genişliği ve seviyesi hesaba katılırsa, tercih hakkının pek de fazla sınırlanmamış olduğu anlaşılır. Bir Brahms senfonisini Bruno Walter idaresinde New York Filârmoni Orkestrasından, bir Beethoven senfonisini Arturo Toscanini idaresinde NBC Orkestrasından, ünlü keman veya piyano konsertolarını Heifetz, Menuhin, Stern, Rubinstein veya Cliburn'den dinliyebilmek, bu musikişinasların plâklarına sahip olabilmek herhalde bugüne kadar plâk alabilme imkânından mahrum kalmış veya plâğa karaborsanın karaborsasında astronomik rakamlar ödemeye mecbur olmuş musikiseverleri memnun edecektir.

Musikisever, nitekim memnun olmuştur. Maliye Bakanlığının kararını haber alan bir Amerikan plâk mağazası dünyanın en zengin uzun çalan plâk stokuna sahip olduğu bilinen "The Record Hunter" geçen hafta Türk gazetelerine verdiği ilânla Türk musikiseverlerini doğrudan doğruya Amerikadan, "Record Hunter"den plâk siparişe davet etmiştir. İlânların neşrini takip eden üç dört gün zarfında, yalnız İstanbul ve Ankaradan değil, Türkiyenin hemen hemen her köşesinden Record Hunter'e yağan yüzlerce mektup, memleketimizde musikiye ve musiki dinlemenin en uygun vasıtası olan plâğa olan ihtiyacın tahminlerin kat kat üstünde olduğunu ortaya koymuştur.

IMG Programının tefsire muhtaç bir yanı bu programın yalnız klâsik plâklar için mi olduğu, caz plâklarının da Türkiyeye gönderilmesine imkân verip vermiyeceği hususudur. IMG programının maddelerine bir göz gezdirenler Amerikanın itibarına ait cümlelerden, Amerikan popüller musikisinin programa dahil edilmiyeceğini düşünebilirler. Rock and roll musikisinin veya Broadway showlarının saçma sapan şarkılarının herhalde Amerikan propagandasıyla uyuşan bir yanı yoktur. Bununla beraber gerçek caz musikisinin programa dahil edilmiş sayılması ve Maliye Bakanlığının tebliğindeki "klâsik" tabirinin bu yolda tefsir edilmesi yerinde olur. Unutulmamalıdır ki Amerikan Dışişleri Bakanlığının ANTA yoluyla giriştiği kültür programına uyarak birçok caz topluluğu dünya turnesine çıkmış, bu ara Dizzy Gillespie Orkestrası ve Dave Brubeck Kuarteti gibi topluluklar Türkiyeye de gelmiştir. IMG Programı, herhangi bir dar görüşlülük neticesi, cazı korumazsa bu, Amerikanın kültür propagandacılarının kendilerini inkâr etmeleri demek olur.

bekleyişi, salona karşı açıkça değil, saygı değer halka hiç hissettirmeden yaparlar. Bu bekleyiş adetâ kutsal bir ândır çok kerre!

Sansasyonel olay !

Ayşegül Sarıca programda ikinci eser olan Beethoven'in "Op. 101 La majör Sonat"ına gelmişti.

Dâhi bestecinin 1815 yılından 1823 e kadar bestelediği son beş piyano sonat'ının (Op. 101, Op. 106, Op. 109, Op. 110 ve Op. 111) ilki olan bu eser, piyano literatüründe zorluğu ve derinliğiyle de önemli bir yer tutar. Reinecke'nin "Bir dosta mektuplar"ında şu sözlerle belirttiği gibi: "Bu son 5 sonatı çalmak isteyen bir piyanist ayakta sıkı durmalıdır. Yani hiçbir güçlükten yılmamalıdır!" Beethoven bir gün Steiner'e yazdığı mektubunda ise bu sonatı için : "Bu sonatın çalınışı zordur dostum. Fakat biri için zor olan diğeri için kolay olabilir!" der.

İşte bu boy bir esere gereken olgunluk ve rahatlıkla girmesini bilen genç piyanist Ayşegül Sarıca, bu sanat'ın tam derinliklerine daldığı, eserin taşıdığı bütün insanî his, fikir ve tezadlara ulaşmağa çalıştığı bir esnada beklenmedik bir olay karşısında kaldı. Sahnenin elektrikleri söndü! Cereyan kesilmişti. Sadece salonu bir kandil ışığı gibi aydınlatabilen ve ihtiyat batarya'ya dayanan minicik ampuller yanmıştı. Oysa sahne kapkaranlık idi. Solist zor seçiliyordu. Bir parça ışığa ise, dinleyicilerin değil, tuşları göremiyen piyanistin ihtiyacı vardı!

Tersine, dinleyiciler hafif bir aydınlık içinde, piyanist ise kapkaranlıkta idi!

Buna rağmen, Ayşegül Sarıca soğukkanlılığını ve cesaretini bir lâhza kaybetmeden çalmağa devam etmişti. Cereyan gelmemekte israr ediyor, piyanist ise devam ediyordu...

Her olgun ve konserlere pişmiş bir solistin o ânda yapması gereken şey de çalışa devam etmekten başka bir şey olamazdı. Ayşegül Sarıca'nın görünürde hayret verici bu davranışının aslında bir fevkalâdeliği yoktu. Fakat olağanüstü olan, dünyanın hemen hiçbir sanat merkezinde ve bir konser salonunda bir müzisyenin başına bu halin gelmesine pek rastlanılmamış olmasıydı! Böyle bir aksilik vukuunda cereyan kesilir kesilmez, muhakkak ki sadece piyanonun tuşlarını aydınlatabilecek bir tedbir ve bu kadarcık bir çare önceden hesaplanmıştır ve gerekli araçlar kullanılmaktadır. Burada ise, piyanonun başına bir mum dikmek bile kimsenin aklına gelmemişti. Sonra bu hal ilk defa vuku bulmamıştı. Geçen yıllar Şan sinemasında da bir piyanist kızımız ayni olayla karşılaşmıştı!..

Ayşegül Sarıca, Gabriel Fauré'nin "Nocturne (Geçen,) Mi bemol minör" eserine, parçanın adına uygun bir tarzda karanlıkta devam etti. Arkasından ayni bestecinin "3. cü İmpromptu" sü ve M. Ravel'in "Ondine"i gene karanlıkta ayni başarıyla çalındılar.

Bu parçalar biter bitmez salonu bir alkış seli kapladı. Ayşegül Sarıca karanlığı değil, bu alkışı hakketmişti. Dinleyicileri tekrar selâmlamak için sahneye geldiği zaman nihayet elektrikler yandı, zaten "ara" da gelmişti.

İkinci kısımda, Robert Schumann'ın "Fantezi Op. 17 Do majör"ü besteciye has ruh hali, ve piyano tekniğinin bütün gücüyle belirtildi. Resital, R. Ducasse, F. Chopin, Debussy ve Liszt'in "Etüd" leriyle sona eriyordu. Pırıl pırıl bir "tuşe," ölçü, kromatik gamlarda rahatlık, sağlam teknik.. Ayşegül Sarıcanın kaliteleri olarak bu etüdlerde ortaya döküldü.

Böylece, geçen hafta İstanbulun müziksevenleri, güzel bir resitalden

Ayşegül Sarıca
Alkışı hak etti

memnun çıkarlarken, Atatürk gençliğin övüneceği olaylardan biri daha cereyan etmiş oluyordu.

Bir nokta

Bu resital için elimize sıkıştırılan program, bize temaşa ve konser programlarının memleketimizde ne derece baştan savma, ilgisizce isim ve dizgi hatalarına hiç dikkat etmeden bastırıldıklarını bir defa daha hatırlatmış oldu. O kadar ki, bu genç virtüozumuz için, sadece katlanmış tek yaprak üzerine basılan alelâde programda, değerli sanatçımız için ne ufak bir açıklama, ne küçücük bir not bile yoktu. Sadece kapakta "dünyaca tanınmış piyano virtüozumuz Ayşegül Sarıcanın tek resitali" yazılı idi. Öte yandan, iç sayfada, ilânların çevelediği program kısmında ise, alt tarafta koca bir satırda koskoca puntolarla şu cümle yazılı idi:

"Piyano akordörü: Aleko Papayoanu. Tel 442334,,

Bu yazı, yukarda sıralanan bestecilerin ve eserlerinin küçük puntolu yazılışlarını gölgeleyecek derecede büyükçe belirtilmişti ki, bu reklâmın, dikkatli bir sanatseverin gözünü rahatsız etmemesine imkân yoktu!

A. B D.

Bugünkü Menuhin

Bir zamanların hârika çocuğu Yehudi Menuhin, bugün 43 yaşında, alelâde bir kemancıdır. Ne var ki Menuhin adı henüz, dünyanın her köşesinde milyonlarca musikisevere yıllar öncenin merakını ve heyecanını vermeye devam etmektedir. İşte bu ismin cazibesi sayesindedir ki Yehudi Menuhin'in geçen hafta Carnegie Hall'da verdiği resitalde 4 bin kişilik salon tıklım tıklım doldu. Bu 4 bin kişi o akşam, orta çapta sayısız kemancının verebileceği seviyede bir keman konseri dinledi. Menuhin o akşam için, Brahms'ın Re minör sonatından, Bartok'un birinci sonatından ve Beethoven'in "Kreutzer"inden meydana gelen, ağır başlı bir program hazırlamıştı. Yılların tecrübesini aksettiren, sağlam teknikli, düşünceli, hesaplı yorumlarla halk önüne çıkan bir kemancının sahnede olduğu konserin

her dakikasında ispat ediliyordu. Fakat, binlerce kişiyi konser salonuna çeken cazibe, bundan mı ibaret kalmalıydı? Bütün konser boyunca Menuhin'in çalışında heyecan verici, dinleyiciyi sürükleyici, coşturucu hiç bir şey yoktu. Ünlü kemancı ancak arada bir, bir çizgiyi bozuk entonasyonla çaldığı, ya da zaman zaman pek fazla ağırlaşan yayı yüzünden çalgısından çirkin sesler çıkardığı zaman, hafif bir uykuya dalmak üzere olan dinleyiciler irkilip kendilerine geliyorlardı. Her eserin icrası bittiğinde de insiyaki bir nezaket alkışı başlıyor, sonra da, sahnedeki kemancının Yehudi Menuhin olduğu idrak edildiğinde alkışlar kuvvetleniyordu.

Konserin olağanüstü yanı, öbür Menuhin'in çalışıydı. Öbür Menuhin -yani Yehudi'nin kızkardeşi Hephzibah- bugüne kadar ancak, ünlü kardeşinin refakat piyanisti olarak tanınmıştı. Fakat, Carnegie Hall konserinin gösterdiği gibi, kardeşinin gölgesinde yaşamaya devam etmemesi gereken, eşine seyrek rastlanır bir icracıydı. Kemanla piyanonun müsavi haklara sahip oldukları eserlerden meydana gelen bir program Hephzibah Menuhin'in değerini daha da iyi belirtiyordu. O kadar ki iki musikişinas arasında basbayağı bir çap farkı olduğu anlaşılıyordu. Hephzibah Menuhin, müstakil olarak konserler vermeye, plâklar çevirmeye ve dünyanın sayılı piyanistlerinden biri olarak şöhret yapmıya hak kazanmış, kusursuz bir piyanistti.

Ağabeyinden dört yaş küçük olan Hephzibah, 1920 yılında San Francisco da doğmuştur. 1916 yılında Yehudi Menuhin New York'ta dünyaya geldikten bir yıl kadar sonra aile San Francisco'ya taşınmıştı. Hepzibah'dan üç yıl sonra, ikinci bir kızkardeşi, Yaltah Menuhin doğduğu zaman yedi yaşındaki Yehudi, San Francisco senfoni orkestrasının bir konserinde, ilk defa olarak halk önünde çalmıya hazırlanıyordu. Bu tarihi takip eden onüç yıl, Yehudi Menuhin'in şöhretini dünyanın en vurdum duymaz köşelerine bile ulaştırdı. Yirmi yaşındaydı ki Yehudi Menuhin, ikiyıl süreyle konser hayatından çekildi. Yeniden sahneye döndüğü zaman, artık hârikalık tarihe karışmış olmalıydı. Fakat eski şöhret Menuhin'in imdadına yetişti. Hârikalıktan olgunluğa atlıyan birçok musikişinasın uğradığı unutulma bahtsızlığı Menuhin'in meslek hayatını karartmadı. Bugün Yehudi Menuhin, oniki yıllık bir fasıladan sonra Carnegie Hall konserinde ilk defa beraber çaldığı kızkardeşi Hephzibah Menuhin'in işbirliğinden ve bir kısmına hak kazanmış olduğu parlak şöhretinden faydalanarak, meslek hayatında emin adımlarla yürümiye devam edeceğe benziyor.

Ankara

Yeni eserler

Devlet Tiyatrosu isimlerini henüz duvar afişlerinde ilân etmemişse de tiyatronun iç duvarlarına yeni oynanacak olan eserlerin rol tevziat listelerini asmış bulunmaktadır.

Hangi sahneler üzerinde temsil edilecekleri henüz belli değilse de bu eserler şunlardır: Jean Anouilh'un "Toreodarlar Valsi," Peter Ustinov'un "Dört Albayın Aşkı" ve Orhan Asenanın "Yalan" isimli piyesi. Bunlardan "Toreodorlar Valsi" Anouilh'un 5 perdelik fars nevinden bir denemesidir. Fransızların bu çok yazmaktan hoşlanan yazarına bu gün sorulsa "Toreodorlar Valsi"nin pek de başarılı bir fars olduğunu söyleyemez. Eser ilk defa 1952 yılında Parisin Comédie des Champs-Elysées'sinde temsil edilmiş ve etrafında pek de fazla bir gürültü koparmamıştı. "Toreodorlar Valsi" ne asıl büyük alâkayı gösteren Amerikalılar olmuştur. Bu, son zamanlarda bütün Amerikan hayatında olduğu gibi tiyatro mevzuunda da Amerikalıların Fransızlara karşı duydukları geniş alâka ve hayranlığın bir neticesidir. Eser, buna rağmen Broadway sahnelerinde uzun müddet kalamamıştır. Bir mevsimin birkaç ayı içinde temsil edilmiş ve hemen turne repertuvarına aktarılmıştır. Belki Devlet Tiyatrosu bunu bildiği için olacak "Toreodorlar Valsi" ni bir turne eseri olarak hazırlamağı düşünmektedir.

Zira temsiline başlanacak diğer eserlerden "Yalan" herhalde Küçük Tiyatro sahnesinde yer alacaktır. Nedense "Ekmek Parası" na halkın arzusu hilâfına fazla bir sevgi göstermiyen Devlet Tiyatrosu bu eseri önümüzdeki ay Üçüncü Tiyatro sahnesinden kaldıracağına göre "Dört Albayın Aşkı"nı olsa olsa burada sahneye koyacaktır. "Dört Albayın Aşkı" için en münasip sahne Büyük Tiyatro sahnesi olurdu; ama şimdilik burada Kral Oidipus'un temsili devam edeceğe benzemektedir. Zira hâlen yeni eserler arasında bir dördüncü, bir beşinci isim bahis mevzuu değildir. Bu hesaba göre "Günden Geceye" ise Oda Tiyatrosunda devam edecektir.

Demek ki mevsimin ikinci temsil kuşağında Devlet Tiyatrosu sahnelerinde görünüş şu olacaktır: Büyük Tiyatroda Kral Oidipus, Küçük Tiyatroda Yalan, Üçüncü Tiyatroda Dört Albayın Aşkı, Oda Tiyatrosunda Günden Geceye.

Bu eserlerden "Dört Albayın Aşkı" dilimize Lûtfi Ay tarafından çevrilmiş ve geçen mevsim İstanbul Şehir Tiyatrosunda temsil edilmiştir. Peter Ustinov'un âdeta dört ayrı milletin karakterini canlandırmak gâyesiyle kaleme aldığı söylenebilecek olan bu eseri, aslında sahneye konulması güç bir piyestir. Eser şöhretini önce Londrada, fakat daha çok Pariste yapmıştır. Bizde eserin bir başarıya ulaşabilmesi için de önce çok kıymetli bir kadroya ve esprisi bol bir rejisöre ihtiyacı vardır. Ancak bu iki nokta çok dikkatli göz önünde tutulduğu takdirde "Dört Albayın Aşkı" istenilen neticeyi verebilir. Aksi halde piyesin kolayca tepetaklak gitmesi mümkündür.

İstanbul

Kanlı Ziyaret

Şehir Tiyatrosunun Komedi Bölümünde - Yeni Tiyatroda - senelerdenberi, en tazesi kırkını aşmış, çoğu kuvvetli makyajının ve modası geçmiş kılığının altında eski bir âlemin hatırasını anmaktan ileri gidemeyen bayat komediler, vodviller görmeğe alışmış olan İstanbul seyircisi, bu mevsim başında, aynı sahneye çıkarılan eserin ilânlarında Friedrich Dürrenmatt'ın adını görünce bir yenilikle karşılaştığını anlamıştı.

Bu yenilik, Komedi Bölümü repertuvarının Muhsin Ertuğrul geldikten sonra, yeni bir görüş ve anlayışla tertip ve tanzim edilmeğe başlanmış olmasıydı. Demek oluyordu ki artık Komedi Bölümünde de sanat ve fikir değeri olan, dünya sahnelerinin bugün ortak malı haline gelmiş yeni eserler, seyirciyi güldürürken onu içinde yaşadığı cemiyetin meseleleri üzerinde düşünmeğe de sevkeden komediler oynanacaktı.

F. Dürrenmatt'ın eseri işte bu maksatla seçilmişti. Alman diliyle yazan ve konuşan Orta Avrupanın çok iyi tanıdığı, son zamanlarda Amerika ve diğer Avrupa sahnelerinin de eserlerini sık sık oynadığı Dürrenmatt İsviçre'nin tiyatro sahasında yetiştirdiği tek şöhrettir. Modern bir teknikle yazar, kendi fikirlerine uygun bulduğu bir tiyatro realitesi içinde kalmayı, seyirciye onu kabul ettirmeği tercih eder. Gayesi her şeyden evvel sosyal hiciv yapmaktır. Bunu yaparken seyirciyi bol bol güldürmeği de ihmal etmez, ama acı acı düşündürmeği de...

İşte Komedi Bölümünün "Bir Ziyaret" adıyla oynadığı - sahnemize ilk çıkan - piyesi de böyle bir eserdir. Doğup büyüdüğü küçük kasabaya, yıllar yılı sonra, dillere destan olan maceraları, acaiplikleri, şımarıklıkları, çorap değiştirir gibi değiştirdiği birbirinden zıpır kocaları ve milyarlarıyla dönüp gelen Klara Zahanasyan, hemşerilerini müthiş bir "dilemma" karşısında bırakmaktadır: Ya vaktiyle gençliğinde kendisine oyun etmiş, gayrı meşru çocuğunun babası olduğu halde bunu inkâr etmiş, şimdi de yaşlı başlı bir aile babası, herkesin sevdiği, saydığı bir Belediye Reisi namzedi haline gelmiş olan Alfredi, kitabına uydurup, öldürecekler, bu şartla kasabaya akıtacağı milyonlar sayesinde refaha kavuşacaklar, yahut da senelerden-

beri içinde yüzdükleri işsizlik ve sefaletten yakalarını kurtaramıyacaklardır.

O küçük ve fakir kasaba halkını önce nefretle irkilten bu korkunç teklif git gide herkese umumi bir kurtuluş çaresi, hatta kasabanın şerefi namına tamiri icabeden bir eski haksızlık gibi görünecek ve sonunda kanlı ziyaret, hedefini bulacak, "para" kasaba halkına o "müşterek cinayet"i işletecektir.

Sahnedeki oyun.

Piyes 2 bölüm" olarak ilân edilen "Bir Ziyaret"in bu başlık altı kaydına ve F. Dürrenmatt'ın hicvindeki trajik unsurlara kendini kaptırmış görünen rejisör, Hüseyin Kemal Gürmen, eseri bir dram, hatta koyuca bir dram halinde sahneye koymaktan kendini alamamış.

Bu yüzden sırası geldikçe seyirciyi tatlı tatlı güldürmesi icabeden sahneler, komik durumlar layıkıyla ve vuzuhla belirmiyor. Bu yüzden Belediye Reisi, Öğretmen, Papas, Hekim, Polis gibi komedi tipleri olarak ele alınması gereken şahıslar, dram eşhası imişler gibi kasıldıkça kasılıyorlar. Buna Komedi Bölümü sanatkârlarının, komedi oynamak pek basit bir şeymiş zannıyla, "dram kesmeğe" de muktedir olduklarını fırsat düştükçe isbat etmeği asla ihmal etmeyen tiyatro anlayışlarını da ilâve edersek, temsilin ne ağır bir havaya büründüğü kolayca anlaşılır.

Dekor ve mizansenin de Dürrenmatt'ın eserine hiç uygun düşmeyen bir üslûb, daha doğrusu üslûbsuzluk, manzarası arzetmesi "Bir Ziyaret"i Komedi Bölümünde yaratması pek mümkün olan bir "sanat hâdesisi"nin çok uzağında bırakmıştır. Kalabalık eşhasın düzensiz hareketleri, giriş çıkışları gibi, işsizlikten kıvranan bir küçük kasabayı tasvir için sahneyi baştan başa kaplayan o gıcır ve azametli fabrika siluetleri ve bacalarıyla yüklü fon tablosu da müellifin metinle duyurmak istediği sahne estetiğini karanlıkta bırakıyordu. Hüseyin Kemal Gürman "Bir Ziyaret"i daha sade, daha çıplak, daha gürültüsüz, ama daha "dimaği." daha "riyazi", daha da telkin edici bir dekor ve mizansenle sahneye koymuş olsaydı eserin havasına da, özüne de daha iyi, daha ileri bir ifade şekli vermiş olurdu.

Bununla beraber, bellibaşlı rollerden Alfredi, aynı Hüseyin Kemal Gürmanın doğru ve isabetli bir "ton"la canlandırmış olduğunu teslim etmek yerinde olur. Eserin özünü, fikir tarafını en iyi verebilen onun kompozisyonu oldu.. Buna karşılık Bedia Muvahhit, ilk bakışta kendisi için biçilmiş kaftan gibi görünen Klara Zahanasyan rolünde, silik kaldı. Silik kaldı, çünkü senelerdenberi vodvil kahramanlarını çeyrekasır önceki komedi anlayışıyla oynıya oynıya, çok nüanslı kompozisyon rollerinin kendisi gibi tecrübeli ve kaabiliyetli bir sanatkârdan neler istediğini, neler beklediğini farketmez olmuş gibiydi.

Diğer rollerden Belediye Reisi'nde Reşit Baran, Öğretmen'de Mehmet Karaca, Batler'de Kemal Tözem, yanlış tefsire de dayansa canlandırdıkları eşhasın realitelerine inanmaktan ve bir kere inandıkları bu realiteleri kusursuz bir sekil içinde ifade etmeğe çalışmaktan geri kalmıyan sağlam meslek duygularıyla, kompozisyonlarını seyirciye kabul ettirmeğe muvaffak oldular. Üst tarafı, sahnede neyi niçin yaptığını, niçin söylediğini pek bilmeden hareket etmekten büyük bir rahatsızlık duymıyan bir figürasyon kalabalığından öteye gidebilmiş değildi.

Salıncakta iki yıldız.

Son senelerde halk ve tuluat tiyatrosunu yeni ve cazip bir ifade şekliyle devam ettirmiş olan Karaca Tiyatrosu, Muhsin Ertuğrulun eli değiverince, İstanbulun bir numaralı sanat tiyatrosu haline gelmiştir:

Böyle bir sanat tiyatrosunda hangi sanatkâr çalışmak, istidat ve kaabiliyetini yeni yaratış imkânları içinde inkişaf ettirmek ve gerçekten "bir şeyler yapmak" istemez? İşte eski Küçük Sahnenin, Devlet, Şehir ve Karaca Tiyatrolarının bellibaşlı değerleri, Yıldız ve Müşfik Kenterler, Nevin Akkaya, Lâle Oraloğlu, Şükran Güngör, Aysel Gürsel, Kâmuran Yüce, Şükran Akın, Sadri Alışık Selim Özcan, Turgut Boralı hep oradalar.

Bu karma ekipte, şimdilik karmaya girmemiş görünenler Kenter kardeşlerdir. Sebebi de basit: Eşhası iki kişiden ibaret bir piyesle mevsimi açmışlar: William Gibsonun "Salıncakta İki Kişi"si.

Amerikadan başlıyarak bütün Avrupa sahnelerini dolaşmaya başlayan bu piyesin, büyük bir sanat ve edebiyat değeri olduğu iddia edilemez. Ne muhtevası, ne de şekli böyle bir iddiaya hak vermez. Salıncakta İki Kişi" ikinci dünya harbinden önce de başarılı örnekleri görülmüş, fakat son yıllarda benzerleri çoğalmıya başlamış, kadın-erkek münasebetleri üzerine kurulu ve hemen daima meşhur sanatkâr çiftler için düşünülüp yazılma piyeslerden bir yenisi. Şu var ki üç perde boyunca bir kadınla bir erkek, geçici bir kader ortaklığından başka müşterek bir bağları olmıyan iki insan, arasında devam edip giden bu salıncak yarışını müellif seyirciye, sıkıntı vermeden, alakayı gevşetmeden seyrettirmeğe muvaffak olacak kadar usta.

Sahnedeki oyun.

Yıldızla Müşfik Kenter bu salıncak yarışını gerçekten gıpta edilecek bir rahatlık, bir sadelik, bir tabiilik ve tesirlilikle, hep aynı "hiza" da uçarak yürütüyorlar. Oyun tarzlarında (yalnız ikisi arasında kaldığı için) sahnelerimizde bir eşini daha görmeğe imkân olmıyan görmeğe de alışık olmadığımız çok ölçülü çok hesaplı olduğu halde en tabii ifade şekline kavuşmuş hissini veren, en küçük jestinden, en küçük bakışından en keskin ve buruk 'ân"larına kadar topyekûn bir beraber yaşanmışlık var. Her gün tekrar ettikleri bu "iç ve dış yaşama" gücünü, aynı beraberlik içinde, bütün incelikleri ve estetiği ile her temsilde koruyabilmek, büyük harfle yazılması icabeden sanatın ve tiyatroda mumla aradığımız oyun üslûbunun ta kendisi olmalıdır. Onun için Salıncakta İki Kişi"yi seyredenler bu "iki kişi"nin gerçekten "iki yıldız" olduğunu farketmekte gecikmiyorlar.

Fransa

Sartre'ın son eseri

Jean-Paul Sartre'ın Parisin Rönesans Tiyatrosunda temsil edilmekte olan en son piyesi "Les Séquestrés d' Altona"yı seyredenleri, yazar hakkında büyük şaşkınlığa uğratan ilk şey onun bu eserinde ondokuzuncu asra has bir tiyatro tekniği kullanması oldu. Hattâ Sartre'ın en ateşli hayranları bile eseri modern tiyatro tekniği içinde mütalâa etmekte güçlük çekiyor ve onun bukadar geri bir tekniğe niçin müracaat ettiğini kendi kendilerine sorup duruyorlardı. Sartre'dan bekledikleri hep yenilik, yenicilik olmuştu. Onlar beklemesceler de Sartre'ın başlangıçtan beri seçtiği yol buydu. Halbuki dört yıldanberi hiçbir tiyatro eseri kaleme almıyan yazar, dört yıl sonra hayranlarını büyük bir hayal kırıklığına uğratıyor, onların güvenlerini sarsıyordu. "Les Séquetrés d' Altona' da ustaca kurulduğu söylenemeyen sahneler, bol bol yanıp sönen ışıklar, melodrama kaçan bir hava alabildiğine hâkimdir. Fakat şekilde görülen bu başarısızlık bir yana bırakılırsa eser fikir bakımından dikkate değer ve piyesin dıştan görünüşü ne kadar sallantılıysa iç yapısı da o kadar sağlam denilebilir.

"Les Séquestrés d' Altona" bir Alman fabrikatörü ile fabrikatörün ölümünden sonra geride bıraktığı iki oğul, bir kız ve gelinden ibaret ailesinin hikâyesidir. Yazar, seyircinin bütün dikkatini bu piyesinde Alman fabrikatörünün ölmeden önce fabrika'nın işlerini kimin eline bırakmasının iyi olacağı meselesi üstünde toplamaktadır. Küçük oğlu dürüst ve çalışkan bir çocuktur. Fakat çok genç ve bu işlerin idaresi hususunda fazla tecrübesizdir. Büyük oğlu Frantz fabrikaları idare bahsinde biçilmiş kaftandır. Fakat son on yıl içinde inzivaya çekilmiş, memleketinin harpten sonra kalkınma programını lüzumsuz görerek evin en üst katındaki bir odada düşünceleriyle başbaşa kalmağı tercih etmiştir. Hattâ onun babasının fabrikalarından utanç duyduğu dahi söylenebilir. Savaş onun düşüncelerinde büyük değişiklikler yapmış nasıl olsa yıkılacak olduktan sonra yapmağa niçin devam etmek gerektiğini kendi kendine sormağa başlamıştır.

Filmler

"Anahtar"

Carl Foreman 1952 de McCarthysm' in kurbanı olarak İngiltereye göç ettiği vakit, son yılların en tanınmış Amerikan senaryocuları arasında yer alıyordu. Arkada "The Champion - Şampiyon", "Home of the Brave - Cesurlar yurdu", "The Men - Erkekler", "Cyrano de Bergerac" ve bilhassa "High Noon - Kahraman şerif"in senaryolarını bırakmıştı. Sonra, aradaki bazı önemsiz, "anonim" çalışmalar bir yana bırakılırsa, İngiltereye altı yıl süren bir işsizlik devri başladı. McCarthy'nin göçüp gitmesi, McCarthysm'in eski hızını kaybetmesi üzerine Foreman geçen yıl İngilterede kendi prodüksiyon şirketi olan "Open Road" ı kurdu. Prodüktörlüğünü yaptığı ve senaryorsunu hazırladığı "The Key - Anahtar"ı, İngiliz rejisörü Sir Carol Reed ile birlikte çevirmeğe başladı.

Foreman "Anahtar"da, altı yıl önce bıraktığı yerden işe başlamak istemiş. Foreman'ın meslek hayatında bir dönüm noktası olan en önemli eseri "Kahraman şerif", altı yıl sonra Foremanın rüyalarına girmekte devam ediyor, fakat "Anahtar"da varılan netice "Kahraman şerif" dekinden çok başka. Foreman'ın "Kahraman şerif"te anlattığı şey, küçük bir bir çevrede korkunun yarattığı panik havası, bu panik havası içinde çeşitli insanların davranışları, bu insanlarla çatışma halinde olan "yalnız" bir adamın mücadelesi idi. Kasabanın rahat, sâkin zamanında birer "insanlık" nümunesi olan kimseler, dört azılı haydutun kasabaya geleceğini duyunca korkuya kapılıyorlar, hepsi birer bahane bulup, sevgili dostları olan şerifi ortada yapayalnız bırakıyorlardı. "Kahraman şerif" aynı zamanda bir "cesaret" denemesiydi de. En yakın dostlarından henüz evlendiği karısına kadar herkesin tek başına bıraktığı, artık yaşlanmağa yüz tutmuş, yorgun, cesareti kırılmış şerif, kendi korkusunu yenmeğe calışarak "insanca yaşama" nın icaplarını yerine getiriyordu.

"Anahtar"da Foremanın çıkış noktası yine "korku". İkinci Dünya Savaşının ilk günleri.. Alman denizaltıları, İngiltere'ye Amerikan yardım malzemesi taşıyan konvoyları Atlas Okyanusunda hallaç pamuğu gibi atıyorlar. Torpillenen, yanan fakat henüz batmamış gemilerin tek kurtuluş ümidi, küçük bir şilebe bağlanarak limanda götürülmek. "Anahtar"ın kahramanları, intihardan farksız olan bu işi üzerine alan şilep kaptanları. Çoğu, gönüllü olarak giriştikleri bu işi sonuna kadar götüremiyor. Düşmanın getirdiği ölümden kurtulanlar intihar ederek yahut da kendilerini alkole vererek ortadan çekiliyorlar. Bunlardan biri, İngiliz kaptanı Chris Ford - Trevor Howard- öbürlerinden ayrı bir oyalanma tarzı bulmuş, bir pansiyonun en üst katında İsviçreli bir kızla, Stella -Sophia Loren- ile yaşıyor. Aslında Stella, ölümü yaklaşan her şilep kaptanının, yedek anahtarla birlikte başka bir kaptana devrettiği bir kız. Kaptan Ford da bu talihlilerin üçüncüsü. Foremanın senaryosu, dördüncünün gelişiyle başlıyor. Bu, Fordun eski bir dostu olan bir Amerikan gönüllüsüdür. On yıldan fazla zamandır denizden uzak kalan David Ross -William Holden- giriştiği işin ne kadar tehlikeli olduğunu az zaman sonra anlıyor. Kaptan Fordun ölümü üzerine, kendisine bıraktığı yedek anahtarla Stella'nın yanında onun yerini almakta fazla tereddüt göstermiyor. Çok geçmeden ikisi arasında, evvelki geçici maceralara benzemiyen hakiki bir aşk doğuyor. Rossun bütün gayreti, korkusunu yenmeğe ve ölümü atlatmaya çevriliyor. Fakat, yüzde yüz ölümle sonuçlanması muhakkak bir sefere çıkmak üzere bulunan Ross birden paniğe kapılarak "anahtar"ı, başka bir şilep kaptanına devrediyor. Ölümden kurtulup döndüğü vakit ihanete uğramış Stella'nın kendisini kovduğunu görüyor. Daha sonra da, Stella'nın, "anahtar devri" işine son vererek artık Londra'ya yerleştiğini duyuyor. Tek ümidi Stellayı Londrada bulup kendisini affettirmektir.

Loren ve Holden "Anahtar"da

Korku üzerine varyasyonlar

Gûme giden maksat

Foreman'ın, "Kahraman Şerif"ten çok farklı bir çevrede, aynı sonuca erişmek için giriştiği çalışma ne kadar iyi niyetli ve sağlamsa da, "Anahtar"ın eninde sonunda dolaşıp vardığı nokta, "Kahraman şerif"tekinden çok uzakta kalıyor. Bunun sebebi, "Anahtar"ın başlama noktasından varış noktasına kadarki müddet içinde işin içinde başka başka maksatların, çok değişik kabiliyetlerin karışmasıdır.

Önce, Foreman'ın kendisine temel olarak aldığı roman geliyor. "Anahtar". Jan de Hartogun "Stella"sından adapte edilmiştir. Hartog'un romanı, esrarengiz Stella'yı, bir liman çevresinde, tanıdığı gemicilere ölüm getiren uğursuz bir kadın olarak ortaya koyar. Hartogun romanında Stella, mistik bir havaya bürünmüş bir ölüm meleğidir. Bir kaptanı uğurlamak için limana geldi mi, o kaptan için artık ölümden kurtuluş yok demektir. Foreman, bu mistik hikâyeye ne kadar gerçek havası vermeğe çalışmış, olayları bir mantık zincirine bağlamış da olsa zaman zaman o da bu havaya kapılmaktan geri kalmıyor. Hatta Foremanın gerçek bir havaya bürüme çabası içinde, aradaki bu mistisizme kayış, daha çok göze çarpıyor.

Jan de Hartog ile Foreman arasındaki çıkış noktaları ne kadar ayrıysa, prodüktör ve senaryocu Foreman ile rejisör Carol Reed arasındaki, hikâyeye yaklaşış şekli de o kadar farklı. Foremanın bir savaş fonu üzerinde "korku" temasını işlemeğe çalıştığı yerde, Reed korku temasını ikinci plâna atıp ortaya bir savaş filmi, İngilizlerin onbeş yıl sonra hâlâ bir türlü sonunu getiremedikleri bir savaş filmi çıkarmak istiyor. Böylelikle Kaptan Fordun, kaptan Rossun ve Kaptan Kanein şilepleriyle Atlas Okyanusunda giriştikleri birbirine benzer maceralar, korku temasını çok gerilerde bırakarak her hangi bir savaş filmi kılığına giriyor.

Amerikalı Carl Foreman, İngiliz Carol Reed, İtalyan Sophia Loren, İngiliz Trevor Howard, Amerikalı William Holden gibi değişik mizaçta ve kabiliyette insanların bir araya gelmesi filmdeki bu görüş ve anlayış ayrılıklarını kuvvetlendiriyor. Foremanla işbirliği yapan Reed, en büyük kusuru olan akademizmine rağmen bütün filmlerinde gösterdiği şahsî üslûbunu burada belli belirsiz denebilecek bir ölçüde kullanabiliyor. Öyle ki, "Anahtar"ı Reed'in çevirdiğine, jenerikte adı olmasa inanmak zor. Daha çok, Hollywoodun üslûp olmıyan vasat rejisörlerinden birinin elinden çıkmışa benziyor. William Holden, alabildiğine zorlama, yapmacık bir oyun çıkarıyor. Sophia Loren, Stellanın esrarengiz havasını ancak ağzını açıp konuşmamakla verebiliyor. Bütün bu bocalamalar içinde işini başarıyla yürüten tek insan Trevor Howard. Rahat, tabii, akıcı bir oyunu var.

Fakat, "Anahtar"ı saran kararsızlık havası filmin çevrilişi ile de bitmiyor: Jan de Hartog'un romanı, Stella'nın ölümüyle biter; Foreman'ın fil-

mi Londra'da ilk gösterildiği vakit, Stella'yı Londra'ya götürecek olan trene yetişmek üzere koşan, fakat yetişemediği trenin ardından bakakalan Ross'un görüntüsüyle bitiyordu. Türkiye'deki versiyonda ise Ross son dakikada trene atlıyor ve Stella tarafından affediliyor!..

"Üç sevgili"

Genç Fransız rejisörleri içinde Michel Boisrond meslek tecrübesi en fazla, usta rejisörlerin yanında çıraklık devresi geçirmek bakımından et talihli olanıdır. Bugün 38 yaşında olan Boisrond 1945 ten itibaren Gilles Grangier, Jean Delannoy, Robert Vernay, Jacques de Baroncelli, Jean Cocteau, Pierre Billon'un asistanlığını yaptıktan başka bilhassa René Clair'in üç filminde -"La beauté du Diable- Şeytanın güzelliği", "Les belles de nuit - Gece güzelleri", "Les grandes manoeuvres - Hileli aşk"- arka arkaya rejisör yardımcılığında bulunmuş, Orson Wellesin "Confidential Report-Ölüm raporu"n da da prodüksiyon direktörlüğü yapmıştır. Ama 1955 teki ilk filmi "Cette sacré gamine - Şu mübarek yumurcak"tan bu yana çevirdiği beş filmde, ustalarından apayrı bir yol tutturmuş. Amerikan hafif komedisinin Fransız mizacı ile karışmından meydana gelen bir komedi çeşidinde ihtisas kazanmıştır. Geçen hafta İstanbulda oynıyan "Une parisienne - Parisli kız" ile bu filmden sonra çevirdiği ve Ankarada "Parisli kız" dan önce gösterilen "Faibles femmes - Üç sevgili", Boisrond'un hususiyetlerini en çok ortaya koyan eserlerdir. Suya sabuna dokunmayan bir konu, hiçbir vakit hicve ulaşmıyan bir hafif komedi anlayışı, ayrı ayrı sahneler halinde düşünülmüş ve ard arda sıralanmış komik durumlar, cinsiyet karşısında serbest, "şakacı" bir tutum...

Sophie Cathala'nın "Meurtre d'un serin - Bir budalanın öldürülüşü" adlı romanından Anette Wademant - "Parisli kız"ın adaptasyoncusu ve Boisrond tarafından adapte edilen "Üç sevgili", çok genç ve modern bir Don Juan'ın macerasını anlatıyor. Üç genç kızı aynı zamanda idare etmeğe çalışan, fakat bunun farkına varan kızlar tarafından öldürülmeğe teşebbüs edilen bir Don Juan. Sonunda, kurbanlarından biriyle evlenerek kendi tuzağına kendisi düşmesi bakımından "Hileli aşk"ı andıran, üç genç kızın hayallerindeki öldürme sahneleri ile hakikatteki sahneler arasındaki farkı ortaya koyması bakımından Preston Sturges'un "Unfaithfully Yours - Çıldırtan şüphe"sine benziyen film, "Amerikanize bir hava ile onlardan ayrılıyor, zaman zaman da "meselesiz" bir James Dean filmi kılığına bürünüyor. Boisrond, geniş perde ve güzel kullanılmış renkli fotoğraflar içinde caz, dans partileri, yüzme havuzu, motosiklet, otomobil, zengin, rahat ve başıboş bir hayat gibi unsurları karıştırdığı tek tek sahnelerde, bir hafif müzik meraklısını otomatiğindeki on plâk boyunca oyalıyan pikap kadar cezbediyor. Rahatsız etmiyen, eğlendiren, iki saati hoşça geçirten ve sonra hemen unutulması bir olan hafif müzik...

"Kalpaklılar"

«Kalpaklılar", geçen yıldan beri yeniden moda olan milli mücadele filmlerinden biri ve iki yıllık rejisörlük hayatında on film meydana getiren Nejat Saydamın son eseridir. Film, Samim Kocagözün "Vatan"da ilk kısmı tefrika edilen romanıyla aynı adı taşıyor ve jenerikteki kayda bakılırsa bu romandan adapte edilmiş. Samim Kocagöz bu kadar zayıf bir roman mı yazmış, yoksa adaptasyoncular Samim Kocagözün romanının hakkından mı gelmişler? Bunu anlıyabilmek için Kocagözün romanını okumak lâzım, fakat tefrika roman takibetmek işkencesini göze alamadığımız için bunu bir tarafa bırakalım. Mühim olan, "Kalpaklılar"ın beyaz perdedeki şeklidir. Doğrusu istenirse beyaz perdedeki şekil, bir millî mücadele filmine değil, bir hırsız-polis hikâyesine yaraşır. Üstelik bayat bir hikâye. Zira "Kalpaklılar" daki şahısların durumları ve bu şahısların karşılaştıkları hâdiselerden çoğu, bundan 27 yıl önce Muhsin Ertuğrulun "Bir millet uyanıyor"unda da anlatılmıştı: İşgal altındaki İstanbul. Filmin kadın kahramanına âşık bir yaver, yaverin rakibi durumuna geçen gizli teşkilât mensubu bir subay, bir cephaneliğin basılması, cephanelerin Anadoluya kaçırılması, hakikatı anlayıp saf değiştiren askerler, yerine getirilmiyen bir idam hükmü...

"Kalpaklılar" ele aldığı şahısları ve durumları geliştirip işleyeceğine, hırsız - polis hikâyesini dallandırıp budaklandırmaya çalışıyor. Filmin zayıflığı, daha temelden, çıkış noktasından başlıyor. Ortada değişik yaşta, değişik tipte, ayrı ayrı çevrelere mensup farklı görüşlerde insanlar var. Bu insanların karşısına, ister istemez hepsi üzerinde şu veya bu bakımdan tesirini gösterecek büyük bir içtimaî hâdise çıkıyor. Senaryocunun ve rejisörün yapacağı şey, bu büyük içtimaî hâdise karşısında bu değişik şahısların gösterdikleri tepkileri, geçirdikleri istihaleleri göstermektedir. Halbuki "Kalpaklılar" daki şahıslar, en basit psikolojik temellerden mahrum, birer kukladan farksız yaratıklar. Senaryocunun ve rejisörün keyfine göre davranıyor, onların keyfine göre şu durumdan bu duruma geçiyor, şu veya bu safta yer alıyorlar. Zira senaryocu ve rejisör, bir bütünlüğü olan şahıslar yaratmaya, bir karışıklık devrinin altüst ettiği durumları ortaya koymağa değil, sadece hırsız - polis hikâyesindeki gidişe bu şahıs ve durumları uydurmağa çalışmışlar. Bu tutumun ne kadar yanlış, ne kadar yıkıcı olduğunu anlamak için, filmin en usta oyuncusu Ulvi Uraza bir göz atmak yeter.

"Kalpaklılar", ancak Nejat Saydamın öteki filmlerine nisbet edildiği vakit belirli bir gelişmeyi göstermektedir. Aradaki farkı anlıyabilmek için, rejisörün aynı hafta içinde oynıyan öteki filmi "Aşkım Gözyaşları"nı seyretmek yeter. "Kalpaklılar"daki Nejat Saydam daha derli toplu, daha titiz çalışmaya gayret eden bir rejisör. Fakat eninde sonunda, kendi kendisini geçiyor ki, bu da büyük bir başarı sayılamaz. Filmin birkaç yerine "tadımlık" fon müziği serpiştiren Yalçın Tura, Saydam kadar da talihli değil, zira "Kalpaklılar"daki müziği, "Zümrüt"teki müziğinden bile geride kalıyor.

"Üç Sevgili"den bir sahne

Hafif müzik

KİTAPLAR

ONLAR DA İNSANDI

(Cengiz Dağcının romanı, Varlık yayınları, sayı 611, Büyük eserler kitaplığı sayı 9 İstanbul Ekin Basımevi 1958, 367 sayfa 400 kuruş)

Son yıllarda edebiyatımızda köyün aldığı yer malûm. Şair köyden bahsediyor, hikâyeci köyden bahsediyor, romancı köyden bahsediyor. Hatta ve hatta genç tiyatro yazarları dahi köyden bahsetmeye başladılar. Seri halinde kitap yayınlayan kitapevlerinin içinde köyle alâkalı eser yayınlamayanı kalmadı gibi birşey.

Kitap evlerine gelince, Varlık yayınevi edebiyatımızda ve sanat hayatımızda köyün yer almasının en belli başlı öncüsü. Hatta Türk edebiyatına Mahmut Makalı, Fakir Baykurtu ve Başaranı hediye ederek bu yeni çığırı iyice yerleştiren tek yayınevi. Diğerlerinin köycülüğü Varlıktan çok daha sonra başlar.

İşte bu köy edebiyatının öncüsü Varlık yayınevi geçen yılın ortalarında bir köy romanı daha yayınladı. Ancak bu köy romanı herzamankinin aksine bir Anadolu köyünün romanı değildi. Bu seferki köy romanı Karadeniz kıyılarındaki bir Kırım köyünün romanı idi. Yazarı da gene o köylerin bir çocuğu. Memleketimizde son bir iki yıl içinde yayınlanan Korkunç Yıllar ve Yurdunu Kaybeden Adam adlı romanları ile tanınmış olan Cengiz Dağcı.

Onlar da insandı adlı roman yazarının bizzat yaşadığı bir hikâyeyi anlatmaktadır. Aslen Kırımlı olan ve İkinci dünya savaşında önce Almanlara, sonra Ruslara karşı savaşan, yaralanan, esir düşen ve nihayet Türkiyeye anavatana sığınmağa muvaffak olan Cengiz Dağcı -ki hayatının bu safhaları Korkunç Yıllar ve Yurdunu Kaybeden Adam adlı romanlarında anlatılmıştır- bu son romanında çocuk yıllarının hatıralarını nakletmektedir. Kırımda sakin, zengin bir Türk köyü. Herkes kendi işinde gücünde. Rusyada komünist ihtilâli olmuş ama daha köylere kadar nüfuz edememiş. Yavaş yavaş yayılıyor. Türk köyleri ise bu cereyandan bir hayli uzak kalmasını bilmişler. Derken komünizmin ilk öncüleri Türk köyleri civarında ve sonra da içinde boy göstermeğe başlıyor. Türk köylüleri arasındaki saf aşk hikâyelerinin arasına melânetler, baskılar, ahlâksızlıklar giriyor. Genç kızlar kızlar genç oğlanlar yuvalarından uzaklaştırılıp komünistlerin emellerine âlet ediliyor vs...

Cengiz Dağcının romanının kısa bilânçosu bu.

Onlar da insandı'nın edebi değerine gelince. Bu noktada hükmü samimiyetle vermek lâzım. Cengiz Dağcı çok kahır, çok meşakkat çekmiş bir insan. Üstelik çok da vatansever, milliyetçi. Ancak bütün bu vasıfların bir araya getirilmesi dahi Cengiz Dağcıya iyi bir romancı sıfatını vermeğe yetmiyor onlar da insandı maalesef orta halli bir roman değil. Belki Kırımda Ruslar tarafından Türklere yapılan mezalimi merak edenler tarafından okunur ama, ellerindeki kitaptan bir edebi zevk almak isteyenler tarafından Onlar da İnsandı adlı kitap kolay kolay sonuna kadar okunamaz. Zira bu kitap yazarın daha evvel yayınlanmış olan Korkunç Yıllar ve Yurdunu Kaybeden Adam adlı romanlarından bile zayıftır.

Hikâye adeta zoraki sürüklenmekte, roman ve hikâye tekniğinin ise yanından bile geçilmemektedir. Bu bakımdan bütün iyi niyetlere rağmen Onlar da İnsandıyı tavsiye etmek bir hayli güçtür.

HOŞ GELDİN HALİL İBRAHİM

(A. Kadirin şiirleri, İstanbul matbaası, İstanbul 1959, 62 sayfa 3 lira)

Son yıllarda pınarları kuruyup gitmiş Türk şiiri A. Kadirin Hoş Geldin Halil İbrahim adlı şiir kitabı ile bir parçacık kımıldandı. Ne yazık ki bu kımıldanma da A. Kadirin vaktiyle yazılmış şiirlerinin bir araya getirilmesinden doğan bir kımıldanmadan öteye geçmedi. A. Kadir son derece az yazan bir şair. Çalışmasını daha ziyade tercümelere, eski eserleri yeni dile çevirmeye hasreden A. Kadir şiiri çerez kabilinden yazıyor. Ama bu demek değil ki A. Kadir şiiri kendisine dert edinmemiş bir şairdir. Asla, eğer böyle olsaydı şair olmazdı. A. Kadir belki de günümüzün en iyi şairlerinden biri.. Kitabı da bu hükmün şahidi. Hoş Geldin Halil İbrahimde yer alan 28 şiir A. Kadirin ne kadar kalifiye bir şair olduğunu gösteriyor. Ancak şiir adına üzüntü veren cihet A. Kadirin bu şiirleri çok uzun bir müddet içinde yazmış olmasıdır. O kadar ki bir edebiyat meraklısı bu kitaptaki şiirlerin pek çoğunu rahatça çok daha evvelden okumuş olduğunu hatırlıyabilir. Hatta bu kitapta yer alan şiirlerin pek çoğu zaten şiir severlerin hafızalarında yer bulmuştur. Hoş Geldin Halil İbrahim adlı kitap olsa olsa A. Kadirin son yıllarda yazdığı şiirleri bir araya getirmek bakımından bir mâna ifade ediyor. Gönül isterdi ki A. Kadir ayni değerde şiirler yazmağa devam etsin ve yayınladığı kitapta bu şiirler yer alsın.

Her şeye rağmen A. Kadirin kitabı muhakkak okunması, muhakkak kitaplıklarda bulundurulması gerekli bir kitap. İşte size A. Kadirden bir şiir:

"Sen orda bağrına bas dur en büyük çileyi, - ben burda en büyük çileyi doldurayım - ekmeğe muhtaç hürriyete muhtaç, sana muhtaç, - Sen orda dalından koparılmış bir zerdali gibi dur, - ben burda zerdalisiz bir dal gibi durayım."

SPOR

Galatasaray

G. Saray'da sıraya girdi...

Yirmi yedi ekimde İstanbul'dan yataklı trenle Ankaraya hareket eden Galatasaraylılar, Ankarada yapacakları iki maçtan sadece birinden büyük endişe duymaktaydılar. İstanbulda kalan idareciler, Ankaraya uğurladıkları arkadaşlarına ve futbolcularına, çok dikkatli olmalarını, temkinli oynamalarını tenbih ediyorlardı.

Bu endişelerinde haklı olduklarını aradan yirmidört saat geçmeden anladılar. Bir hafta önce Ankaradan, hemde milli lig maçında mağlup olarak dönen Fenerbahçenin akıbetine uğramaktan korkuyorlardı. Korktukları takım ise Ankaranın en yaşlı ve sevilen takımı Gençlerbirliği idi. Namağlup ve Csapel galibi Fenerbahçeyi, hemde üç dakika içinde yeniveren Ankaralılar, hiçde şakaya gelir tarafları olmadığını göstermişlerdi. Galatasaraylı idareciler ise Altındağ kulübünün tertiplediği bu turnuvada karşılaşacakları Gençlerbirliği ve Beşiktaş takımlarından sadece Gençlerbirliğini ciddiye alıyor, hemşehri saydıkları Beşiktaş'a karşı kaybetseler dahi bunun neticesinin, Ankara takımına yenilmekten daha ehveni şer olacağına inanıyorlardı. Ayrıca endişelenmelerinin bir başka sebebi hayli arızalı elemanlara sahip olmalarıdır. Metin, B. Ahmet, hatta Turgay arızalı idiler. Bu haliyle Galatasarayın, Gençlerbirliğinden maçı kurtarabilmesi için sadece çok dikkatli hareket etmesi icabediyordu.

Birgün sonra Altındağ'ın tertiplediği, fakat oynamadığı dörtlü turnuva başladı. İlk maça değişik bir tertiple başlayıp, ikinci devrede işi ciddiye alıp, esas kadrosunu sahaya süren Beşiktaş, rakibi Hacettepeyi rahat yenerek Galatasarayın akıbetine uğramadı. Galatasaray ise sakat oldukları bildirilen Metin, B. Ahmet ve Turgaydan mahrum olarak sahaya çıkınca, korku ve endişe içinde başladığı maçı iki farkla kaybederek, Fenerbahçe gibi 19 Mayıs stadını mağlup terketti. Gençlerbirliği, o gün bambaşka bir takım hüviyetine bürünmüştü. Sanki bir Avrupa takımı seyrediyorduk. Takım açılıp kapanıyor, hücum hattı öylesine bir şut atma kabiliyeti gösteriyordu, bu hareketler maçı kazanma şansını peşin olarak Gençlerbirliğine vermişti. Gençlerbirliği sol açığı Zeyneli o gün durduramayan Galatasaray müdafaası, maçı kendilerine kaybettiren iki gole mani olamadı ve yirmidört saat önce duyulan endişelerinde, idareciler haklı olduklarını görerek otellerine döndüler. Yapacakları başka birşey yoktu, başa gelen çekilirdi.

Tutmayan rakkamlar

Galatasaray dörtlü turnuvanın finalini, kendisi gibi milli ligde yenilmeyen ve liderliğe namzet Beşik-

taş ile birgün sonra otuz bini aşan Ankaralı huzurunda oynadı. Bu tahmin gözün kararlaması idi ve seçim arifesinde stadı açanların altmış bin kişilik dedikleri 19 Mayıs stadı ağzına kadar dolmuşdu. Bunun üstünde ite kaka en fazlasından bir beş bin kişi daha eklenebilirdi. Fakat ilgililer, bu ağzına kadar doldurdukları stada 29 bin biletli seyirci girdiğini söyledikleri zaman hayret etmemek elde değildi. Onların iki yıl önceki beyanlarına göre stadın yarısı boşdu. İnsan gözüne, inanmak icabederse stad tamamen dolmuştu. Öyleyse bizi şaşırtan ne idi. Yoksa 19 Mayıs stadına otuzbinde davetlimi gelmişti? Bunada imkân voktu. Olsa olsa bu eş dost topluluğu, en cömert insanın ifadesiyle 4 - 5 bin olabilirdi. Bu, ilgililerin kendi kendilerini tekzibinin açık örneğiydi. Hem öylesine bir tekzip ki, araya savcılığın girmesine de lüzum kalmamış, hâdiseler kendi kendilerini takip etmişti.

Galatasaray - Beşiktaş maçında ilgililerin tutturamadıkları bir rakkam da hâsılat idi. Bölge müdürü, stad hoparlörlerinde defalarca söyletmiş, bizzat kendisi de basın mensuplarına not ettirmişti. Bu beyana göre Beşiktaş - Galatasaray maçının hâsılatı 172.450 lira. Fakat sonradan öğrenildiğine göre hâsılat 167.540 lira idi.

Rövanş ortada kaldı

Galatasaray rakibi Beşiktaş ile oynadığı maçı golsüz beraberc bitirdiği zaman, neticeden çok memnundu. Sakat oynattığı, fakat hiç fayda göremediği Metinden başka Ahmetsiz kadrosu ile yine de iyi bir netice almışdı. Beşiktaş ise, geçen yılın rövanşını alamadığı için üzgündü. Soyunma odasında siyah - beyazlı futbolcular hayıflanıyor ve "Ah Turgay" diyorlardı.

Gerçekten de maçın neticesi üzerinde rol oynayan tek insan Galatasarayın kaptan kalecisi Turgay olmuştu. Eğer Turgay olmasaydı, Beşiktaş rövanşı almışdı, hemde gayet kolaylıkla. Fakat. Almanların "Panter kaleci" adını taktıkları Galatasarak kaptanı Turgay, gerçekten Panter çevikliği içinde yaptığı birbirinden güzel kurtarışlarla, Beşiktaşlılara hakettikleri galibiyet imkânını vermemişti. Bir defasında yere düşerken ve dizlerinin üzerinde iken çok yakından Birolun attığı sıkı sutta topu basının üzerinde kesip kucağına indirerek, bir seferinde de yine Birol'un ters köşeye 35 metreden attığı şahane firikikte yay gibi fırlayarak köseden topu kornere cıkararak, muhakkak iki Beşiktaş golünü önlemişti.

Galatasaray ve Beşiktaş'ın böylece şimdiye kadar oynadıkları 134 maçtan elli birini Beşiktaş, kırkaltısını da Galatasaray kazanmıştı. 37 maçta ortada kalmış, beraberlikle sona ermişti. Atılan gollerde ise Beşiktaş bir önde idi. 225 - 224

Ankaralı seyirciler stadı terkederken, Galatasaray taraftarları memnun Beşiktaş ve Fenerbahçe taraftarları ise üzgündü. Fakat üç büyük kulübü tutanların ittifak ettikleri bir nokta vardı. Turgay tam formundaydı ve büyük futbolcuydu.

Turgay Şeren
Formda!.

Fenerbahçe

İstifa tehdidi

Taraftarlarının yüzünü bir türlü güldüremiyen, bunun için de idarecilerinin tarizlerine maruz kalan Sarı-lâcivertliler geçen haftalara göre gittikçe düzelme yolunda olduklarını İstanbulda oynanan Şeker-Hilâl maçı ile hissettirmeğe başladılar. Naci, nihayet kendisinden beklenen vermek yolundaydı, Lefterli forvet canlılığı ile göz dolduruyordu. Fakat Avni ve bilhassa Nedim aksamaya başlamıştı. Basrinin bulunduğu sol kanat bol bol açık verdi. Oyuna Fenerbahçe hızla başladı. Yüksel fırsatlardan faydalanıyor gol krallığında Metini takip etmeye azimli görünüyordu. Birinci devre Yüksel ve Lefterin golleri ile 2 - 0 kapandı. İkinci devrede daha canlı oynayan Fenerbahçeliler Can, Yüksel, Yüksel, Mustafa vasıtasiyle 4 gol daha attılar. Fakat Altan 52 nci dadikada, Nedimi ve Avniyi calımlıyarak onları arkada bırakmış ve sarılâcivertlileri millî Ligde gol yemeden maçı bitirmek zevkinden genc mahrum etmişti. Aslına bakılırsa Şeker Hilâl maçında da tatminkâr bir oyun çıkarılmadı. Netice 6 gol ile alındıysa da çok açık veren Şeker Hilâl karşısında daha bariz bir fark temin etmek mümkündü. Bazılarına göre bu 5 farklı Skor Erozanın geçen hafta "6 gol farklı yenmezseniz istifa ederim" tehdidinin semere verdiğini gösteriyordu. Bazılarına göre ise geçen hafta istediği olmadığı halde istifa etmiyen bu idarecinin tehditleri artık müessir olamazdı.

Feriköy-İzmirspor

Kavga... kavga... kavga...

Geçen haftanın sonunda Cumartesi, İzmirde oynanan Feriköy İzmirspor maçında Feriköylüler hâkim oynadılar. Fakat rakip takımın şanslı bir gününde olması mağlûbiyeti gene Feriköyde bıraktı. Feriköy açıklarının boyuna içe kaçtıkları ilk devre 0-0 bitti. İkinci devrede Feriköy kalecisi hatalı bir çıkışla Güvene gol fırsatı verdi. Bu suretle 1 - 0 Feriköy aleyhine neticelenen maç, oyuncular soyunma odasına doğru giderlerken boks maçı olarak devam etti. Feriköylü Rıdvan ağır şekilde yaralanarak hastahaneye kaldırıldı. Futbolcuların bir kısmı da karakolun yolunu tuttular. Bu suretle son günlerin modası haline gelen maç sonu kavgalarından biri daha ibret nazarlarına arzediliyordu. Nitekim Pazar günü İstanbulda [illegible] Fenerbahçenin 5 gol attığı ve karşılarında takım diye bir şey bulunmamasına rağmen usulden şaşmıyarak bir gol yediği Ankaragücü - Fenerbahçe maçında da Lefterle münakaşa eden Ankaragücü kaptanı Hasan bu münakaşayı bırakıp, kendi klübünden Fahrettinle küfür yarışına çıktı. Hasan Fahrettinden bir tekme yedi ve hakeme danışarak onun dışarı çıkmasını temin etti.

Bu kavgalar da neden böyle artmıştı? Bu tekerrürler ilgilileri düşündürmüyor muydu? Bu gidişle kavga, futbolun ayrılmaz bir unsuru veya zarurî bir neticesi addedilirse şaşmamak lâzımdı. Tribünlerdeki borulu trampetli, ayvalı yuhalı tezahüratın önlenmesi için durum tarihî İstanbulun Nika hâdisesi gibi bir istidat mı arzetmeliydi?

ve diğerleri

Yine Cumartesi İzmirde oynanan İstanbulspor - Karşıyaka maçında İstanbulsporun birinci devrede aldığı 2 - 1 lik galibiyet ile yetinmesiyle, İstanbulda oynanan Vefa - Ankaragücü maçında ise kalecilerini habire değiştiren Ankaragücü takımının bu istikrarsızlığı ve dolayısiyle bozuk düzen akordu yüzünden 3 - 1 mağlûbiyetle sona erdi.

Vefalılar gittikçe düzelecek ümidi veriyorlardı. Yedikleri bir golüde kendi oyuncuları Eşref attı.

Pazar günü İzmirde oynanan diğer maçlarda Karşıyaka Feriköyü 2 - 0 yendi. İstanbulspor İzmirsporla 0 - 0 berabere kaldı. İstanbulda Vefa Şeker-Hilâl ile 1 - 1 berabere kaldı. Bu maçta da hakem Ülküye tekme atan "Vefalı" (!) Hilmiyi oyundan çıkardı.

ATÇILIK

Koşular

İptal edilen koşu

Türkiyenin Derbisi sayılan Cumhurbaşkanlığı koşusuna gelen yarış severler Jokey Klübün bastırarak 25 kuruş mukabilinde sattırdığı yarış programındaki değişikliğin ilk bakışta farkına varamadılar. Sadece yarış seyretmek için gelmeyen küçük bir zümredir ki hafta içinde yarış mecmualarında ilân edilen programla, resmî programı arasındaki ufak farkı anladılar. Bu ufacık değişiklik Büyük Millet Meclisi koşusunun bir hafta evvel ilân edilmesine rağmen programdan kaldırılmasıydı. Sadece yarış seyretmek için hipodroma gelmiyenler değişikliğe mâna verememişler daha doğrusu pek fazla üzerinde de durmamışlardı.

Aynı saatlerde boynunda dürbün, uzun boylu, şişmanca bir adam Jokey Klübün talimatnamesini satır satır okuyor ve bir şeyler arıyordu. Bu zat bir hafta evvel Arap atlarının en büyük klâsik koşularından birisi olan Tarım bakanlığı yarışını bütün tahminler hilâfına kazanan Kalecikli adlı atın sahibi Ertuğrul Özsoydu. Kalecikli, hakikaten bir hafta evvel, Hanzadeleri, Beyleri birkaç boy geride bırakmış ve büyük bir galibiyet kazanmıştı. Kalecikli resmen, Özsoyun eşi Sabahat Özsoyun üzerine yapılmıştı. Ama atın bütün herşeyiyle Ertuğrul özsoy meşgul olurdu. Tarım Bakanlığı yarışının kahramanı Kalecikiinin B. M. M. yarısını kazanacağına inanmışlar ve Yağız kısrağı ona göre hazırlamışlardı. Şimdi nasıl oluyor da bu yarış tehir edilir ve Kalecikli bir yeni zaferine ve sahiplerinin 30 bin lira tutarındaki ikramiyeyi almasına mani olunurdu. Özsoyları düşündüren yarışı iptal edilmiş olsa Kaleciklinin sahipleri bu kadar üzülmiyeceklerdi. Zira bir daha ki yıl Kalecikliyi yine bu yarışı kazanabilecek şekilde özel surette hazırlanırlar ve şansları yardım ederse Meclis Reisliği kupasını alırlardı. Ama şimdi yarış tehir edilmiş ve üç hafta sonraya atılmıştı. Kalecikli de bu haftadan sonra yavaş yavaş formunu kaybedecek ve yarışı kazanmasına imkân da kalmıyacaktır. Atta bu arazlar görülmüştü.

Bilirkişilerin raporu

Özsoylar, Jokey Klubün azizliğini sessizce kabul etmeğe karar verdiler. Talimatnameyi inceden inceye tetkik ederek bu gibi hallerde yarışın tehir değil iptal edilmesi gerektiği yargısına vardılar. İlk işleri Kalecikliyi bir bilir kişi heyeti elıne tevdi etmek oldu. Bu heyet, atın form durumunu inceleyecek, bir hafta evvel Tarım Bakanlığı kupası yarışındaki derecelerini hesaba katacak, halihazırda Meclis Reisliği yarışındaki mesafeyi kaç dakikalık bir zamanda katedebileceğini görecek ve bir rapor hazırlıyacaktır.

Bilirkişi heyeti yukarıda sıralananların hepsini ince ince tetkik ve tatbik etti. Hakikaten kalecikli bütün sezon ulaşamadığı ve belki bir daha çok zor ulaşabileceği form üzerindeydi. Eğer koşu yapılsaydı, şöhretli Hanzadeleri, Beyleri hatta geçilmez at olarak bilinen müstesna kabiliyet Sezgini bile gerilerde bırakarak kupayı kazanacak ve sahiplerine de şeref locasında Meclis Reisiyle şampanya kadehlerini tokuşturmak imkânlarını bahşedecekti.

Bilirkişi raporunu ellerine alan Özsoylar sevinçle ellerini çırptılar. Şimdi rahatça jokey klubün azizliğine mukabele edebileceklerdi. Kalecikkinin sahipleri raporla beraber ilgili merciilere başvurmağa karar verdiler ve Jokey Klüp hakkında bir tazminat dâvası açtılar.

Dâvanın sonucu ne olursa olsun Jokey Klüp kolay kolay bir takım söylentilerin önüne geçemiyecektir. Her ne kadar aynı günde iki büyük yarış yapılmaz dense de yarışseverler bu konuda yine de bazı tereddütlere düşecekler.

Haftaya yapılacak Meclis Reisliği kupası yarışın da Kaleciklinin ne yapacağı yarış severleri ziyadesiyle meşgul etmektedir. Ancak kalecikli geçen hafta şöhretli rakibi Beyi geçemeyince mesele biraz olsun çözülmüş ve Meclis kupasında durumu pek ümitvar gözükmemiştir.